
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ORTAK PROGRAMI
HERKES İÇİN İNSANA YAKIŞIR İŞ:
"ULUSAL GENÇLİK İSTİHDAM PROGRAMI VE ANTALYA PİLOT BÖLGE UYGULAMASI"

GÖÇ VE İSTİHDAM: **ANTALYA KENT MERKEZİ** **ÇALIŞMA HAYATI**

Bu araştırma “Herkes için İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması” başlıklı Birleşmiş Milletler Ortak Programı altında gerçekleştirilmiş ve Binyıl Kalkınma Hedefleri Fonu (MDG Achievement Fund) tarafından finanse edilmiştir.

Her hakkı mahfuzdur. Bu yayının hiç bir bölümü yayıncının önceden yazılı izni alınmaksızın kopyalanamaz, bir sistemde saklanamaz veya herhangi bir şekilde veya yolla elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt veya başka şekilde aktarılamaz.

2012

Önsöz

“Göç ve İstihdam: Antalya Kent Merkezi Çalışma Hayatı” adlı temel değerlendirme araştırması “Herkes için İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması” başlıklı Birleşmiş Milletler Ortak Programı’nın yerel düzeydeki çıktılarında bir tanesi olmuştur. Araştırma, göçün işgücü piyasası düzenlemelerindeki rolünü incelemek ve soruşturmak; ayrıca işgücü piyasasındaki mesleki değişiklikler üzerinde göç akımlarının etkilerini daha iyi anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Dahası, araştırma Antalya gençliğinin muzdarip olduğu yüksek işsizlik oranları ve işsizliğe neden olan etmenleri de tespit etmeyi hedeflemektedir.

Araştırma içindeki gerek nitel gerekse nicel analizler Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden Doç. Dr. Helga Rittersberger Tılıç’ın koordinatörlüğünde, alanında tanınmış bir akademisyen ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Sözkonusu çalışma için 2000 hanehalkını kapsayan bir örneklem seçilmiş ve örneklemin yüzde 72.8’i ile mülakatlar yapılmıştır. Tespit edilen hanehalkları içinde 15 ile 29 yaş arası 478 erkek ve 531 kadın Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Antalya Bölge Müdürlüğü’nün koordinasyonu ile mülakata alınmışlardır. Antalya kent merkezinde yapılan bu araştırmanın tasarımında, gerçekleştirilmesinde ve örneklem seçiminde gösterdikleri işbirliği için TÜİK yetkililerine özellikle araştırmanın koordinasyonundaki çabalarından dolayı Antalya Bölge Müdürü Sayın Abdi Öncel’e müteşekkir olduğumuzu belirtmek isterim isterim.

Uluslararası Göç Örgütü Proje Geliştirme ve Uygulama Ekibi ile beraber bu araştırmanın başarıyla sonuçlanmasını bizlere rehberlik ederek sağlayan Doç. Dr. Helga Rittersberger Tılıç’a minnettarız. Ayrıca Doç. Dr. Hakan Ercan, Prof. Dr. Gülay Toksöz, Prof. Dr. Nergis Mütevellioğlu, Yrd.Doç.Dr. Kezban Çelik ve Dr. Yedigir Coşkun’dan oluşan danışman ekibine de kıymetli teknik destekleri için teşekkürlerimizi sunarım. Bu zorlu süreçte sağladıkları kurumsal işbirliği için Türkiye İş Kurumu’na (İŞKUR) da özellikle teşekkür etmek isteriz. Onların çabaları olmadan bu çalışmayı tamamlamamız mümkün olamazdı.

Meera Sethi
Türkiye Misyon Şefi
Uluslararası Göç Örgütü

İçindekiler

Önsöz.....	3
1 Giriş: Türkiye’de Gençlik, Kırdan Kente Göç ve Antalya	6
1.1 Gençlik Üzerine	6
1.2 Türkiye’de İç Göç	10
2 Antalya’da Demografik Yapı ve İşgücü Piyasası	15
2.1 Kentin Demografik Yapısına İlişkin Temel Göstergeler	15
2.2 Kentin İşgücü Piyasası	17
2.2.1 TR 61’de ve Antalya’da Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri.....	20
2.2.2 TR 61’de ve Antalya’da İstihdamın Sektörel Dağılımı.....	22
2.3 Antalya’da İşsizlik.....	24
2.3.1 İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü Verileri.....	29
3 2011 Antalya Kent Merkezi Göç Ve İş Hayatı Araştırması.....	34
3.1 Hanehalkı Bilgileri	34
3.1.1 Hanehalkına İlişkin Genel Bilgiler.....	34
3.2 Hane Özellikleri.....	43
3.2.1 Kişi Bilgileri.....	46
3.2.2 Göç ve Hareketlilik.....	52
3.2.3 İşgücüne Katılım.....	57
3.2.4 İş ve Çalışma Hayatı Algısı	67
3.3 Özet Sonuçlar.....	72
4 Antalya İl Merkezi Derinlemesine Görüşmelerin Değerlendirilmesi.....	74
4.1 “Planlı”, “Yarı Planlı” ve “Plansız” Gençler: Yaşam Şansını Etkileyen Bir Konu Olarak Eğitim	74
4.1.1 Eğitim Patikası	76

4.1.2 Okurken Çalışmak Zorunda Kalmak.....	78
4.1.3 Eğitimde İkinci Şansın Önemi: Açıkta Okul, Lise Okuma ve Beceri Kursları.....	79
4.2 Çalışma Hayatı, Çalışma Deneyimi.....	81
4.2.1 Göçmen Olmak, Gurbetçi Olmak (Antalya’nın iç göç deneyimi).....	82
4.2.2 İnşaat Sektörü.....	83
4.2.3 Turizm Sektörü.....	86
4.2.4 Tarım Sektörü	89
4.2.5 Farklı Sektörler, Benzer Çalışma Koşulları	91
4.3 Genç Kadınların Deneyimleri	92
4.3.1 Çalışma Hayatından Alıkonmak	92
4.3.2 Çalışma Hayatında Kadın Olarak Yer Almak	93
4.4 İdeal iş, iş, işsizlik	94
4.4.1 İşsizliğin Etkileri.....	95
4.4.2 İş Arama Deneyimi ve Bu Süreçte İŞKUR’un Rolü	98
4.4.3 Yerli/Göçmen Algısı; Dışlama/Dışlanma Konusu.....	100
4.4.4 Antalya Algısı	103
5 Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	106
6 Bibliyografya.....	109
7 Ekler.....	111
Ek 1: 2011 Antalya Kent Merkezi Göç ve İş Hayatı Araştırması Yöntemi	111
7.1.1 Cevaplama Oranları.....	111
Ek 2: Derinlemesine Görüşme Yapılan Kişileri Tanıtıcı Profil Bilgileri.....	113

1. Giriş: Türkiye’de Gençlik, Kırdan Kente Göç ve Antalya¹

Günümüz toplumlarında genel olarak çalışma yaşamının daha nitelikli ve daha eğitilmiş bir işgücü talebi yaratması ile yaşa bağlı bir kategori olan gençlik dönemi, çocukluk ve yetişkinlik arasında giderek uzayan bir geçiş dönemi haline gelmiştir. Demografik olarak gençlik genelde 15-24 yaş arasındakileri kapsamakla birlikte yaşa ilişkin alt ve üst sınır ülkelerin zorunlu eğitim yaşına göre farklılık gösterebilmektedir. Sosyal bir kategori olarak gençlik kendi içinde yaşa, cinsiyete, yaşanılan döneme, yaşanılan yere, etnik aidiyete, sosyo-ekonomik düzeye, çalışma ve medeni duruma göre değişiklik arz edebilmektedir. Gençlik döneminde karşılaşılan engeller ve güçlükler yaşamın bir sonraki dönemini derinden etkilemekte, toplumsal eşitsizliklerin aşılmasında çocukluk ve gençlik döneminde alınan eğitimin süresinin ve niteliğinin belirleyici önemde olduğu görülmektedir. Düşük eğitilmiş ve düşük vasıflı gençlerin işgücü piyasasına katılımı daha çok düzensiz, geçici, kayıtdışı işler üzerinden olmakta, gençlerin önemli bir bölümü açısından işgücü piyasasına ilk girişteki dezavantajlı konum tüm çalışma yaşamlarını belirler hale gelmektedir.

Genç nüfusun toplam nüfus içinde önemli bir paya sahip olduğu Türkiye’de genç nüfus önemli bir insan kaynağı olarak değerlendirilememektedir. Gençlerin büyük bir kısmı zorunlu ilköğretimden sonra eğitim hayatından ayrılırken, işgücü piyasasına katılanlar işsizlik sorunuyla karşılaşmaktadır. Bulunabilen işler daha çok vasıfsız işler olmaktadır. İlk ve orta öğretim mezunu genç kadınların ezici çoğunluğu ise işgücü piyasasına katılma fırsatını hiç bulamamaktadır. Buna karşılık orta ve yüksek öğrenim mezunu gençler arasında işsizlik oranlarının yüksekliği de, hedeflenen meslek ve kariyere eğitim aracılığıyla ulaşmada ciddi güçlükler olduğunu göstermektedir.

Türkiye’nin gençlerin istihdamını artırmak ve çalışma yaşamına insan onuruna yakışır işler üzerinden katılmasını sağlamak üzere Ulusal Gençlik İstihdam Eylem Planını hazırlama sürecinde yürütülen “Herkes İçin İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı Antalya Pilot Bölge Uygulaması” kapsamında yapılan bu niceliksel ve niteliksel araştırma birkaç açıdan önem taşımaktadır. Bunların ilki, niceliksel teknikler kullanılarak Antalya kent merkezinde yaşayan hanelerin ve genç nüfusun çeşitli sosyo-demografik özellikleri ile göç ve çalışma hayatının hem tarihsel bir süreç içerisinde hem de kesitsel olarak incelenmesidir. İkincisi, niteliksel teknikler kullanılarak yoğun göç alan bir kent olan Antalya’da göçmen gençlerin işsiz ve çalışan olarak işgücü piyasası deneyimlerinin derinlemesine görüşmeler ve odak grup tartışmalarıyla onların kendi sesinden yansıtılmasıdır. Üçüncüsü, bulguların gençlerin çalışma deneyimlerini etkileyen eğitim, göç ve farklı sektörlerdeki çalışma koşulları başlıkları altında ele alınmasıyla bunlar arasındaki karşılıklı etkileşim ve ilişkinin açığa çıkarılmasıdır. Dördüncüsü, gençlerin genel olarak yaşamlarını etkileyen sosyal yaşam, dışlama/dışlanma, Antalya algılarına ilişkin görüşlerinin ortaya konmasıdır. Tüm bu bilgiler ve değerlendirmeler gençlerin işgücü piyasası konularını olumlu etkileyecek düzenlemelerin neler olabileceğine dair tartışma ve önerilere zemin oluşturmaktadır.

1.1 Gençlik Üzerine

Gençlik farklı toplumlarda farklı biçimlerde oluşturulan bir kavram veya daha yerinde bir deyimle bir toplumsal kurgudur. Bu nedenle farklı tarihsel dönemleri ve farklı toplumları içine alan evrensel bir gençlik kavramından söz etmek veya bir gençlik tanımlaması yapmak doğru olmaz. Gençlik kavramı ve kurgusu toplum değiştikçe değişir.

Tüm toplumlarda tıpkı toplumsal cinsiyet farklılaşması ve eşitsizliği gibi yaşa dayalı bir hiyerarşinin ve eşitsizliklerin olduğu bilinmektedir. Yaşa bağlı bir gençlik kategorisi veya kurgusu kentleşme ve sanayileşme sonucu temel fakat giderek daha karmaşıklaşan bir olgu haline gelmiştir. Örneğin tarım toplumlarında yaşa bağlı farklılıklar daha kolay ve net biçimde ifade edilebiliyordu. Aries’in (1962) çocukluğun tarihine ilişkin çalışması gelirin temel kaynağının toprak olduğu toplumlarda yaşa bağlı iki ana kategorinin çocuk ve yetişkin olduğunu göstermektedir. Aslında tarım toplumlarında bugün anladığımız anlamda bir çocukluk olduğu da söylenemez çünkü çocuklar bir bakıma “minyatür yetişkinler” olarak görülmektedir. Mümkün olduğunca kısa süren bu çocukluğun ardından bir yetişkinlik dönemi başlardı ve yetişkinlik de yine günümüze göre daha kısa süreli olurdu. Ortalama ömrün kısa olması, çocukluktan yetişkinliğe geçiş için bir ara dönem gerektirmemiş ve bir kişinin üretici konumuna geçmesi çocukluğun bitişi ve yetişkinliğe geçiş ile eş görülmüştür.

Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte üretim sistemleri de değişmeye başlamıştır. Yeni üretim sistemlerine katılmak belirli ön koşulları da beraberinde getirmiştir. Örneğin giderek artan eğitim edinme zorunluluğu çocukluk döneminin uzamasına yol açmıştır. Üretimin ve genel olarak çalışma yaşamının daha nitelikli ve daha eğitilmiş bir işgücü talebi yaratması ise çocukluk ile yetişkinlik arasında yeni bir ara kategori olarak “gençlik” döneminin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Modern toplumlarda ve modern yaşamda yetişkin olmak birey olmayı, daha kesin bir ifadeyle özerk veya bağımsız birey olmayı içermektedir. Böylelikle yetişkinlik bir kazanım gibi görülmeye başlanmıştır. Bu çerçevede içinde, yaşa bağlı yeni bir kategori olarak gençlik dönemi, yetişkinliğe hazırlanan bir ara dönem olarak algılanmaktadır. Gençlik bireylere mevcut veya ideal değerlerin aktarıldığı, bireyin üzerinde çalışıldığı ve ona adeta bir şekil verilmeye çalışıldığı bir dönem haline gelmiştir. Bu dönem bir geçiş dönemidir.

Modern toplumlar yasal düzenlemelerde genellikle üç ana kategori üzerinde durmaktadır. “Çocuklar”, “yetişkinler” ve “yaşlılardan” oluşan bu üçlü kategoride gençler genellikle yer almamaktadır. Genç, öncelikle demografik bir kategoridir ve 15-24 yaş arası grup olarak tanımlanmaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletlerin genç tanımı bu yaş grubunu kapsamaktadır ama bu kategorinin alt ve üst sınırlarına ilişkin belirsizlikler sürmektedir. Alt sınır genellikle zorunlu eğitimin bittiği yaşa tekabül ettiğinden gençlik döneminin başlangıç yaşı ülkelerin zorunlu eğitim yaşına göre değişmektedir. Üst sınır da özellikle son yıllarda uzayan eğitim ve işgücü piyasalarında yaşanan belirsizlikler nedeni ile genişleme eğilimindedir.

Diğer yandan genç sosyal bir kategoridir. Gençliği sosyal bir kategori olarak tanımlama ve kavramlaştırmanın güçlükleri daha da fazladır. Bir kere modern toplumun bir ürünü olan gençlik kurgusu kendi içinde yaşa, cinsiyete, yaşanılan döneme, yaşanılan yere, etnik aidiyete, sosyo-ekonomik düzeye, çalışma ve medeni duruma göre çeşitlenen ve artan farklılıklar göstermektedir. Sorunu daha karmaşık hale getiren bir üçüncü eğilimden söz edebiliriz. Gençlik konusu incelenirken ve gençlik tanımı yapılırken gençliğin ne olduğundan çok ne olmadığı üzerinde durulmaktadır. Diğer bir deyişle genç, çocuk değildir ve henüz yetişkin de değildir. Bu hali ile geçiş sürecinde olanıdır (Jones & Wallace, 1992). Üzerinde en sık durulan geçiş süreçlerini şöyle özetleyebiliriz: “okuldan-ışe”, “aile üyeliğinden-bireyliğe”, “aile evinden-kendi evine”, “bağımlıdan-bağımsıza” “yurttaşlık öncesinden-yurttaşlığa” (Marshall 1950; Hall&Williamson 1999). Gencin ekonomideki konumu belirgin değildir (Kongar, 1983), kendine ait ailesi yoktur, ücretli işe sahip olması öngörülmemektedir, tam bir yurttaş değildir, örneğin seçebilir ama seçilemez. Örneğin 23 yaşında olup ücretli bir işte çalışan ama ailesi ile birlikte yaşamaya devam eden bir kimse genç midir? Henüz on altı yaşında evli ve çocuk annesi bir kadın genç mi yoksa yetişkin midir? Yanıtlar kültürel değerlere bağlı olarak toplumdan topluma değişebilmektedir.

¹ Gülay Toksöz’ün yorumlarından sonra, Gençlik bölümü Kezban Çelik, göç bölümü Helga Rittensberger-Tılıç tarafından hazırlanmıştır. Göç tartışması, Ercan ve Rittensberger-Tılıç (2011) tarafından IOM için hazırlanan Türkiye’de Göç Olgusu adlı rapora dayandırılmıştır.

Görüldüğü gibi gençliğin sosyal sınırlarını kesin ifade ve ölçülerle çizmek oldukça güçtür.

Kime hangi noktadan sonra genç denemeyeceği de benzer bir tartışma konusu olmaktadır. Geleneksel toplumlarda evlenme, çocuk sahibi olma, aile evinden ayrılma gibi değişimler gençlik döneminin sonu olarak kabul edilirdi. Oysa modern toplumlarda yalnızca bu özelliklerden birine veya birkaçına bakarak gençliğin sona erdiğini söylemek olanağı kalmamıştır. Giderek uzayan eğitim süreci, işgücü piyasasında yaşanan değişimler, evlenme yaşının ilerlemesi, aile yapısında meydana gelen değişimler bağımsız olabilmeye koşullarını güçleştiren ve/veya daha az öngörülebilir kılan değişimler olarak gençleri etkilemektedir (G. Jones, 1995; Jones and Wallace, 1992).

Gençlik döneminde karşılaşılan engeller ve güçlükler yaşamın bir sonraki dönemini derinden etkilemektedir. Engeller ve sınırlılıklar çok sayıda ve çok yönlüdür. Öncelikle tüm gençliği etkileyen “kuşak engellerinden” söz edebiliriz. Gençlerin tümünü etkileyen ve “kuşak engeli” denilebilecek ve karşımıza yalnızca yerel ve ulusal ortamlarda değil küresel düzeyde çıkan sorunların başında işgücü piyasasına katılım güçlüğü gelmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (2005) verileri gençlerin işsiz kalma olasılığının yetişkin bir kimsenin işsiz kalma olasılığından iki kat daha fazla olduğunu göstermektedir. Yaşa, eğitim düzeyine, yaşanılan yere göre değişim göstermekle birlikte işsizlik tüm dünyada gençleri etkileyen en önemli kuşak sorunu olarak düşünülebilir. Gençlerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmeleri, kendilerine ait bir yaşam kurabilmeleri için ücretli bir işe sahip olmaları veya bir iş kurmaları gerekir. Aksi halde gencin bağımsız ve özerk bir birey olarak gelişimi güçleşmekte ve gençler gençlik dönemini sonlandırmakta güçlük çekmektedir.

Küresel düzeyde karşımıza çıkan, gençleri derinden etkileyen ve yine özünde işgücü piyasası ile ilişkili bir başka sorun işgücü piyasasının yapısı ve niteliği ile ilgilidir. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (2008, Genç İstihdamında Küresel Eğilimler Raporu) verileri göstermektedir ki ücretli işlerde çalışan gençlerin büyük çoğunluğu düşük ücretlerle çalışmakta ve gençler arasında önemli bir kesim “çalışan yoksul” kategorisi içerisinde yer almaktadır. Çalışmalar genç istihdamının giderek geçici, düzensiz, kayıtsız, yarı-zamanlı gibi “atipik” işlere doğru kaydığını göstermektedir. Kayıt dışı sektörde, düşük ücretle çalışmak zorunda kalan gençler de işsiz gençlere benzer şekilde gençlik dönemini sonlandırmakta güçlük çekmekte ve çoğunlukla yaşamlarını aile ile birlikte sürdürmek zorunda kalmaktadır. Uzun iş günü, geçici ve kayıt dışı çalışma, belirsiz sözleşmeler, düşük ücret, güvencesizlik, yetersiz iş eğitimi gibi sorunlar gençlerin bağımsızlıklarını kazanmaları ve özerk kimlik geliştirerek kendi yaşamlarını kurmalarını engellemektedir.

İkinci konu eğitime ilişkindir. Gençlerin bir kısmı eğitime hiç katılmamakta, bir kısmı zorunlu eğitimin çeşitli aşamalarında, bazıları ise zorunlu eğitimin sonunda eğitimden çekilmek zorunda kalmaktadır. Bir gencin yaşam şansının belirlenmesinde eğitimin çok önemli bir rolü vardır. Kısa eğitim özellikle erkekler için çalışma yaşamına katılımı çabuklaştırmakta buna karşılık uzayan eğitim yetişkin olma deneyimlerini azaltmaktadır. Neticede gencin kendisi çalışma yaşamı deneyimini çabuklaştırma ve yavaşlatma konusunda etkili bir karar alıcı, temel bir aktör haline gelememektedir. Eğitime devam etmeme ve edememe aile olanakları ile yakından ilişkilidir. Bununla birlikte okulun ve eğitimin kalitesi de öğrencinin başarısı ve eğitime devam etmesi bakımından önemli rol oynamaktadır. Eğitime ilişkin sorunlar eğitimin tüm kademeleri (ilk-orta-lise-üniversite) ve türleri (mesleki-teknik ve normal eğitim) için geçerlidir. Eğitim ile işgücü piyasaları arasında etkin koordinasyon sağlama çabaları büyük ölçüde yetersiz kalmaktadır.

Kuşak engelleri ve ulusal engeller kadar yerel engellerden de söz edebiliriz. Ailenin büyüklüğü, sosyo-ekonomik

düzeyi, cinsiyeti, etnik kimliği, yaşadığı yer, kentte kalma süresi ve sosyal devlet uygulamaları gibi sosyolojik değişkenler gencin yaşam şansı üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Eğitim düzeyi, eğitim türü (mesleki-teknik, normal), toplumsal statü, sosyo-kültürel nitelikler, işgücü piyasasındaki konum ve zihinsel ile bedensel gelişim büyük ölçüde bu değişkenler tarafından belirlenmektedir. İşgücü piyasasında sunulan işlerin nicelik ve niteliği bu değişkenlerin en önemlilerinden birisidir. Sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri ve gençlere yönelik olarak uygulamaya konulan proje ve programlar sosyal katılım olanakları üzerinde doğrudan etki yapmaktadır. Son yıllarda dünyada gençlere sunulan olanaklar artmakla birlikte kapsayıcı, içerici, topyekün bir ilerlemeden söz etmek mümkün değildir.

Türkiye’de Gençlik

Türkiye demografik geçiş sürecini tamamlamak üzere olan bir ülkedir. Bir başka deyişle, yüksek doğurganlık ve yüksek ölüm oranlarının hüküm sürdüğü bir durumdan, doğumların kontrol edildiği ve ölüm oranlarının düşmüş olduğu yeni bir ortama geçilmektedir. Demografik geçiş sürecini tamamlayan ve tamamlamak üzere olan diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de genç nüfus oranı yüksektir. Halihazırda Türkiye 13 milyon dolayında 15-24 yaş grubunda yer alan genç nüfusa sahiptir ve bu kesim toplam nüfusun yaklaşık %20’sini oluşturmaktadır. Genç nüfusun 3 milyon 800 bini tam zamanlı öğrenci iken, 3 milyon 600 bini çalışmakta, bir milyon dolayında genç aktif olarak iş aramakta, diğerleri ise ne eğitim sistemi içinde yer almakta, ne iş aramakta, ne de çalışmaktadır (UNDP, 2008). Hem eğitim sisteminin hem de çalışma hayatının dışında kalan gençlerin çoğunluğunu ise genç kızlar oluşturmaktadır. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, OECD’nin 2007 yılı Eğitime Bakış (Education at a Glance) verilerini ve TİSK Araştırma Servisinin çalışmalarını baz alan açıklamasında 15-19 yaş grubunda nüfusun %47,5’inin, 20-24 yaş grubunda %58,3’ünün, 25-29 yaş grubunda ise %65,8’inin hem eğitimin hem de istihdamın dışında kaldığını ortaya koymaktadır. Yine aynı kaynak bu değerlerin OECD genelinde sırasıyla %6,7, %13,2 ve %20 düzeylerinde, Avrupa ülkeleri arasında da OECD’den daha düşük olarak sırasıyla %3,9, %10 ve %17,1 olarak gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Söz konusu araştırmalar genç kızların eğitim ve işgücü piyasası dışında kalma oranının açık arayla en yüksek Türkiye’de olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de ulusal istatistikler giderek artan ve yapısal bir nitelik kazanan genç işsizliğinin ulaştığı boyutları da açıkça ortaya koymaktadır. Yaklaşık olarak her beş ve asıl önemlisi kentlerde her dört gençten biri işsizdir. Öte yandan Türkiye’de çalışan gençlerin yarıdan fazlası kayıt dışı sektörde istihdam edilmektedir.

Küresel düzeyde karşılaşılan kuşak sorunlarına ulusal düzeyde karşılaşılan bazı temel sorunları ekleyebiliriz. Bunların başında Türkiye’de gençlerin istihdam durumundan bağımsız olarak daha uzun süre aileleri ile birlikte yaşamları gelmektedir. Aile ile birlikte yaşama öncelikle ekonomik bağımlılık ilişkisinin uzamasına yol açmaktadır. Aile temel değerler ve normların aktarılması yani sosyalizasyon işlevinde kilit rol oynayan bir kurumdur. Aileye bağımlılık, çoğu durumda daha geniş kapsamlı bir sosyal ve kültürel alana yayılmaktadır. Aile denetimi özellikle güçlü çevre denetimi ile birleşince bireylerin yaşamın çeşitli alanlarında davranış serbestisi ve özerklik kazanabilmeleri zorlaşmaktadır (Çelik, 2006).

Türkiye’de gençlerin sivil topluma ve siyasi katılımı çok düşük bir düzeyde gerçekleşmektedir. Ekonomik bağımsızlık yönünden önemli eksiklikleri olan gençler, çevre hatta daha geniş anlamda toplum tarafından ailenin uzantısı olarak görülmemekte, toplumsal ve siyasi katılımları oldukça yetersiz kalmaktadır. Gencin siyasi katılımı ve bu yolla vatandaş

olmayı öğrenmesi aile büyüklerince kısıtlanmaktadır. Aileler için siyaset pek tekin olmayan bir alandır. Sonuçta gençlerin vatandaş olma deneyimleri en yaygın siyasi katılım aracı olan "oy kullanma" ile sınırlı kalmaktadır. Birçok genç siyaseti "kirli", "tehlikeli" ve "güvenilmez" bir alan olarak görmektedir (UNDP, 2008).

1.2 Türkiye’de İç Göç

Her ne kadar göç konusuna bağımsız bir değişken olarak yaklaşmıyor olsak da, göçü, örneğin sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel ve aynı zamanda çevresel nedenlerin bir sonucu olarak düşünülmemektedir. Bununla birlikte, göç hareketleri toplumsal gerçekler olarak düşünülmelidir, ölçülebilirlerdir, ve iş gücü piyasalarındaki koşulların ve gelişmelerin anlaşılmasında yardımcı olabilirler.

Kentsel alanlarda gençler arasındaki işsizliğin daha yüksek olması bir gerçektir. Fakat iş bulma yönündeki beklenti hala kırsal alandan kentsel alanlara yapılan göçün itici nedenlerindedir. TÜİK (2000 nüfus sayımı ve ADNKS) tarafından verilen istatistikler, 1950lerde ve sonrasında hızlanan iç göç sürecinin önemini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Geçtiğimiz son 60 yılda, bu eğilim temel bir şekilde devam etmiş ve %65’lik bir kentleşme oranının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Şüphesiz, iç göç süreçlerinin tarım sektörüne yapılan yatırımlar hakkındaki değişen devlet politikalarından artan makineleşmeye vs. kadar değişebilen nedenlerine göre ayrımlarının yapılması gerekmektedir. Yine de, göç seçicidir; genellikle ilk göç eden nüfusun en yoksul katmanı değildir. Bir başka yerde geçimini sürdürme olanakları hakkında belirli bir bilgiye ihtiyaç olduğu gibi bunun yanında belirli bir miktar sermaye de gereklidir. Ancak insanların taşınmasına neden olan en önemli sebep daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak için besledikleri umuttur.

Gelir düzeylerinde beklenen iyileşmeler sıklıkla göçten sonra elde edilen asıl gelirden daha belirleyicidir. İşçi göçü de önemli bir konu olarak varlığını sürdürmektedir. Yine, bu konu da göç literatüründe yeni bir mevzu değildir (bkz. 2009 İnsani Kalkınma Raporu, Dünya Bankası).

Sonuç olarak, Türkiye’deki kırsal nüfus boyut olarak azalmakta; ancak yaş kompozisyonu da giderek daha asimetrik hale gelmektedir. Bazı bölgelerde (örneğin Kuzeydoğu Karadeniz), istatistikler yaşlı nüfusun kırsal kesimde olduğunu ve yaşlı kadınların sayısının fazla olduğunu göstermektedir. Gençler buldukları bölgelerden göç etmektedirler.

Göçün nedenleri ve gençlerin istihdamı (işsizliği) üzerindeki olası sonuçları ele alınırken daha geniş bir perspektiften düşünmeye başlamak oldukça önemli görünmektedir. Yerel düzeyde yaşanan çevresel bozulma (kuraklık, seller, tarımsal arazide tuzlanma, vs.) tarımsal çıktıda düşüşe neden olarak ve sonuç itibarıyla insanları göç etmeye iterek de bir göç nedeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Göç, yaş ve cinsiyet açısından seçicidir. Gençler Türkiye’de de göç süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Ya doğrudan karar verici rolü üstlenmektedirler ya da aile üyeleri olarak göç etmektedirler. Türkiye’de iç göç çocuklu genç aileler için oldukça tipik bir durumdur. Bunların yanı sıra, iş arama, eğitim ve daha iyi bir toplumsal, kültürel ve fiziksel alt yapı arayışına da değinmek gerekmektedir. Göç nedenlerine bakarken "eğitim amaçlı" göç sıklıkla karşılaşılan bir cevaptır.

İş olanakları, özellikle de eğitim düzeyi düşük gençlerin iş olanakları, yalnızca düşük ücretle çalışılan vasıfsız işlerde ve genellikle de kayıt dışı ekonomi kapsamında vardır. Cinsiyete bağlı farklılıkların da bu noktada altı çizilmelidir. Kentsel alanlarda, vasıfsız genç erkekler mevsimlik inşaat ve turizm sektöründe çalışmakta, vasıfsız genç kadınlar ise ya işgücüne katılmamakta, ya da kayıtsız hizmet ve tekstil sektörlerinde çalışmaktadırlar.

2000 yılında nüfusun kabaca % 60’ı 20.000 ve daha fazla nüfuslu (TÜİK’in şehir-köy sınıflandırmasına göre ise % 65’i)² kentsel alanlarda yaşamaktaydı. 1990 ve 2000 yılları arasında, toplam nüfus yıllık ortalama % 1.83 oranında arttı. Büyüme oranı kentsel alanlarda % 2.68 ve kırsal alanlarda sadece % 0.42 oldu. Bu iki sayı arasındaki fark kırdan kente göçe bağlanabilir (bkz. Ercan, 2007).

Türkiye’de iç göç akımları hakkında erişilebilir veri bulmak için, TÜİK³ verileri kullanılmaktadır. Eski de facto nüfus sayımları göç akımları ve göçmenlerin sosyo-ekonomik özellikleri hakkında genel bir bakış sağladı. 2007 yılında, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) kullanılmaya başlandı. Bu tespitler sadece yaş, cinsiyet ve eğitime⁴ göre ayrışma sağlayabiliyor. Her ne kadar TÜİK yoluna ADNKS (de jure sistem) ile devam edecekse de, alışılmış anlamdaki (de facto) nüfus sayımlarına Türkiye’de halen ihtiyaç vardır.

Kırdan kente göçe yol açan başka nedenler de vardır ve bu nedenler 'gönüllü olmayan' nedenler olarak tanımlanabilir. Türkiye’de doksanlı yılların başından bu yana, **güvenlik nedeniyle göç** akışları yaşanmıştır. Özellikle Türkiye’nin Güneydoğu ve Doğu’sundan gelen göçmenler, yalnızca İstanbul, İzmir, Adana, ve Mersin gibi büyük metropol şehirlere değil, aynı zamanda Diyarbakır gibi şehirlere taşınmıştır. Göç, bu nedenle yerel kentsel ekonomileri ve işgücü piyasaları üzerinde önemli sonuçlar doğurmuştur. Adana ve Mersin bölgesi Türkiye’deki en yüksek işsizlik oranına sahiptir. Nedeni ne olursa olsun, kırdan kente göçün sonucu olarak kırsal nüfus sayı olarak azalmakta, kırdaki yaş yapısı değişmekte, kırdaki nüfus yaşlanmaktadır. Doğu Karadeniz’de yaşlı kadınların nüfusa oranı, Türkiye ortalamasının üzerindedir. İç göç akışlarına baktığımızda, Doğu’dan Batı’ya bir eğilimin hala tipik olduğunu ifade edebiliriz. Ancak ülkenin orta kısımlarında da (örneğin Malatya’da) göç merkezleri vardır.

Göç akışları, sadece köy-kasaba ve şehir arasındaki yolları takip etmez. Türkiye’de göçün önemli bir bileşeni, eğitim ve iş amaçlı olarak şehirden şehire göçtür. Türkiye’de iç göçün kuvvetli bir bileşeni ise **mevsimlik göç** akımlarıdır. Mevsimlik göç, Türkiye’nin değişik bölgelerinde tarım işçisi olarak çalışan bazı gruplar için geleneksel bir yöntemdir. Ailelerin tümünün mevsimlik göçünün bu daha "geleneksel" şekli Türkiye için aşına bir kavramdır. Genç bireylerde ise mevsimsel göç farklı bir biçim de almaktadır. Genç bireyler kent merkezlerine inşaat ve batıdaki kent merkezlerine inşaat ve turizm sektörlerinde çalışmak üzere taşınır.

ADNKS’ya göre kırsal alanda işsiz gençlerin % 40-45’i göç etmektedir, ama çoğunluk halen doğum yerlerindedir. Kırsal gençliğin "potansiyel göçmenler" oldukları argümanının haklı bir geçerliliği vardır, ancak bu olgunun daha iyi anlaşılması için, göçmen ve göçmen olmayanlar hakkında araştırma yapmak gereklidir.

2 TÜİK, il ve ilçe merkezlerini 'şehir' olarak tanımlar. Türk kamu yönetimi sisteminde, her ilde bir vali ve her ilçe merkezine atanan ilçe yöneticisi (kaymakam) vardır. Belediye başkanları, halk tarafından seçilir. Bu sınıflandırma, örneğin yirmi bin gibi bir nüfus kesitine dayalı bir kentsel-kırsal ayrımına karşılık gelmemektedir. Bazı ilçe merkezleri 20 binden daha az nüfusa sahiptir. İlçe merkezi nüfusları büyüdükçe, kent-köy ve kır-kent sınıflandırma arasındaki fark daha az önemli hale geldi. Türkiye’de 82 il ve yaklaşık 600 ilçe merkezi bulunmaktadır. TÜİK şehir-köy ayrımına göre sonuçları raporlar.

3 http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=38&ust_id=11, göç istatistikleri.

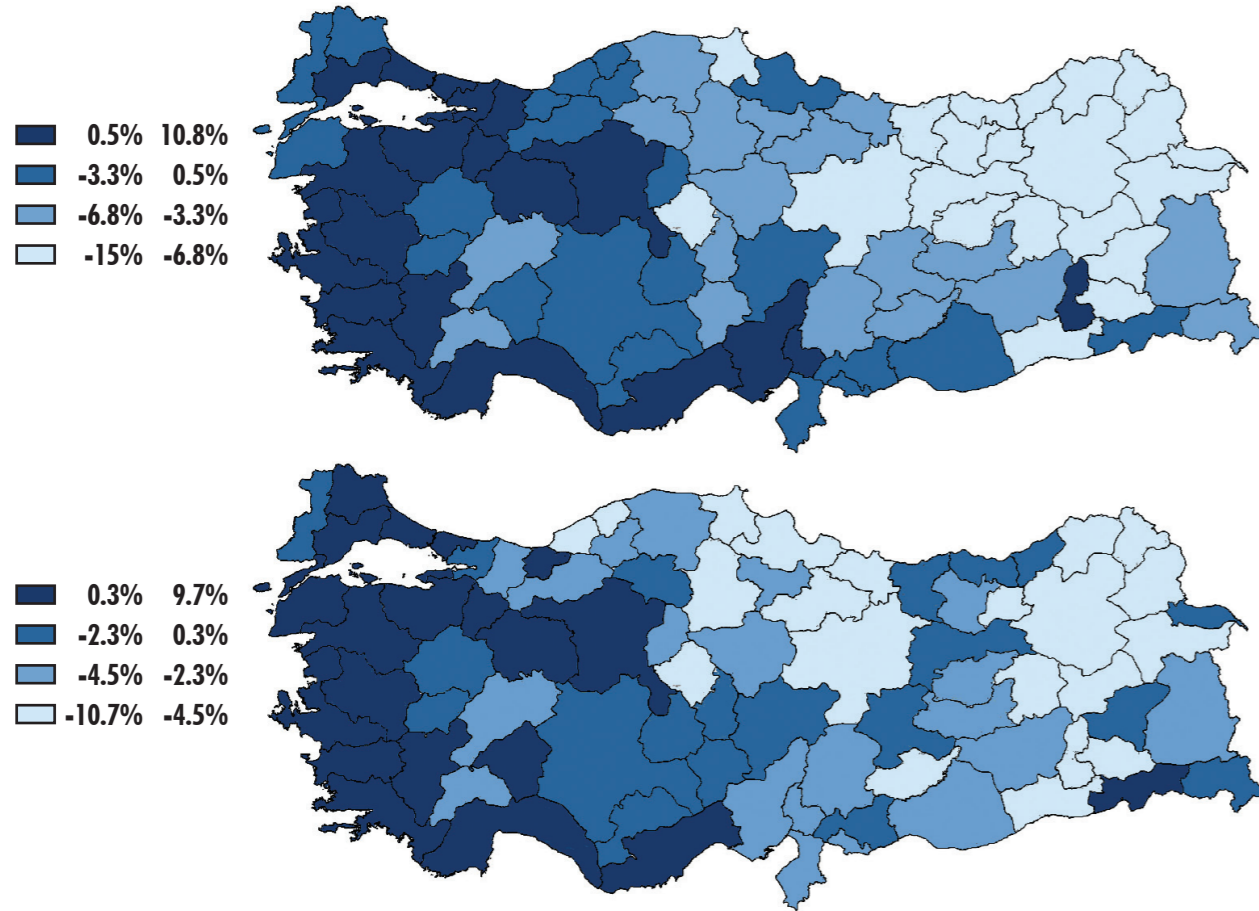
4 Ayrıştırılmış veriyi kullanmak için TÜİK’in izni gerekmektedir.

Göç konusunda önemli bir tespit ise, iç göçün %70'inin kentten kente göç olmasıdır. TÜİK'in 2008-2009 yılı göç istatistiklerine göre, İstanbul, Ankara ve İzmir kentleri Türkiye'nin en fazla iç göç alan kentleridir. Sadece İstanbul, Türkiye'deki iç göçün %17'sini almakta, bu üç ilin toplamı ise %30'u bulmaktadır. Köyden çıkan göçün %30,3'ü İstanbul'a gitmektedir. Bu üç ilin kırsal alanına ise göç yoktur. Türkiye'de göçenlerin %55'i erkektir. Bekleneceği üzere, büyük çoğunluğu çalışma çağındaki kişilerdir. Erkekler daha çok bekarken, kadınlar ise daha çok evlendiklerinde göçmektedir. Göçenlerin ortalama eğitim düzeyi, ülkenin ortalama eğitim düzeyinden yüksektir. Göçü kentten kente ağırlıklı olan bir olgu olarak düşündüğümüzde, bu durum şaşırtıcı değildir. Köy çıkışlılarda ise, bekleneceği üzere, eğitim düzeyi düşüktür.

Türkiye'nin en çok göç alan üç ili, aynı zamanda, en çok göç veren üç ilidir. İstanbul'dan çıkanlar, toplam göçün %16'sını oluştururken, en büyük üç ilden çıkanlar toplam iç göçün %26'sını oluşturmaktadır. Net olarak bakıldığında, toplam net göçte İstanbul'un payı %2, en büyük üç ilin payı ise %5 olmaktadır.

Türkiye'de gönderme ve alma bölgeleri arasındaki farklar şöyle özetlenebilir (Kocaman, 2008, sayfa 32, 37, 40, 42, 67):

- Göç akımlarının ana yönü Doğu'dan Batı'ya ve orta bölgelerden kıyılardır.
- Farklı göç merkezleri (Çizim 1.1) ortaya çıktı. Aşağıda, 1990 nüfus sayımına (üstteki harita) ve 2000 yılı nüfus sayımına (alttaki harita), dayalı haritalar gösterilmektedir.

Çizim 1.1. İl bazında net göç oranları.

Kaynak: TÜİK Genel Nüfus Sayımları 1990 (yukarıda) ve 2000 (aşağıda).

Daha fazla bilgiyle devam edersek:

- Erkekler kadınlardan daha fazla göç etmektedir: Göçmenlerin% 55'i erkek ve% 45'i kadındır. Kırdan kente göçenlerin yaş ayrışmasına bakıldığında, 1990 ve 2000 arasında, 15-29 yaş grubunun % 55 oranında kırdan kente göçü teşkil ettiğini görülmektedir. Kırsal alanlardan kentlere göç, genç yaşın bir olgusudur. Bu grup, kendiliklerinden şehirlere doğru hareket eden gençler ve küçük çocuklarıyla kente gelen genç aileden oluşmaktadır.
- Kadınlar genellikle evli göç ederken, bekar erkeklerin göç etmesi tipiktir.
- Kadınlar genellikle evlilik nedeniyle, erkekler iş bulmak için göç etmektedirler.
- İç göçmen nüfusun eğitim düzeyi ülke ortalamasından daha yüksektir. Gençlerin sadece % 7'si okuma yazma bilmemektedir. Erkeklerin eğitim düzeyi kadınlardan daha yüksektir. Dünya Bankası (2009), göçen kadınların kalan kadınlardan daha yüksek eğitim düzeyleri olduğunu vurguluyor.
- Göçmenlerin çoğu ilkökul mezunuyken (yaklaşık% 32), yaklaşık% 17'si lise, yaklaşık % 11'i üniversite, % 8 civarında bir kısmı ise ortaokul diplomasına sahiptir.
- Erkek ve kadın göçmenler için işsizlik oranları ulusal ortalamanın altındadır.
- Göçmenlerin çoğu hizmet sektöründe iş bulmaktadır. 12 yaş üzerindeki göçmenlerin çoğunluğu hizmetler sektöründe (% 62), % 15 oranında sanayide ve % 24 oranında tarım, ormanlık ve balıkçılıkta iş bulmaktadır.
- İşgücüne katılmayan kadınların çoğu ev kadını (yaklaşık % 46) ve öğrencidir (yaklaşık % 14).
- Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan Ulusal Doğurganlık ve Sağlık Araştırması'na göre (TNSA 2003)⁵, göçmen kadınlar için istihdam oranı (% 29.6) göçmen olmayan kadınların seviyesinin (% 27) çok az üzerindedir.
- Çoğu göçmen, bağımlı göçten göç nedeni (% 26 oranla göç hanehalkının kararının bir sonucu olarak) olarak bahsetmiştir. Bir iş aramak (% 20) için göç ikinci nedendir. Kamu çalışanlarında ise tayin (% 12) nedeniyle yer değişimi belirtilmiştir.

Bu genel bilgiler **Antalya** ili alan çalışmamız için kılavuzluk yapmıştır. Sonuç ve değerlendirme bölümünde tartışıldığı gibi, bu bulgular hem nitel hem de nicel analizlerde doğrulanmışlardır. Antalya ile ilgili bilgiler izleyen bölümde, yazarlar tarafından oluşturulan anket formu ile Antalya ilinde TÜİK'in yaptığı anket çalışmasının sonuçları üçüncü bölümde, derinlemesine görüşmelerin analizi ise dördüncü bölümde yapılmaktadır.

Antalya ile ilgili bir göç çalışmasında, okuyucuların olduğu gibi, bu raporun yazarlarının da ön kabulü, Antalya'ya göçün ağırlıklı bileşeninin, doğu illerinden gelen gençlerin olduğu, mevsimsel nitelikli inşaat sektörü ve turizm sektöründeki istihdam olanaklarının çektiği bir göç tablosuydu. Antalya'da her ne kadar böyle bir göç bileşeni varsa da, Antalya'ya gelenler Türkiye'nin her tarafından gelmekte ve ağırlıklı olarak bekar gençlerden değil, genç evlilerden ve küçük çocuklarından oluşan, mevsimsel değil kalıcı bir göç profili çizmektedir. Bu yönüyle, Antalya'ya göç, örneğin Adana ve Mersin'e olan göçten farklı olup, ilde yüksek bir işsizlik oranı ile sonuçlanmamaktadır.

5 <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003> ve <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003/data/English/chapter03.pdf>.

Herhalde bu durumun nedenleri arasında, Antalya'nın yalnızca bir turizm bölgesinden ibaret olmaması, iç pazara ve ihracata yönelik bir tarımsal faaliyetin yanısıra, turizm endüstrisini besleyen bir hafif sanayinin mevcudiyeti sayesinde, çeşitlilik sergileyen bir ekonomisinin olması önemlidir. Antalya ilinin rekabetçi sektörler kümeleme analizi, bu çalışmayı destekleyen Uluslararası Göç Örgütü'nün de parçası olduğu ortak Birleşmiş Milletler Antalya ili pilot projesi kapsamında, kardeş kuruluş olan BM Kalkınma Programı tarafından yapıldığından (bkz. Bölüm 2.2), bu rapor Antalya'ya yönelik iç göçün yapısını odak noktası olarak almaktadır. Bunun için ilk olarak TÜİK Antalya Bölge Müdürlüğü'ne Antalya kent merkezini temsil edecek bir anket yaptırılmıştır. Finansmanı IOM tarafından sağlanan bu anketin soruları, TÜİK ile istişare halinde, yazarlardan Coşkun ve Rittersberger-Tılıç tarafından oluşturulmuştur. Daha sonra, Antalya kent merkezinde derinlemesine görüşmeler yapılmış, bu görüşmelerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesini Çelik, Rittersberger-Tılıç ve Toksöz yapmışlardır.

2011 Antalya Kent Merkezi Göç ve İş Hayatı Araştırması, "Birleşmiş Milletler Ortak Programı, MDG-F 1928 Herkes İçin İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması" kapsamında IOM ve TÜİK işbirliği içerisinde gerçekleştirilen niceliksel bir çalışmadır. Çalışmanın amacı Antalya kent merkezinde yaşayan hanelerin ve genç nüfusun çeşitli sosyo-demografik özellikleri ile göç ve çalışma hayatının hem tarihsel bir süreç içerisinde hem de kesitsel olarak incelemektir.

Raporun geri kalanında, önce Antalya ilinin demografik ve işgücü piyasaları incelenmekte (ikinci bölüm), daha sonra TÜİK kent merkezi anketinin bulguları tartışılmakta (üçüncü bölüm), sonra da derinlemesine görüşmeler yorumlanmaktadır (dördüncü bölüm). Böylece, genel istatistikler, proje kapsamında elde edilen ayrıntılı istatistikler ve derinlemesine nitel görüşmeler sırası izlenerek, genelden özele bir analiz sırası izlenmiştir. Son bölümde yorumlar yer almaktadır.

2. Antalya'da Demografik Yapı ve İşgücü Piyasası⁶

2.1 Kentin Demografik Yapısına İlişkin Temel Göstergeler

Antalya, Türkiye'nin en çok göç alan illerinden birisidir. 2009 ADNKS sonuçlarına göre Antalya, 1.919.729 kişilik nüfusuyla toplam nüfusu 72.561.312 kişi olan Türkiye'nin 7. büyük kentidir. 2009 ADNKS sonuçlarına göre 2008'e kıyasla nüfusu en hızlı artan il, binde 49 ile Çankırı olmuştur; Antalya binde 32,00 oranındaki artışla 4. sıradadır. Antalya'da 1985'den sonra nüfus artışı belirgin düzeyde hızlanmış; en yüksek yıllık nüfus artışı, ortalama binde 47,88 ile 1985-1990 yılları arasında gerçekleşmiştir. Antalya'da kent merkezindeki 4 ilçeyle birlikte toplam 19 ilçe, 103 belde ve 545 köy mevcuttur ve ilde km² başına 93 kişi düşmektedir (TÜİK, 2010a:x).

Toplam Doğurganlık Hızı (TDH) ya da oranı (TDO), kadınların doğurgan olduğu dönem (15-49 yaş grubu) boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade eden bir terimdir. 1970'te Türkiye'de 5,5 olan TDH, 1980'li yıllardan itibaren hızla düşerek 2009'da 2,06'ya gerilemiştir. 2009 yılında İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması, 1. Düzey'e göre toplam doğurganlık hızının en yüksek olduğu bölge 3,46 çocuk ile Güneydoğu Anadolu, en düşük olduğu bölge ise 1,51 çocuk ile Batı Marmara Bölgesi'dir. 2009'da bu oran Akdeniz Bölgesinde 2,16 ile ülke ortalamasına yakındır (TÜİK, 2010e).

Doğurganlık hızının düşük olmasına karşın, Antalya'da yıllık nüfus artış hızı, Türkiye ortalamasından yüksektir. İl nüfusundaki hızlı artışın birincil kaynağı kentin aldığı yoğun iç göçtür; 2009'da Antalya, binde 8,93 net göç alma hızı ile ülkenin en fazla göç alan 7. ilidir (www.tuik.gov.tr). Turizm yatırımlarının 1980'li yıllarda yoğunlaşmasıyla birlikte sektörde çalışanların bölgeye göçü, ilin elverişli iklim koşulları nedeniyle yerleşim amacıyla tercih edilmesi, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden ve özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden aldığı yoğun nüfus, Antalya'ya göçü hızlandıran nedenler arasındadır.

Türkiye nüfusu içinde Antalya'nın payı, 2008'de % 2,59 iken, 2009'da % 2,64'e yükselmiştir. Antalya son yıllarda dış göç de almakta ve kentte yaşayan yerleşik yabancı uyruklu nüfusun payı hızla yükselmektedir. Antalya'da ikamet izni verilen yabancı sayısı 2008'de 6702 iken 2009 yılında 7712 olmuştur (Kanbir, 2010:129). Ayrıca, özellikle turizm sektöründe çalışma amacıyla ilde bulunan ancak ikamet izni olmayan yabancı uyruklu sayısının da giderek yükseldiği bilinmektedir. Tablo 2.1 ve Tablo 2.2'de Türkiye ve Antalya nüfusu ve değişim oranları verilmektedir.

Tablo 2.1. Türkiye'de ve Antalya'da Toplam Nüfus, 1990-2000.

	TÜRKİYE	ANTALYA
1990	56 473 035	1 132 211
2000	67 803 927	1 719 751
Değişim (%)	20,06	51,89

Kaynak: www.tuik.gov.tr (Genel Nüfus Sayımı Sonuçları).

⁶ Bu bölümde Nergis Mütevellioğlu'nun Türkiye İş Kurumu - Antalya İİMEK tarafından 2011'de yayımlanan Antalya'da İstihdam ve İşsizlik başlıklı kitabından serbestçe yararlanılmıştır. Buradaki metni, Hakan Ercan kısaltarak ve kısa yorumlar ekleyerek derlemiştir.

1990 ve 2000'deki genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Türkiye nüfusu %20,06 artış gösterirken, bu oran Antalya için %51,89 olmuştur. 2000'de 67,8 milyon olan toplam nüfusun %2,5'ini Antalya nüfusu oluşturmuştur.

Tablo 2.2. Türkiye'de ve Antalya'da Toplam Nüfus*, 2008-2009.

Yıl	TÜRKİYE		ANTALYA	
	2008	2009	2008	2009
	71 517 100	72 561 312	1 859 275	1 919 729
FARK		1 044 212		60 454
DEĞİŞİM (%)		1,46		3,25

Kaynak: www.tuik.gov.tr ; *ADNKS sonuçlarına göre

2009 ADNKS sonuçlarına göre, Türkiye ortalamasında %1,46 olan yıllık nüfus artış oranı, Antalya'da %3,25 olarak gerçekleşmiştir. 2009'da TR61 Bölgesinin nüfusu 2.592.075, Antalya'nın nüfusu 1.919.729'dur. ADNKS 2009 sonuçlarına göre, Antalya nüfusunun %69,37'i kentli nüfustur. Isparta ve Burdur illerinde ise 2009 nüfusunun kentleşme yüzdesi Antalya'dan daha düşüktür. TR61 Bölgesi nüfusunun kentli yüzdesi, Türkiye nüfusunun kentli yüzdesine göre %7,51 oranında düşüktür.

2009 ADNKS sonuçlarına göre, Antalya'ya göç veren ilk 10 il içinde ilk sırayı 8.744 kişi ile İstanbul almakta, ardından Konya ve Ankara gelmektedir. Çevre iller olan Isparta, Burdur ve Afyonkarahisar'dan, Antalya'ya toplam 8170 kişi ile İstanbul'dan gelen nüfusa yakın bir kitle göç etmiştir. Merkez ilçeler olan Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa ve Aksu'nun yanı sıra Alanya, Manavgat, Serik, Kemer, Kumluca gibi çevre ilçeler de ülkenin hemen hemen tüm illerinden göç almıştır. 2009 yılı ADNKS sonuçlarına göre, Muratpaşa, Kepez, Konyaaltı, Alanya, Manavgat ve Serik ilçeleri 80 civarında ilden göç alırken, kırsalda yer alan Gündoğmuş 34, İbradı ise 22 ilden göç almıştır. Antalya'ya gelen göçün %40'ü 20-34 yaş aralığındadır (Türkiye genelinde %43). Antalya'nın verdiği göç de bu yaş grubunda yoğunlaşmaktadır (%41). İlin aldığı göç, 65+ yaş grubu hariç, tüm yaş gruplarında verdiği göçten fazladır. Alınan göç ile verilen göç arasındaki büyük farklar ise, 5-14 ve 20-39 yaş aralığında yoğunlaşmaktadır. Bu istatistikler, Antalya'ya genç ve çocuklu ailelerin göç ettiği varsayımına uygundur.

Antalya'ya göç eden nüfusun eğitim durumuna göre dağılımında en büyük pay, lise ve dengi okul mezunlarıdır. Göçle gelen nüfusun en yüksek dilimini (%29,80) bu eğitim düzeyindekiler oluştururken, ilkokul mezunları ikinci, yüksek öğrenimliler üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye ölçeğinde göçle gelen nüfusun eğitim durumuna göre dağılımı da aynı sırayı izlemektedir. Antalya'dan diğer illere göç edenlerin %33'ü lise veya dengi okul, %26'sı ilkokul mezunudur.

Antalya nüfusunun %24'ü 0-17 yaş aralığındaki kişilerden oluşmaktadır. Kent nüfusunun yaklaşık %70'i 15-64 yaş grubundadır. 2009 yılı için ortalama yaş Antalya'da 30,8, Türkiye'de 28,8 olduğuna göre, Antalya nüfusunun yaş ortalaması, Türkiye ortalamasının 2 yaş üzerindedir.

2.2 Kentin İşgücü Piyasası

İllerin GSYİH'ya katkısı gibi temel bazı TÜİK verileri, 2002'den bu yana iller bazında değil, NUTS2 bölgeler esasında açıklanmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından TR61 olarak kodlanan bölge, Antalya'nın yanı sıra Burdur ve Isparta illerini kapsamaktadır. Antalya, Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) son olarak 2003'te yayımladığı illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre 10. sırada bulunmaktadır. Daha önde olan iller, birinci derecede gelişmiş kentler grubunda olan sırasıyla; İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli ve Bursa'dan sonra, Antalya ile birlikte 2. derecede gelişmiş iller kategorisindeki Eskişehir, Tekirdağ, Adana ve Yalova'dır (DPT, 2003: 55).

2004'te yayımlanan ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırmasında, Antalya'nın Merkez ilçesi, ülkedeki toplam 872 ilçe içinde 6., Kemer 16. ve Alanya 40. sırada bulunmaktadır (Dinçer ve Özasan, 2004:108). Her iki araştırmada sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergesi olarak, çeşitli demografik, sosyal, ekonomik parametreler kullanılmıştır.

DPT araştırmasına göre (2003:55), 81 ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Isparta 28. ve Burdur 31. sıra ile Antalya'nın oldukça gerisindedir. TR61'deki nüfus payı itibarı ile de Antalya, Bölge kapsamındaki diğer iki ilden açık ara ile öndedir. TÜİK'in 2009 nüfus verilerine göre, TR61 Bölgesi nüfusunun %74'ü Antalya'da yaşamaktadır. 1987 yılı sonu itibarıyla Antalya'da elektriksiz köy kalmamıştır; 2005'ten bu yana kentte telefonsuz köy de bulunmamaktadır (TKB, 2005:40).

2010 yılı Ağustos ayı sonu kayıtlarına göre, Türkiye'de SSK'ya bağlı işyerlerinin % 3,9'u Antalya'da bulunmaktadır ve SSK'ya bağlı sigortalı sayısında Antalya % 4'lük pay sahibidir. Antalya'nın ekonomik yapısıyla ilgili temel bir gösterge, Gayri Safi Yurt içi Hasıla (GSYH) içinde kentin payı, bu payın gelişim hızı ve kentin ülke ekonomisine katkısında farklı sektörlerin payıdır. İlin GSYH'ya katkısı, aynı zamanda kentin görece ekonomik gelişmişlik derecesinin göstergelerinden birisidir. GSYH içinde Antalya'nın payı, cari fiyatlarla 1987'de %2,07 iken, 1994'te %2,49'a ve iller düzeyinde GSYH paylarının yayımlandığı son yıl olan 2001'de %2,64'e yükselmiştir (ATSO, 2009:14). Bölgeler düzeyinde sektörlerin Gayri safi katma değere katkısına ilişkin mevcut son veriler, 2006 yılına ilişkindir. Tablo 2.3'te 2006'da Türkiye'de ve TR61 Bölgesinde yaratılan gayri safi katma değer sektör payları, karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir.

Tablo 2.3. 2006'da Türkiye'de ve TR 61'de Bölgesel Gayrisafi Katma Değerde Sektör Payları (%)

	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Toplam
Türkiye	9,4	28,2	62,4	100
TR 61	15,1	15,7	69,3	100

Kaynak: TÜİK (2010e), Bölgesel Göstergeler 2009, S.86, Tablo: 3.1.

Tabloda görüldüğü gibi 2006'da gerek Türkiye'de, gerekse bölgede en yüksek katma değer, hizmetler sektöründe yaratılmıştır. TR61 bölgesinde hizmetler sektöründe yaratılan gayri safi katma değer (%69,3), ülke geneline (%62,4) göre 7 puan daha yüksek gerçekleşmiştir. Buna karşılık Türkiye ölçeğinde yaratılan gayri safi katma değerde sanayinin payı %28,2 iken, bölgede %15,7 ile 12,5 puan daha düşüktür. 2006'da ülke genelinde yaratılan gayri safi katma

değerde tarım sektörünün payı %10'un da altındadır. Tarımsal üretimin en gelişmiş olduğu bölgelerden birisi olarak TR61'de bu oran %15 düzeyi ile, ülke ortalamasından 6 puan civarında daha yüksektir.

Kent ekonomisinin mevcut durumunun temel göstergelerinden bir diğeri, ilde faaliyet gösteren işletmelerin çalıştırdığı işçi sayısı kriterine göre dağılımı ve ortalama işçi sayılarıdır. Antalya'da işletmelerin ölçeğe göre dağılımı, çalıştırdıkları işçi sayıları ve kullandıklarında bulunan arazi miktarları Tablo 2.4'teki gibidir.

Tablo 2.4. 2008'de Antalya'da Ölçeğine Göre İşletmeler ve Tasarruflarındaki Arazi Miktarı.

İşletme Büyüklüğü	İşletme Sayısı	(%)	Arazi	(%)	Ortalama İşletme Ölçeği
0 - 49	60.680	84,66	1.014.186	50,53	16,71
50 - 99	9.136	12,75	605.304	30,16	66,25
100 - 499	1.837	2,56	361.790	18,02	196,95
500 - 999	9	0,01	4.663	0,23	518,11
1000+	17	0,02	21.263	1,06	1.250,76
TOPLAM	71.679	100,00	2.007.206	100,00	28,00

Kaynak: Antalya Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü kayıtları.

Tabloda görüldüğü üzere Antalya'da bulunan işletmelerin %85'ini 0-49 kişi çalıştıran işletmeler oluşturmaktadır. Bunlar aynı zamanda en yüksek işletme arazisi payına sahip olan işletmelerdir (toplam arazi miktarının %50,53'ü). Antalya'da 500 ve daha fazla sayıda işçi çalıştıran sadece 26 işletme bulunmaktadır.

Diğer taraftan, İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından her yıl yayımlanan Türkiye'nin birinci ve ikinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Anketi'ne göre, 2008'de Antalya'dan birinci 500 büyük imalat sanayi kuruluşu sıralamasında dört, ikinci 500 büyük imalat sanayi kuruluşu sıralamasında beş firma bulunmaktadır (ATSO, 2009: viii). Antalya'da sanayi siciline kayıtlı firma sayısı 734, bu firmalarda çalışan sayısı 21.806 kişidir (ATSO, 2009: vii).

2010'da ATSO'dan kapasite raporu almış bulunan firmaların faaliyet alanlarına ve istihdam hacmine göre dağılımı Tablo 2.5'teki gibidir.

Tablo 2.5. ATSO'dan Kapasite Raporlu Firmaların Faaliyet Alanı ve İstihdam Hacmi (2010).

Faaliyet Alanı	Firma Sayısı	İstihdam
Ahşap Ürünler - Mobilya Sanayi	83	1.602
Asansör İmalat ve Montaj Sanayi	37	603
Baskı ve Matbaa Sanayi	29	491
Bilgisayar Yazılım Sanayi	13	128
Cam ve Cam İşleme Sanayi	17	245
Çamaşır Yıkama Sektörü	8	484
Doğal Taş Üretim Ve İşleme Sanayi	57	1.275
Deri Konfeksiyon Sanayi	15	331
Elektronik Cihaz Üretim Montaj Sanayi	13	170
Enerji Üretim Sanayi	2	14
Gıda Üretim-Paketleme ve Muh. San.	495	6.483
Geri Dönüşüm Sektörü	13	147
İnşaat Malzemeleri Sektörü	63	2.270
Kimya Sanayi	56	1.386
Kuyum-Mücevherat Sanayi	22	698
Kağıt ve Kağıt Ürünleri Sanayi	11	188
Medikal Sektörü	10	426
Makine İmalat ve Montaj Sanayi	20	319
Metal İmalat Sanayi	107	1.913
Oto Tamir Ve Bakım Servisi	18	586
Plastik Sanayi	94	1.876
Tekstil Sanayi	87	6.509
Tarım Sektörü	10	290
Yat ve Tekne Üretim Sanayi	23	917
Yem Sanayi	3	88
Yangın Söndürme- Cihaz Dolu Sanayi	10	57
Zirai İlaç ve Gübre Sanayi	35	253
Toplam	1351	29.749

Kaynak: ATSO Sicil Müdürlüğü kayıtları.

Görüldüğü gibi toplam 27 işkolundaki 1351 firma arasında en fazla istihdam sağlanan iktisadi faaliyet alanı, %21,88 ile tekstil sanayidir. Bu alt sektörde toplam 87 işletme bulunduğuna göre ortalama işyeri ölçeği de 74,8 kişi ile oldukça yüksektir. İkinci sırada gelen gıda üretim-paketleme ve muhafaza sanayiinin payı %21,79'dur; ancak bu alt sektördeki işletme ölçeği ortalama 13 kişi ile çok düşüktür. Üçüncü alt sektör, %7,63 ile inşaat malzemeleridir. Bu faaliyet alanında ortalama işyeri ölçeği 36 kişidir. Dördüncü sırada 1913 kişilik istihdamla metal imalat sanayi gelmekte; onu plastik sanayi, ahşap ürünler-mobilya sanayi ve kimya sanayi izlemektedir.

2009'da Antalya Organize Sanayi Bölgesi'nde faal olan 138 işletme bulunmaktaydı; gıda alt sektörü, gerek işletme sayısı, gerekse üretim payı bakımından birinci sıradaydı. Gıdayı sırasıyla plastik, ahşap, kimya, makine-metal sektörlerinden sonra, gübre, tekstil ve elektrik makineleri alt sektörleri izlemektedir.

Antalya'da faaliyet gösteren yabancı sermayeli firma sayısı 2003'ten başlayarak hızlı bir artış göstermiştir. Özellikle 2004-2008 arasında çok sayıda yeni yabancı firma kurularak, 2009'da kentte faaliyette bulunan yabancı sermayeli firma sayısı 3000'e yaklaşmıştır.

Antalya'da 2009'da başlatılan "Herkes için İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması" başlıklı Birleşmiş Milletler Ortak Programı kapsamında 2010'da Antalya'da öncelikli sektörlerin stratejik taraması konulu bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın amacı ilde en fazla büyüme potansiyeline sahip olan mevcut, gelişmekte olan ve muhtemel öncelikli sektörlerin belirlenmesidir (UNLP, 2010). Bu araştırma sonuçlarına göre, Antalya'da istihdam yaratmada öncelikli alt sektörlerin ilk ikisi tarım sektörüdür. Bunlar, tohum işleyiciliği ve bitkilerin yaygınlaştırılması ile çok yıllık olmayan tahılların yetiştirilmesidir. 3. ve 4. sırada sağlık yatırımları hastaneler ve yaşlı/bakım evleri gibi sağlık sektörü alt bileşenleri gelmektedir. Turizm sektörü özellikle de kongre turizmi, 5. sıradaki öncelikli sektör olarak belirlenmiştir. Öncelikli sektörlerden 6. sı yat imalatı, 7. si işlenmiş gıda, 8. si metal ürünler, makine ve donanım imalatı ve 9. su yapı malzemeleri ve donanımı imalatı olarak saptanmıştır. Bunları 10. sektör olarak genel ticari hizmetler izlemektedir (UNDP, 2010: 14).

Antalya'da TÜİK tarafından sanayi sektörü içinde kayıtları verilen ve istihdam kapasitesi bakımından üzerinde durulması gereken bir başka alt sektör, inşaat sektörüdür. Antalya'da yoğun iç göç, iklim özellikleri nedeniyle konut alımında kentin öncelikle tercih edilmesi ve hızla gelişen turizm sektörü gibi nedenlerle arazi ve konut rantı yüksektir. Tarım arazilerinin önemli bir kısmı, tarım arazisi olarak görünmesine rağmen, iyi fiyattan alıcı bulduğu için hızla el değiştirmektedir (TKB, 2005; TKB, 2007). Böylece turizmi alt sektörünün gelişimi bir yandan tarımsal ürünlere iç talebi artırırken, aynı zamanda tarım arazilerinin daralması yönünde bir etki yaratmaktadır.

2.2.1 TR 61'de ve Antalya'da Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri

Tablo 2.6'da, 2008-2009'da Türkiye'de ve TR61'de temel işgücü piyasası göstergeleri karşılaştırmalı olarak özetlenmektedir.

Tablo 2.6. 2008-2009'da Türkiye'de ve TR61'de Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri (15+ yaş).

Yıl	Kurumsal olmayan sivil nüfus	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne dahil olmayan nüfus	İşgücüne katılma oranı	İstihdam oranı	İşsizlik oranı	Tarım dışı işsizlik oranı
TR Türkiye										
2008	69 724	50 772	23 805	21 194	2 611	26 967	46,9	41,7	11	13,6
2009	70 542	51 686	24 748	21 277	3 471	26 938	47,9	41,2	14	17,4
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)										
2008	2 404	1 827	1 036	943	92	792	56,7	51,6	8,9	12,4
2009	2 455	1 877	1 048	928	120	829	55,8	49,4	11,4	16

Kaynak: www.tuik.gov.tr.

Tabloya göre, Türkiye ölçeğinde 2008'den 2009'a işgücüne katılım oranı 1 puan yükselirken, istihdam oranı 0,5 puan gerilemiştir. Genel işsizlik oranı, krizin etkisi ile %11'den %14'e tırmanırken, tarım dışı işsizlik oranı %13,6'dan, %17,4'e yükselmiştir. Aynı dönemde TR 61 Bölgesinde işgücüne katılım oranı Türkiye ortalamasına göre yaklaşık 10 puan daha yüksektir. Tablo 2.7'de görüleceği gibi bu fark, TR61'de kadınların işgücüne katılım oranının Türkiye ortalamasına göre yaklaşık 10 puan yüksek oluşundan kaynaklanmaktadır. Bölgedeki istihdam oranı da 2008'den 2009'a %2,2 gerilemiş olmasına rağmen, Türkiye ortalamasından 8,2 puan daha yüksektir. TR 61'deki işsizlik oranı ise 2009'da ülke ortalamasına göre 2,5 puan civarında daha düşüktür.

Antalya ili örneklemini için işgücü piyasası göstergeleri mevcut olmadığı için kullanılan TR 61 Bölgesi için temel işgücü piyasası göstergeleri, Tablo 2.7'de cinsiyet ayrımında gösterilmektedir.

Tablo 2.7. 2005-2009'da TR 61'de Cinsiyet Ayrımında İşgücü Piyasası Göstergeleri.

Bin kişi / %	2005			2009		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Kurumsal olm. sivil nüfus	2255	1137	1118	2455	1238	1216
Kurumsal olm. ç. çağındaki nüfus (15+ yaş nüfus)	1682	840	842	1877	938	939
İşgücü	863	622	241	1048	707	341
İstihdam	808	581	226	928	631	296
İşsiz	56	41	15	120	75	44
İşgücüne katılma oranı %	51,3	74,1	28,6	55,8	75,3	36,3
İşsizlik oranı %	6,5	6,6	6,1	11,4	10,7	13,0
İstihdam oranı %	48,0	69,2	26,9	49,4	67,3	31,6
İşgücüne dahil olmayanlar	819	218	601	829	231	598

Kaynak: www.tuik.gov.tr.

Tabloda görüldüğü gibi, 2005-2009 arasında bölgede işgücü 185 bin kişilik bir artış gösterirken, istihdam 120 bin kişi artmıştır. Böylece 2009'da işgücüne dahil olup da, istihdam olanağı bulamayan 64 bin kişi, işsiz kitleye katılarak Bölgedeki toplam işsiz sayısını 120 bin kişiye ve işsizlik oranını %10,7'ye yükseltmiştir.

2005'te Bölgede %51,3 düzeyinde olan işgücüne katılma oranının (İKO), 2009'da %55,8'e yükselmesinin temel nedeni, kadın nüfusun işgücüne katılma oranındaki artıştır. 2005-2009 döneminde erkeklerde İKO %1,2 artarken, kadınlarda %7,7 ile daha yüksek düzeyde bir artış gerçekleşmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından Hane Halkı İşgücü Araştırmalarından (HİA) hareketle iller bazında dolaylı tahmin yöntemi ile hesaplanan verilere göre, tek başına Antalya'nın temel işgücü piyasası göstergeleri, Tablo 2.8'deki gibidir.

Tablo 2.8. 2009'da Antalya'da Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri (%)

İŞGÜCÜNE K. ORANI				İŞSİZLİK ORANI				İSTİHDAM ORANI			
Değişim katsayısı (%)	% 95 Güven Aralığı		Değişim katsayısı (%)	% 95 Güven Aralığı		Değişim katsayısı (%)	% 95 Güven Aralığı				
	Alt sınır	Üst sınır		Alt sınır	Üst sınır		Alt sınır	Üst sınır			
56,4	2,1	54,0	58,8	12,7	6,1	11,2	14,3	49,2	2,6	46,7	51,7

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=6275&tb_id=2.

2009'da Antalya'da İKO, %56,4'lük oranla, Türkiye'den (%47,9) 8,5 puan, TR61'den (%55,8) 0,6 puan daha yüksektir. İstihdam oranı 2009'da Türkiye ortalamasında %41,2 iken, TR61 bölgesinde %49,4 ve Antalya'da %49,2 düzeyinde bulunmaktadır. Buna karşılık Türkiye'de 2009'da %14 olan işsizlik oranı, 2009'da bölgede %11,4 ve Antalya'da %12,7 olarak kaydedilmiştir. Dolayısıyla Antalya'da işsizlik oranı Türkiye ortalamasından sadece 1,3 puan geridir. Antalya'da çalışma çağındaki nüfustan, Türkiye ortalamasına göre daha geniş bir kesimin istihdama katılmaya hazır olmasını ifade eden görece yüksek işgücüne katılım oranı, işsizlik oranının da yüksek olmasına yol açmaktadır.

2.2.2 TR 61'de ve Antalya'da İstihdamın Sektörel Dağılımı

2009'da ülke ölçeğindeki istihdamın sektörel dağılımında tarımın payı %24,7, sanayinin payı inşaatla birlikte %25,3, hizmetlerin payı ise % 50 olarak gerçekleşmiştir. Tarımsal istihdamın payında 2003'ten 2009'a 10 puana yakın bir gerileme olmuştur. Bu, rakamsal olarak tarımsal istihdamın iki milyon civarında azalmış olması demektir. 2009'da %24,7'ye gerileyen tarımsal istihdamın payı 1990'da %46,9 idi (www.tuik.gov.tr).

Tarım sektöründen ayrılan işgücünün tamamının sanayi ve hizmetler sektöründe istihdam edilemeyeşi, 1990-2009 döneminde istihdam oranının düşmesine neden olmuştur. Türkiye'de 1990'da %54,5 olan istihdam oranı, 2004 yılında %46,1'e gerilemiştir. 2009'da Türkiye genelinde istihdamın sektörel dağılımında ticareti de kapsayan hizmetler sektörü %50'lik payla birinci sektör durumundadır. Onu inşaatı da kapsayan sanayi ve ardından tarım sektörü izlemektedir. TR61 Bölgesinde de istihdamın sektörel dağılımında hizmetler sektörü %52,2 payla ilk sıradadır. Bölgede %33,9 ile tarım sektörü ikinci, % 13,9 ile inşaat sektörünü de kapsayan sanayi sektörü üçüncü sıradadır. İstihdamın sektörel dağılımında ülke ölçeğine göre Bölgede hizmetler 2,2 puan yüksek ve sanayi 11,4 puan daha düşüktür; tarımsal istihdam ise 9,2 puan daha yüksektir.

Tablo 2.9'da 2009'da Antalya'da sigortalı istihdamının alt sektörlerde dağılımı özel-kamu sektörü ayrımında verilmektedir. Ancak tablodan hareketle Antalya'da istihdamın sektörel dağılımına ilişkin sonuçlar çıkarılma konusunda ihtiyatlı olunması gerekir. Çünkü ülke genelinde ve özellikle tarım sektöründe kayıt dışı çalışmanın yaygın olduğu ve ücretlilerin üçte birinden fazlasının kayıtsız çalıştığı bilinmektedir. Dolayısıyla aşağıdaki tablo incelenirken, özellikle istihdamın 1/3'ünün gerçekleştiği tarım, ormancılık, balıkçılık, hayvancılık işkolundaki sigortalı çalışan sayısının gerçek istihdamı yansıtmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 2.9. 2009'da Antalya'da Sigortalıların Özel/Kamu Ayrımında İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.

	ÖZEL	KAMU	İşkolu Toplam	İşkolu (%)
Tarım, Ormancılık, Balıkçılık	5.629	2.087	7.716	2,62
Madencilik, Taş Ocakçılığı	2.101	-	2.101	0,71
İmalat	33.714	3.490	37.204	12,62
Elektrik-Gaz-Buhar İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	806	313	1.119	0,38
Su Temini	1.580	2.639	4.219	1,43
İnşaat	48.977	5.107	54.084	18,35
Toptan ve Perakende Ticaret	41.842	65	41.907	14,22
Ulaştırma ve Depolama	17.837	351	18.188	6,17
Konaklama	25.221	48	25.269	8,57
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri	2.337	95	2.432	0,83
Bilgi ve İletişim	251	5	256	0,09
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	3.345	4	3.349	1,14
Gayrimenkul Faaliyetleri	46	-	46	0,02
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faal.	26.607	1.745	28.352	9,62
İdari ve Destek Hizmet Faal.	30.864	1.481	32.345	10,97
Eğitim	5.915	4.457	10.372	3,52
İnsan Sağlığı ve Sosyal Faal.	3.965	702	4.667	1,58
Kültür, Sanat, Eğl., Dinlence ve Spor	7.473	439	7.912	2,68
Diğer Hizmet Faaliyetleri	10.920	1.780	12.700	4,31
Hane Halklarının İşveren Olarak Faal.	365	1	366	0,12
Uluslararası Örgütler ve Temsilciliklerin Faaliyetleri	131	-	131	0,04
Toplam	269.926	24.809	294.735	100

Kaynak: www.sgk.gov.tr .

Toplam 294.735 sigortalının %91,6'sının özel sektörde çalıştığı Antalya'da en fazla istihdam %18,35 ile inşaat işkolundadır. İnşaatı sırasıyla %14,22 ile toptan ve perakende ticaret, %12,22 ile imalat ve %10,97 ile idari ve destek hizmet faaliyetleri izlemektedir. Yoğunlaşmanın hizmetler sektöründe bulunduğu açık olmakla birlikte, salt bu tablodan hareketle kentte istihdamın sektörel dağılımı konusunda sonuçlar çıkarmanın doğru olmayacağını bir kez daha vurgulayalım.

İşteki Durumuna Göre İstihdam Edilenler

2009'da Türkiye'de istihdamdaki nüfusun % 60'ı ücretli, maaşlı ve yevmiyeli, % 26,5'i işveren ve kendi hesabına çalışan ve %13,5'i ücretsiz aile işçisidir. TR61'de ise bu oranlar sırasıyla, %48,8, % 31 ve %20,2'dir. TR61'de ücretli, maaşlı ve yevmiyeli oranı, Türkiye ortalamasından %11,2 puan daha düşüktür. Buna karşılık bölgede işveren ve kendi hesabına çalışan statüsünde olanlar Türkiye ortalamasından %4,5 daha fazladır. Aynı şekilde bölgede ücretsiz aile işçisi olarak çalışan nüfus da ülke ortalamasından 6,7 puanla önemli ölçüde daha yüksektir. Gerek işverenlerin ve kendi hesabına çalışanların, gerekse ücretsiz aile işçilerinin TR61 Bölgesindeki görece yüksekliği, tarımda aile

işletmeciliğinin ve kentte küçük ölçekli işletmelerin varlığının Türkiye ortalamasından daha yaygın olduğuna işaret etmektedir. Bu sonuca yol açan temel etmen, TR 61 Bölgesinde tarımsal istihdamın payının ülke ortalamasına göre 10 puan civarında daha yüksek olmasıdır.

İstihdamdaki Nüfusun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

2009'da okur yazar olmayan işgücünün Türkiye genelindeki payı %4,4 iken, TR61 bölgesinde %3,1 düzeyindedir. Türkiye ölçeğinde olduğu gibi, TR 61 Bölgesinde de gerek işgücünün, gerekse istihdamdaki nüfusun çoğunluğunu lise altı eğitim düzeyindekiler oluşturmaktadır. 2009'da ülke genelinde istihdamın %20,64'ü lise ve dengi meslek okulu mezunu iken bu oran TR 61'de %18,64'tür. 2009'da Türkiye genelinde istihdam edilenlerin %15,6'sı yüksek öğrenimli iken, bu oranın da TR61 bölgesinde %12,7 ile 3 puan kadar daha düşük olması dikkat çekicidir. Bölgede istihdamdaki nüfus içinde lise ve dengi okul mezunları ile yüksek öğrenimlilerin payının ülke ortalamasına göre düşük oluşunda tarımsal istihdamın ağırlığını sürdürmesinin rolü olsa gerektir. Ayrıca, turizm sektöründe de, üniversite mezuniyeti gerekmeden iş bulunabilmektedir.

2.3 Antalya'da İşsizlik

Kriz yılı olan 2009'da işsizliğin en yüksek olduğu bölge, %17,5 işsizlik oranı ile, Adana ve Mersin dolayısı ile Akdeniz Bölgesi'dir. 2009'da Türkiye ortalamasında %14 olan işsizliğin en yüksek olduğu bölgeler sıralamasında Güneydoğu Anadolu 2., İstanbul 3. ve Ortadoğu Anadolu 4. sırada bulunmaktadır. 2009'da işsizliğin en düşük olduğu Bölge ise %6 ile işsizlik oranı Türkiye ortalamasının yarısının altında kalan Doğu Karadeniz Bölgesidir. Batı Karadeniz'de de işsizlik oranı ülke ortalamasının yarısı dolayındadır.

Türkiye ölçeğinde ve TR61 Bölgesinde işsizlerin eğitim durumuna göre dağılımında bir farklılaşma olup olmadığına Bölge için mevcut bulunan 2008-2009 verilerinden hareketle bakılabilir. Tablo 2.10'da 2008-2009'da Türkiye'de ve TR 61'de işsizlerin eğitim durumuna göre dağılımı, karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir.

Tablo 2.10. 2008-2009'da Türkiye'de ve TR 61'de Eğitim Durumuna Göre İşsizler.

(15+ yaş- Bin kişi-%)	Toplam	Okuma-yazma bilmeyen	Lise altı eğitilmişler	Lise ve dengi mes. o.	Yüksek öğrenim
İŞSİZ					
Türkiye					
2008	2 611	64	1 506	679	362
	%100	% 2.45	% 57.68	%26.01	% 13.86
2009	3 471	87	2 033	891	459
	%100	%2.51	%58.59	%25.68	%13.23
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)					
2008	92	2	56	23	11
	%100	%2.17	%60.87	%25.00	%11.96
2009	120	1	69	34	16
	%100	%0.83	%57.50	%28.33	%13.33

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Tabloda göze çarpan ilk fark, 2009'da TR 61'de okuma yazma bilmeyen işsizlerin payının (%0,83), Türkiye ortalamasına göre (%2,51) oldukça düşük düzeyde kalmasıdır. Lise altı eğitimlilerin payında da ülke ile Bölge arasında bir puanlık bir fark bulunmaktadır. Bir önceki yıla göre 2009'da Türkiye genelinde işsiz kitlede lise altı eğitimlilerin payı %58,6, lise ve dengi meslek okulu mezunlarının payı %25,6 ve yüksek öğrenimlilerin payı %13,2'dir. TR61 bölgesinde bu oranlar sırasıyla %57,5; %28,3 ve %13,3 düzeyindedir. Ülke ve bölge ölçeğinde yüksek öğrenimlilerin payı aynı iken, lise ve dengi meslek okulu mezunu işsizlerin payının ülke ortalamasından 3 puan kadar yüksek olduğu görülmektedir. 2009'da Türkiye genelinde lise altı eğitimlilerin işsizlik oranında artış gözlenirken, üniversite mezunlarının işsizlik oranları bir puan gerilemiştir. TR 61 Bölgesinde ise tam tersine lise altı eğitimlilerin işsizlik oranları azalırken, yüksek öğrenimlilerde işsizlik oranı 1,5 puana yakın bir artış göstermiştir.

Önümüzdeki yıllarda Türkiye'de genç işsizlik sorununun daha da ağırlaşacağı tahmin edilmektedir (UNDP, 2008: 60; Ercan, 2007:31). Çünkü kentli gençlerin işgücüne katılma oranlarının bugünkü düşük düzeylerinden başlayarak giderek yükselmesi beklenmektedir. Buna yol açacak birinci etmen, kentleşmeye bağlı olarak gençlerin eğitim düzeyinin yükselmesidir. Zorunlu eğitim süresinin beş yıldan sekiz yıla çıkarılması diğer bir etmendir. Çünkü eğitim düzeyinin yükselmesi, gerek erkeklerde, gerekse kadınlarda işgücüne katılma oranlarını yükseltmektedir (a.k.).

İşsizliğin, özel olarak genç işsizliğin esas nedeni, işgücündeki artışı karşılamaya yetecek sayıda yeni iş yaratılmamasıdır. Bunun yanında genç işsizliğin, yaş grubuna özgü ve işgücü piyasasının yapısına bağlı özel nedenleri de bulunmaktadır. 15-24 yaş aralığı, okuldan işe geçiş yapılan, bir başka ifade ile işgücü piyasasına ilk kez girilen yaşlardır. 15-24 yaş grubu gençler, deneyimsiz oldukları için işverenlerce tercih edilmemektedir. Gençlerin bir başka dezavantajı, işgücü piyasasını yeterince tanımamaları, iş arama konusunda deneyimsiz olmalarıdır. Gençlerin ücretler ve diğer çalışma koşullarıyla ilgili gerçekçi olmayan beklentileri iş bulmalarını zorlaştıran diğer bir nedendir (DPT, 2007: 45).

Antalya ölçeğinde işsizliğin özellikle hangi türlerinin görüldüğüne ilişkin bir değerlendirme, il düzeyinde işsizlikle etkin bir mücadelenin başlangıç noktalarına da ışık tutacaktır. Türkiye genelinde olduğu gibi Antalya'da da işsizlik öncelikle yapısal niteliklidir. Türkiye genelinde kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusta ve işgücünde gerçekleşen artışı karşılayacak, yeterli düzeyde yeni iş alanı yaratılmamaktadır. Bu genel soruna ek olarak, Antalya'da yoğun iç göç sonucu il nüfusuyla birlikte işgücünün hızlı artışı da önemli bir faktördür. Dolayısıyla Antalya'da görülen temel işsizlik türü, Türkiye genelinde olduğu gibi yapısal niteliklidir.

Yapısal işsizlik dışında Antalya'da işsizliğin özellikle hangi türlerinin görüldüğüne ilişkin, kentin ekonomisinin yapısından ve istihdamın ve işsizliğin bileşiminden hareketle ve belirli bir ihtiyat payı ile bazı çıkarsamalar yapılabilir. Kentte 3 T olarak nitelenen üç sektör olarak tarım, turizm ve ticaret önceliklidir; bu üç sektör de emek yoğun sektörlerdir. Turizmdeki mevsime bağlı dalgalanmalar, ticaret sektörünü de etkilemektedir. İstihdamın yoğunlaştığı diğer alanlar olarak tarım ve inşaat ise doğaları gereği mevsimsel dalgalanmalara açıktır.

Turizm işletmelerinin 24 saat çalışmayı ya da olağan iş saatleri dışında da faal olmayı gerektirmesi, sektörde vardiyalı ve/veya yarı zamanlı çalışma biçimlerinin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. İşletmeler sektördeki dönemsel canlanma nedeniyle fazladan işgücüne gereksinim duydukları zaman işçi almaktadır. Gerek sektörün doğası nedeniyle vardiyalı çalışma düzenine ihtiyaç duyulması, gerekse işletmenin düşük kapasite ile faaliyetini sürdürdüğü veya kapandığı dönemlerde işgücü maliyetlerini düşürme çabası, işletmeleri mevsimlik işçi çalıştırmaya yöneltmektedir.

Turizm sektörüne özgü bir başka özellik çalışanların büyük çoğunluğunun, 'mavi' yakalı olmasıdır. Çünkü sektörde kural olarak özel bir eğitim veya yeteneğe sahip işgücüne gereksinim yoktur (Öngöre, 2010: 262; Çizel ve Aksoy, 2010). Ayrıca sezon dışında işgücü talebinin önemli ölçüde düşmesi, nitelikli işçilerin tam zamanlı ve tüm yıl çalışabilecekleri işler arama eğilimini güçlendirmektedir.

Antalya'da görülen işsizlik türlerine ilişkin bu kısa değerlendirmeden sonra, elde edilen veriler ölçüsünde kentte işsizliğin nedenlerinin incelenmesine geçilebilir. Hane Halkı İşgücü Anketleri ile işsizliğin nedenleri konusunda elde edilen veriler, Türkiye ölçeği için Tablo 4.8'de gösterilmiştir. Bu veriler Bölge ve kent ölçeğinde üretilmemektedir. İşsizliğin nedenleri konusunda Antalya ölçeğinde veri kaynağı olarak 2009 ve 2010 yılı içinde kentte yapılan üç alan araştırmasının bulguları kullanılabilir. Bu araştırmalardan ilki, Antalya İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu kararı doğrultusunda İŞKUR tarafından 2009'da toplam 45.997 işçinin çalıştığı 1.253 işyerinde gerçekleştirilen alan çalışmasıdır (İİMEK, 2010). İİMEK 2010 araştırmasına göre 2009'da işe alınan ve işten çıkarılan işçi sayılarının ilçelere göre dağılımı Tablo 2.11'de verilmektedir.

Tablo 2.11. 2009'da Antalya'da İşe Alınanların ve İşten Çıkarılanların İlçelere Göre Dağılımı.

	İşe Alınan Sayısı	İşten Çıkarılan Sayısı
ANTALYA Merkez	1605	1089
ALANYA	6886	4899
DEMRE	145	110
ELMALI	72	100
FİNİKE	448	419
GAZİPAŞA	206	162
KAŞ	147	164
KEMER	2438	1858
KORKUTELİ	179	197
KUMLUCA	323	268
MANAVGAT	4517	3594
SERİK	2203	2403
TOPLAM	19.169	15.263

Kaynak: İİMEK,2010, Tablo 11.

Tabloda görüldüğü üzere 2009'da Antalya'da işe alınan kişi sayısı 19.169 iken, işten çıkarılanların sayısı 15.263 ile çok yüksektir. Turizm faaliyetlerinin ağırlıkta olduğu sırasıyla Alanya, Manavgat, Kemer ve Serik ilçelerinde hareketliliğin özellikle yüksek olduğu görülmektedir. Hareketliliğin en az yaşandığı ilçeler ise Elmalı ve Demre'dir.

Antalya İİMEK'in 2010 tarihli araştırması kapsamında işveren temsilcileri tarafından beyan edilen işin sona erme nedenleri Tablo 2.12'deki gibidir.

Tablo 2.12. İşin Sona Erme Nedenleri

	Yanıt Sayısı	%
Ekonomik	188	14
Mevsimsellik	349	25
Elemanın Niteliklerinde Yetersizlik	279	20
İstifa	481	34
Diğer	91	7
Toplam	1388	100

Kaynak: İİMEK, 2010:17,Tablo 12

Tabloda görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki işveren temsilcilerinin beyanlarına göre işin sona ermesinde en önemli neden, %34 ile çalışanların istifa etmesidir. 2. sıradaki neden olarak, %25 oranla sezonun sona ermesi / mevsimlik işin bitmesi belirtilmiştir. Bunları %20 ile çalışanın niteliklerindeki yetersizlik ve %14 ile ekonomik nedenler izlemektedir (İİMEK, 2010:17). Araştırma kapsamında görüşülen işletme yöneticilerinin beyanlarına göre işin sona erme nedenleri arasında işçinin istifası (kendi isteği ile işten ayrılması), %34 gibi çok yüksek bir orandadır. Antalya'da işçinin istifasının daha çok işin mevsimlik olmasına bağlı olan "zorunlu bir istifa" olduğu tahmin edilebilir. Bilindiği gibi turizm sezonunun kapanmasıyla birlikte işletmeler, çalışanların işten istifasını talep etmektedir. İşçiler de istifa ettikleri takdirde bir sonraki sezon tekrar işe alınacakları düşüncesiyle bu talebi yerine getirmektedir. Dolayısıyla işin sona erme nedeni olarak ifade edilen "işçinin istifası", gerçekte üstü örtülü olarak işin mevsimlik olması nedenine işaret etmektedir.

İşin sona erme nedenleri konusunda başvurabileceğimiz diğer bir kaynak, Mütevellioğlu ve Çizel'in, (2010), Akdeniz Üniversitesi desteği ile Antalya'da yaptıkları bir alan çalışmasıdır. İŞKUR'a kayıtlı işsizlerden tesadüfi örneklem yöntemi ile belirlenen 610 kişi ile yapılan bu çalışmaya göre, işsizlerin % 27,9'u ilk kez işsizdir. %26,3'ü daha önce bir kez, %26,9'u 2-4 kez, ve %18,9'u 5 kez ve daha fazla işsiz kalmıştır. Sözü edilen araştırmanın bulgularına göre işsizlerin çalıştıkları son işten ayrılma nedenleri Tablo 2.13'te gösterilmektedir:

Tablo 2.13. İşsizlerin En Son Çalıştığı İşten Ayrılma Nedeni

Neden	Sayı	%
İşten çıkarıldı	184	37,9
İşyeri kapandı	84	17,3
Kendi isteğiyle ayrıldı (istifa)	102	21,1
İş geçiciydi	97	20
Daha önce çalışmadı	18	3,7
Toplam	485	100

Kaynak: Mütevellioğlu ve Çizel, 2010,S.287,Tablo 2.

Tablo 2.13'te işsizlerin beyan ettikleri çalıştıkları son işten ayrılma nedenleri, bir önceki tablodan özellikle istifa nedeninin oransal ağırlığı konusunda farklılaşmaktadır. Bu tabloda en yaygın işsiz kalma nedeni %37,9 ile işten çıkarılmadır. Bir önceki tabloda %34 olan istifa nedeniyle işin sona ermesi Tablo 2.13'de %21,1'e düşmektedir. Bu farklılaşma Tablo 2.12'nin işletme yöneticilerinin, Tablo 2.13'ün ise işsizlerin beyanlarına göre hazırlanmasından kaynaklanmaktadır.

Yukarıda sözü edilen iki araştırmanın bulguları, Çizel ve Aksoy'un (2010:105;111), Antalya yöresinde faaliyet gösteren 5 yıldızlı otel işletmelerindeki ve 1. sınıf tatil köylerindeki 64 işletme yöneticisi ile yaptıkları alan araştırmasının bulguları ile de uyumludur. Bu araştırmaya göre işveren temsilcilerinin beyan ettiği öncelikli işten çıkarma nedenleri sırasıyla; ekonomik krizler (%32,8), işin mevsimlik olması (%28,1) ve işgücü maliyetinin yüksek olmasıdır (%20,3). İşin mevsimlik olmasını, işten çıkarma kararında etkili olan birinci öncelik olarak belirtenlerin oranı % 23,4 ile dörtte bir civarındadır.

Sonuç olarak 2009 ve 2010'da kentte yapılan üç araştırmanın da bulguları, mevsimlik işsizliğin Antalya'da en yaygın işsizlik türleri arasında olduğunu göstermektedir.

İşten çıkarmaların hangi ölçekteki işletmelerde yoğunlaştığını belirlemek, işsizlikle mücadelede başka başlangıç noktalarının netleşmesine katkı sağlayabilir. İşyerinde çalışan işçi sayısına göre Antalya'da işe alınan ve işten çıkarılan işçi sayılarının işletme ölçeğine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2.14. İşletme Büyüklüklerine Göre İşten Çıkarılan İşçi Sayıları

	İşletme Büyüklüğü				Toplam
	1-4	5-9	10-49	49+	
Alınan İşçi Sayısı	254	941	3.400	14.574	19.169
Çıkarılan İşçi Sayısı	291	888	2.601	11.483	15.263

Kaynak: İİMEK, 2010,S.1,Tablo 13

Tablo 2.14'te görüldüğü gibi, Antalya'da işgücü hareketliliği çok yüksektir. Bu durum kentin ekonomisinde ve istihdamında tarım ve turizmin yanı sıra inşaat sektörünün belirleyici ağırlıkta bulunmasına bağlı olarak, mevsimlik çalışmanın yaygınlığı ile ilişkilidir. İlde geçici işçi çalıştırmanın yaygınlığının da işgücü hareketliliğinin bu kadar yüksek olmasında rolü olsa gerektir.

10'un altında işçi çalıştıran çok küçük ölçekli işletmelerden 1-4 işçi çalıştıranlarda işten çıkarılan işçi sayısı, işe alınan işçi sayısından yüksektir. 5-9 işçi çalıştıran işletmelerde de işe alınan ve işten çıkarılan sayısı birbirine çok yakındır. Buna karşılık 10 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde işe alınan sayısının daha fazla olduğu; işletme ölçeği büyüdükçe işten çıkarılan oranının görece düştüğü görülmektedir.

2.3.1 İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü Verileri

Tablo 2.15'te görüldüğü üzere, kriz yılı olan 2009'da 81 il ortalamasında %71,3 olan işe yerleştirme oranı, %92,7 ile %39,6 gibi geniş bir aralıkta farklılaşmaktadır. 2009'da Antalya'da işe yerleştirme oranı %55,5 ile ülke ortalamasının 15,8 puan altındadır. Başka bir ifade ile alınan 11.235 açık işten yarımından biraz fazlasına (6.236) yerleştirme yapılabilmektedir. Diğer taraftan İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü'nün kısıtlı bütçe ve personele

rağmen, yüksek bir iş temposuyla çalıştığı, Antalya İİMEK'in de işlevlerini yerine getirmek için özel olarak çaba gösterdiği bilinmektedir. Bu durumda Antalya'da işe yerleştirme oranının ülke ortalamasının altında kalması nasıl açıklanabilir?

Tablo 2. 15. 2009'da İŞKUR Tarafından Değişik İllerde Alınan ve Karşılana Açık İşler.

İller	Yıl İçinde Alınan Açık İş	Karşılana Açık İş (İşe Yerleştirme)	İşe Yerleştirme Oranı (%)
Adana	4.492	3.590	79
Ankara	6.515	6.043	92,7
Antalya	11.235	6.236	55,5
Çanakkale	5.702	3.696	64,8
Eskişehir	3.606	2.924	81
Gaziantep	3.737	3.353	89,7
İstanbul	43.323	24.600	56,7
İzmir	6.888	6.742	97,8
Kayseri	3.804	3.185	83,7
Kocaeli	7.216	3.746	51
Manisa	3.770	1.621	42,9
Tekirdağ	4.710	1.867	39,6
Türkiye Toplamı (81 il)	165.890	118.278	71,3

Kaynak: İŞKUR İstatistik Yıllığı 2009, http://statik.iskur.gov.tr/tr/ark/2009_tr_dosyalar/TABLO'dan özetlendi.

İl Müdürlükleri arasında işe yerleştirme oranlarında farklılaşmaya yol açabilecek çok sayıda değişken etmen bulunmaktadır. Her şeyden önce yerel düzeydeki sektörel yapı, işletmelerin ölçeği, iş başvurusunda bulunanların ve istihdamdaki nüfusun nitelik düzeyindeki farklılaşma gibi etmenler işgücü talebini ve yerleştirme oranlarını etkilemektedir. Başta bilgi kayıt sisteminin yeterliliğinin, uzman personel sayısının, teknik ve alt yapı olanaklarının yanı sıra Kurum dışı yerel kaynakların ve kapasitelerin de iller arasında işe yerleştirme oranlarının farklılaşmasında etkili olduğu tahmin edilebilir.

Tatlıdil ve Özgürlük'ün (2009:14 vd.), seksen bir ili kapsayan araştırmalarında her il için işsizlik riski Analitik Hiyerarşi Süreci yöntemi ile belirlenmiştir. Analizde Kurum'a kayıtlı uzun süreli işsizlerin, düşük eğitimli işsizlerin ve genç işsizlerin oranları ile birlikte, işsizlik ödeneği için başvuranların SSK'lı sayısına bölünmesi ile elde edilen oransal değer, işsizlik açısından risk göstergeleri olarak kullanılmıştır. Bu değişkenlerden her birine en büyük ve en

küçük değerler verilerek Analitik Hiyerarşi Süreci ile her ilin işsizlik riski oransal olarak hesaplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, Türkiye’de işsizlik riskinin en düşük olduğu il ile (İstanbul: %37,01), en yüksek olduğu il arasında (Bartın: %75,34) 38,3 puanlık büyük bir fark bulunmaktadır.

Tatlıdil-Özgürlük araştırmasına göre Antalya, İstanbul, Bilecik ve Edirne’den sonra Türkiye’de işsizlik riskinin en düşük olduğu 4. kenttir (a.k:17). Analizde kullanılan 4 risk değişkeninden ilki olan uzun süreli işsizlik değeri, Antalya’da %22 ile oldukça düşüktür. Genç işsizlik değeri de %14,93 ile ortalamanın altındadır. Antalya’da bu iki değerin yanı sıra 3. risk değişkeni olarak, işsizlik ödeneği için İŞKUR’a başvuruların ildeki SSK’lı sayısına bölünmesi ile elde edilen oransal değer de ortalama bir düzeydedir. Buna karşılık düşük eğitilmiş işsizlerin oranı ile ilişkili değer, oldukça yüksektir (a.k. :18).

İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü’ne kayıtlı işsizlerin yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı, Tablo 2.16’deki gibidir.

Tablo 2. 16. 2010’da* Antalya İŞKUR’a Kayıtlı İşsizlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
15 - 19	460	148	608
20 - 24	2889	2072	4961
25 - 29	6461	3229	9690
30 - 34	6568	2847	9415
35 - 39	4951	1995	6946
40 - 44	3355	1268	4623
45 - 54	2913	885	3798
55 - 64	346	95	441
65 - +	29	12	41
Genel Toplam	27972	12551	40523

Kaynak:İŞKUR İl Müdürlüğü * Haziran.

Haziran 2010’da Antalya’da İŞKUR’a kayıtlı işsizlerin %31’i kadındır. İşsizlerin yaş gruplarına göre dağılımında %24 ile 25-29 yaş grubu ilk; %23 ile 30-34 yaş grubu ikinci sırada gelmektedir. Kadın işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımında % 25,7 ile 25-29 yaş grubu birinci, %22,6 ile 30-34 yaş grubu ikinci ve %16,5 ile 20-24 yaş grubu üçüncü sırada gelmektedir. Erkeklerde işsizlik en fazla 30-34 yaş grubunda yoğunlaşmakta; ardından sırasıyla 25-29 ve 35-39 yaş grupları gelmektedir.

Tablo 2.17. 2010’da* Antalya İŞKUR’a Kayıtlı İşsizlerin Eğitim Düzeyine ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam
Okur Yazar Olmayan	192	185	377
Okur Yazar	465	205	670
İlköğretim	14287	3950	18237
Ortaöğretim (Lise ve Dengi)	8995	4740	13735
Önlisans	1825	1795	3620
Lisans	2143	1612	3755
Yüksek Lisans	65	63	128
Doktora	0	1	1
Genel Toplam	27972	12551	40523

Kaynak: İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü * Haziran

Tabloda görüldüğü gibi, 2010’da Antalya’da İŞKUR’a kayıtlı işsizlerin çoğunluğunu (% 45), ilköğretim mezunları oluşturmakta; %33’lük payla lise ve dengi okul mezunları ikinci sırada gelmektedir. İşsiz kitlede yüksek öğrenimlilerin payı %19’la oldukça yüksek bir orandadır.

İŞKUR’a kayıtlı işsizlerin %31’ini oluşturan kadınların %31,4’ü ilköğretim düzeyinde eğitilmiştir; okur yazar olmayan ve sadece okur yazar olan kategorilerde kadınların payı erkeklerden yüksektir. Lise altı eğitimlilerin oranı erkek işsizlerde %53,4 iken, kadınlarda %34,5 ile 19 puan daha düşüktür. Lise ve dengi okul mezunu olanların payı erkek işsizlerde %32,15 iken, kadın işsizlerde %37,76’ya yükselmektedir. Buna karşılık yüksek öğrenimli işsizlerin payı erkeklerde %14,4 düzeyindeyken, kadınlarda %27,6’ya yükselmektedir. Bir başka ifade ile lise mezunu ve yüksek öğrenimli erkek işsizlerin payı % 46,5 iken, kadın işsizlerde bu oran %65,4’e yükselmektedir.

Tablo 2.18’de, 2010’da Antalya İŞKUR’da alınan açık işler, işverene yapılan takdimler ve işe yerleştirmeler belirli süreli -geçici- ve belirsiz süreli daimi- işler kategorilerinde ve kamu / özel sektör ayrımında gösterilmektedir.

Tablo 2.18. 2010’da* Antalya İŞKUR’da Alınan Açık İşler, Yapılan Takdimler ve İşe Yerleştirmeler.

	Özel			Kamu			Genel Toplam
	Belirli Süreli (Geçici)	Belirsiz Süreli (Daimi)	Toplam	Belirli Süreli (Geçici)	Belirsiz Süreli (Daimi)	Toplam	
Açık İş Sayısı	5587	7211	12798	370	1926	2296	15094
İşverene Takdim Sayısı	5921	8318	14239	154	468	622	14861
İşe Yerleştirme Sayısı	2526	3720	6246	139	449	588	6834

Kaynak: İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü *Ocak-Haziran 2010.

Antalya İŞKUR'da 2010'un ilk 6 aylık döneminde toplam 15.094 kişilik açık iş alınmış, bunların %39' una karşılık gelen 6834'üne Kurum tarafından işe yerleştirme yapılmıştır. 2009'a kıyasla, alınan açık iş sayısında %123 ve işe yerleştirmelerde %166 oranında artış sağlanmıştır. Bir önceki kriz yılına göre sağlanan bu artışlara karşın, tabloda görüldüğü gibi 2010'da Kurum'a kayıtlı işsiz sayısının çok altında açık iş bildirilmiştir. Açık işlerin önemli bir kısmı için eşleştirme yapılamamıştır. Tablodan izlenen diğer bir önemli nokta, özel sektörden alınan işlerin % 43,7'sinin, buna bağlı olarak işe yerleştirmelerin % 40,4'ünün, belirli süreli-geçici işler için yapılmış olmasıdır.

2009'da işe yerleştirmeler %39'luk bir oranla "nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar" kategorisinde yoğunlaşmıştır. Bunu %24 ile hizmet ve satış elemanları meslek grubu izlemiştir. Üst düzey yöneticiler ile profesyonel meslek mensuplarında alınan taleplerin kısıtlı oluşu sonucu bu kategoride gerçekleşen işe yerleştirme oranı %1 civarında kalmıştır (İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü kayıtları).

Ocak-Haziran 2010'da yapılan işe yerleştirmelerin meslek gruplarına, cinsiyete, sektöre ve işin niteliğine göre dağılımı Tablo 2.19'deki gibidir:

Tablo 2.19. 2010'da*İşe Yerleştirmelerin Meslek Gruplarına, Cinsiyete, Sektöre ve İşin Niteliğine Göre Dağılımı.

Meslek Grubu	İşe Yerleştirme														
	Sürekli			Süreksiz			Kamu			Özel			Toplam		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
Büro ve müş. hizm.	88	52	140	53	41	94	0	3	3	141	90	231	141	93	234
Hizmet ve satış elemanı	1260	319	1579	826	227	1053	8	2	10	2078	544	2622	2086	546	2632
Kanun yapıcılar, üst düzey yön.	31	8	39	14	4	18	1	0	1	44	12	56	45	12	57
Nitelik gerektirmeyen işler	1333	689	2022	920	203	1123	275	264	539	1978	628	2606	2253	892	3145
Nitelikli tarım, hayv.,avcılık, orm./ su ürünleri çalışanları	75	17	92	151	22	173	0	0	0	226	39	265	226	39	265
Profesyonel mesl. mensupları	17	13	30	7	8	15	2	2	4	22	19	41	24	21	45
Sanatkarlar vb. işlerde çalışanlar	63	3	66	20	1	21	6	0	6	77	4	81	83	4	87
Tesis ve makine opert. ve mont.	36	5	41	21	2	23	13	0	13	44	7	51	57	7	64
Yard.profesyonel meslek mens.	118	42	160	121	23	144	8	4	12	231	61	292	239	65	304
Genel Toplam	3021	1148	4169	2133	532	2665	313	275	588	4841	1405	6246	5154	1680	6834

Kaynak: İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü kayıtları

*Ocak-Haziran 2010

2010'da yapılan işe yerleştirmeler, "nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar" kategorisinde yoğunlaşmış; bu gruptaki yerleştirmelerin payı, bir önceki yıla göre 7 puanlık bir artış ile %46'ya çıkmıştır. İkinci sırada geçen yılın aynı dönemine göre 15 puanlık bir artış ile %39'luk payla "hizmet ve satış elemanları" gelmektedir. 2009'da işe yerleştirmelerin çoğunluğu süreksiz işlerde gerçekleşirken, 2010'da işsizlerin %61'i sürekli işlere yerleştirilmiştir. İşe yerleştirmelerin %91'i özel sektörde yapılmıştır.

Antalya'da İŞKUR'un Eğitim Faaliyetleri

2009'da İŞKUR Antalya İl Müdürlüğü tarafından aktif işgücü programları kapsamında düzenlenen 146 kurstan yararlananların sayısı, altı bin kişi dolayındadır. Eğitim programlarına katılanların dağılımında %40'lık oranla istihdam garantili kurslar ilk sırada, %31'lik oranla formel eğitim kursları ikinci sırada yer almaktadır. Toplum yararına çalışma programlarına katılanlar %24 ile üçüncü sıradadır. Katılımcıların %56'sını erkekler, %44' ünü kadınlar oluşturmaktadır. 2009'da aktif işgücü programlarından yararlananların üçte birinden fazlası (%42'si) 16-24 yaş grubundadır. %34'ü 25-34, %17'si 35-44 ve %5'i 45 ve üzeri yaş grubunda bulunmaktadır. 45 yaşın üzerinde olanların büyük çoğunluğu beden işçisi olarak toplum yararına çalışma programlarına katılmışlardır. Kursiyerlerin yarısından fazlası (%56'sı) ilköğretim seviyesinde eğitimlidir. Orta öğretimin payı %35 ve yüksek öğrenimlilerin payı %9'dur.

2010'da Aktif İstihdam Tedbirleri kapsamında İŞKUR tarafından düzenlenen işgücü eğitimlerine, toplum yararına çalışma programlarına ve staj programlarına katılanların sayısı 2009'a göre azalmıştır. Bu durum, kısmen 2009 sonunda başlatılan programların 2010'da devam etmesinden ve katılımcı sayılarının 2009'a dahil edilmesinden, kısmen de, ertesi yıl devam eden programların harcamalarının 2010 bütçesinden kullanılmasından kaynaklanmıştır. Kurum tarafından ayrıca kentteki işletmelere yönelik olarak, iş sağlığı ve güvenliği, işçi geliştirme ve ilk kademe yöneticiliği başlıklı 2008'de 10, 2009'da 18 ve 2010'da 30 eğitim semineri düzenlenmiştir.

3. 2011 Antalya Kent Merkezi Göç Ve İş Hayatı Araştırması⁷

2011 Antalya Kent Merkezi Göç ve İş Hayatı Araştırması, "Birleşmiş Milletler Ortak Programı, MDG-F 1928 Herkes İçin İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması" kapsamında IOM ve TÜİK işbirliği içerisinde gerçekleştirilen niceliksel çalışmadır. Çalışmanın amacı Antalya kent merkezinde yaşayan hanelerin ve genç nüfusun çeşitli sosyo-demografik özellikleri ile göç ve çalışma hayatının hem tarihsel bir süreç içerisinde hem de kesitsel olarak incelemektir. Bu bölümde araştırma kapsamında uygulanan hanehalkı sorukağıdı ve kişi sorukağıdından elde edilen bulgular paylaşılmaktadır.

3.1 Hanehalkı Bilgileri

Araştırma kapsamında örnekleme seçilen 2000 hanehalkı görüşmesinden 1456 tanesi tamamlanmış olup, bu bölümde hanehalkı sorukağıdından gelen bulgular tartışılmaktadır. Hanehalkı sorukağıdı, Hanenin Mülkiyet, Konut ve Tüketim Durumuna ilişkin soruların yanı sıra hanede yaşayan tüm bireylerin, yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, göçmenlik statüsü ve çalışma durumuna ilişkin sorulardan oluşmaktadır. Hanehalkı sorukağıdının bir diğer işlevi de bireysel görüşmeye seçilecek 15-29 yaş grubu gençlerin belirlenmesidir.

3.1.1 Hanehalkına İlişkin Genel Bilgiler

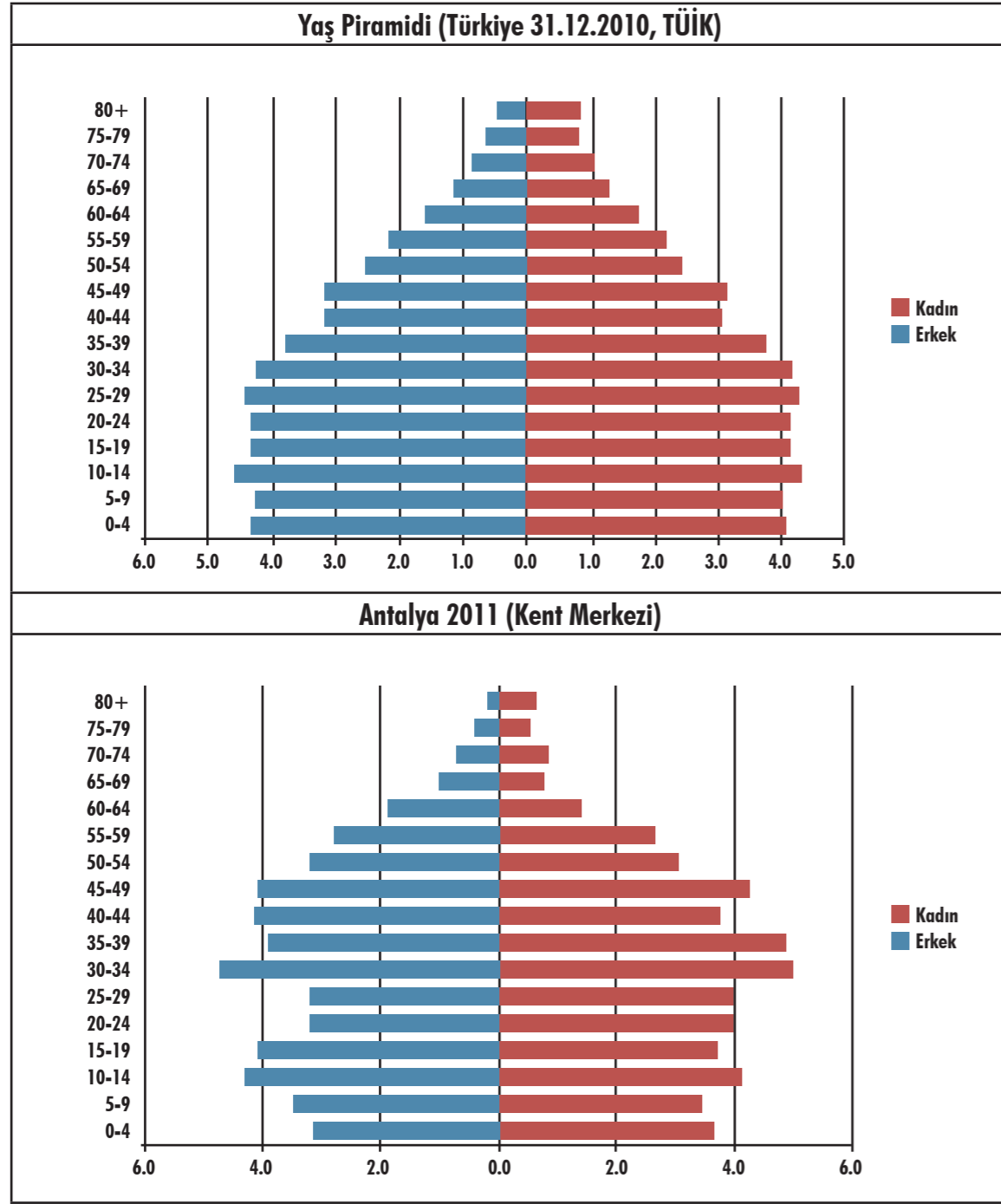
Araştırma kapsamında 1456 hanehalkı görüşmesi gerçekleştirilmiş olup ortalama hanehalkı büyüklüğü 2.40 kişi olarak belirlenmiştir. TÜİK tarafından 2010 yılı için ortalama hanehalkı büyüklüğü 3.86 olarak açıklanmış olup, Antalya kent merkezi nüfusunun araştırma nüfusu olarak belirlendiği bu çalışmada ortalama hanehalkı büyüklüğünün daha düşük olduğu hanelere ulaşıldığı görülmektedir. Diğer taraftan, Tablo 4.1'de hanehalkı nüfusunun 5'li yaşlara göre gruplanmış sayıları ve yüzdeleri sunulmaktadır. Antalya kent merkezinin yaş yapısı, Türkiye'nin yaş yapısından farklı bir dağılım göstermektedir. Hem kadınlar, hem de erkekler açısından genç ve orta yaş gruplarında bir yığılma olduğu görülmektedir. Türkiye'de halen devam eden piramide benzer yaş yapısı, Antalya ilinde özellikle 0-4 ve 5-9 nüfusun göreceli olarak daha az, genç ve orta yaşlı nüfusun daha belirgin olması ile farklılık göstermektedir (Şekil 4.1.1). Diğer taraftan hem Türkiye için hem de araştırma nüfusunda yaşa göre bağımlılık oranları hesaplandığında, araştırma nüfusu için bu oranın Türkiye ortalamasından daha düşük olduğu, bir diğer deyişle, Araştırma nüfusunda çalışma yaşındaki nüfusun Türkiye ortalamasından daha yüksek olarak hesaplandığı görülmektedir. Türkiye için hesaplanan bağımlılık oranı 48.9 olarak hesaplanmışken (TÜİK, 2011) iken bu oran araştırma nüfusu için 39.0 olarak hesaplanmıştır. Antalya ilinin göç alan bir konumda olması, göçün genellikle çalışma yaş nüfusu tarafından gerçekleştirilmesi, Antalya kent merkezi yaş yapısının üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Tablo 3.1.1'de hanehalkı nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı görülmektedir. Yaş piramitlerinde belirgin olarak görünen özellikle 30'lu ve 40'lı yaşlardaki yığılma dikkat çekicidir.

Tablo 3.1.1. Hanehalkı nüfusunun Yaş ve Cinsiyete göre dağılımı.

Yaş Grupları	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
0-4	142	6.5	166	7.2	308	6.8
5-9	158	7.2	157	6.8	315	7.0
10-14	195	8.9	187	8.1	382	8.5
15-19	184	8.4	169	7.3	353	7.8
20-24	147	6.7	181	7.8	328	7.3
25-29	147	6.7	181	7.8	328	7.3
30-34	215	9.8	226	9.8	441	9.8
35-39	178	8.1	222	9.6	400	8.9
40-44	188	8.5	171	7.4	359	8.0
45-49	185	8.4	193	8.4	378	8.4
50-54	145	6.6	140	6.1	285	6.3
55-59	127	5.8	120	5.2	247	5.5
60-64	85	3.9	66	2.9	151	3.3
65-69	46	2.1	37	1.6	83	1.8
70-74	32	1.5	39	1.7	71	1.6
75-79	19	0.9	25	1.1	44	1.0
80-84	5	0.2	15	0.6	20	0.4
85-89	2	0.1	14	0.6	16	0.4
90+	1	0.0	1	0.0	2	0.0
Toplam	2201	100.0	2310	100.0	4511	100.0

⁷ Rittersberger-Tılıç'ın yorumlarıyla Yedigöçer tarafından hazırlanmıştır. Yazarlar, Antalya TÜİK il müdürü Abdi Öncel'e titiz çalışması için teşekkür ederler. Yöntemle ilgili notlar Ek 1'de yer almaktadır.

Şekil 3.1.1. Yaş Piramitleri, Türkiye 2010 ve Antalya kent merkezi 2011

Tablo 3.1.2'de 5 yaş ve daha üzeri hanehalkı üyelerinin yaş ve cinsiyete göre doğum yerinin Antalya veya diğer bir il olma durumları sunulmaktadır. 20 yaş atı nüfus'un çoğunluğu Antalya doğumlu olmakla birlikte özellikle çalışma yaşındaki nüfusun büyük çoğunluğunun Antalya dışında başka bir il doğumlu olduğu görülmektedir. Doğum yerine göre il il analiz yapıldığında hane fertlerinin %48'inin Antalya doğumlu oldukları, diğer taraftan hanehalkı fertlerinin %4,4'ünün Burdur, %3,1'inin Ankara, %3,0'ünün Konya doğumlu olduğu görülmektedir. Bu illeri sırasıyla Isparta, Diyarbakır, Kayseri, Afyonkarahisar, İstanbul, Sivas ve Yurtdışı doğumlular izlemektedir (Tablo 3.1.3). Antalya kent merkezinin kozmopolit yapısı, göç alma potansiyeli hanehalkı fertlerinin doğum yeri bilgisi ile ortaya konulmaktadır. Görüşülen hanehalkı nüfusunun yüzde 52'sinin Antalya dışı bir ilde doğmuş olması Antalya'ya göç'ün yüksekliği ile açıklanabilir. Hanehalkı fertleri içerisinde sadece Bingöl ve Düzce doğumlu olan fertlere rastlanmamıştır.

Tablo 3.1.2. Hanehalkı üyelerinin yaş ve cinsiyete göre Antalya doğumlu olup olmama durumu.

Yaş		Başka bir il doğumlu	Antalya doğumlu	Toplam	
		%	%	%	n
0-4	Erkek	10.5	89.5	100.0	142
	Kadın	7.2	92.8	100.0	166
	Toplam	8.9	91.1	100.0	308
5-9	Erkek	26.0	74.0	100.0	158
	Kadın	25.7	74.3	100.0	157
	Toplam	25.8	74.2	100.0	315
10-14	Erkek	33.4	66.6	100.0	195
	Kadın	24.6	75.4	100.0	187
	Toplam	29.4	70.6	100.0	382
15-19	Erkek	37.9	62.1	100.0	184
	Kadın	33.1	66.9	100.0	169
	Toplam	35.6	64.4	100.0	353
20-24	Erkek	49.6	50.4	100.0	147
	Kadın	60.7	39.3	100.0	181
	Toplam	55.5	44.5	100.0	328
25-29	Erkek	66.4	33.6	100.0	147
	Kadın	67.2	32.8	100.0	181
	Toplam	66.8	33.2	100.0	328
30-34	Erkek	66.9	33.1	100.0	215
	Kadın	67.0	33.0	100.0	226
	Toplam	67.0	33.0	100.0	441
35-39	Erkek	71.5	28.5	100.0	178
	Kadın	69.3	30.7	100.0	222
	Toplam	70.4	29.6	100.0	400
40-44	Erkek	63.1	36.9	100.0	188
	Kadın	62.1	37.9	100.0	171
	Toplam	62.6	37.4	100.0	359
45-49	Erkek	61.0	39.0	100.0	185
	Kadın	61.4	38.6	100.0	193
	Toplam	61.2	38.8	100.0	378
50-54	Erkek	58.9	41.1	100.0	145
	Kadın	64.9	35.1	100.0	140
	Toplam	61.9	38.1	100.0	285
55-59	Erkek	68.1	31.9	100.0	127
	Kadın	58.7	41.3	100.0	120
	Toplam	63.5	36.5	100.0	247
60-64	Erkek	71.2	28.8	100.0	85
	Kadın	65.2	34.8	100.0	66
	Toplam	68.2	31.8	100.0	151
65+	Erkek	59.6	40.4	100.0	105
	Kadın	53.9	46.1	100.0	131
	Toplam	56.6	43.4	100.0	236
Total	Erkek	52.3	47.7	100.0	2201
	Kadın	51.6	48.4	100.0	2310
	Toplam	52.0	48.0	100.0	4511

Tablo 3.1.3. Hanehalkı üyelerinin doğum yerleri ve toplam nüfus içerisindeki yüzdeleri (Yüzde 1.5 ve daha yüksek olan doğum yerleri).

Sıralama	İl	%
1	Antalya	48.0
2	Burdur	4.4
3	Ankara	3.1
4	Konya	3.0
5	Isparta	2.2
6	Diyarbakır	2.1
7	Kayseri	1.9
8	Afyonkarahisar	1.8
9	İstanbul	1.8
10	Sivas	1.7
11	Yurtdışı	1.5

Araştırma kapsamında 5 yaş ve daha büyük hanehalkı fertlerine doğduğundan beri Antalya kent merkezinde yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş olup, toplam araştırma nüfusunun %34.0'ünün doğduğundan beri Antalya kent merkezinde yaşadığı görülmüştür (Tablo 3.1.4a). Kadın ve erkek nüfus arasında belirgin bir farklılık görülmemektedir. Doğduğundan beri Antalya kent merkezinde yaşamayanlara, kent merkezine gelmeden önce yaşadıkları yer sorulmuş olup, bireylerin %14.5'unun Antalya'nın ilçe merkezlerinden ve/veya köylerden kent merkezine geldikleri görülmüştür. Diğer taraftan Antalya dışında en yüksek yüzde ile bireylerin geldiği il Ankara (%7.7) olarak görünmekte, bu ili İstanbul (%7.0) ve Burdur (%6.8) takip etmektedir.

Tablo 3.1.4a. Hanehalkı fertlerinin cinsiyete göre doğduğundan beri Antalya kent merkezinde yaşama durumu ve Antalya kent merkezine gelmeden önce yaşanan yer.

	Erkek		Kadın		Toplam	
	%	n	%	n	%	n
Doğduğundan beri Antalya Kent Merkezinde						
Yaşıyor	34.7	661	33.2	652	34.0	1313
Yaşamıyor	65.3	1368	66.8	1458	66.0	2836
Antalya kent merkezine gelmeden önce yaşanan yer**						
Antalya*	13.3	161	15.7	197	14.5	358
Ankara	7.0	102	8.4	129	7.7	231
İstanbul	7.8	126	6.2	120	7.0	246
Burdur	7.0	90	6.5	86	6.8	176
Konya	4.8	66	4.0	64	4.4	130
Isparta	3.3	39	3.6	45	3.5	84
Diyarbakır	4.1	45	2.6	33	3.3	78
Kayseri	2.9	38	3.1	41	3.0	79
Yurtdışı	2.4	37	3.3	53	2.9	90
Afyonkarahisar	2.4	31	2.5	37	2.5	68
Adana	2.2	29	2.6	31	2.4	60
Hatay	2.4	26	2.3	30	2.3	56
Sivas	2.4	36	2.1	35	2.2	71
İzmir	1.9	30	2.5	38	2.2	68

* Antalya kent merkezine gelmeden önce, Antalya'nın ilçe merkezlerinde veya köylerinde yaşayan bireyler.

** Toplam Yüzdesi 2.0 ve yukarı olan yerler.

Araştırma kapsamında görüşülen hanehalkı fertleri arasında doğuştan beri Antalya kent merkezinde yaşamayanlara, Antalya'ya gelme nedenleri sorulmuş olup, iş kaynaklı nedenler diğer nedenlere göre daha yüksek oranlarda belirtilmiştir. İş aramak veya kurmak amacıyla Antalya'ya gelme durumu cevaplayanların %20.9'u tarafından dile getirilmiş olup, erkeklerde bu oran %34.7'ye kadar yükselmektedir. Kadın hanehalkı üyelerinin cevapları incelendiğinde, yaklaşık her 5 kadından 1'inin evlilik nedeniyle Antalya'ya geldiğini belirttiği görülmüştür. Yine benzer şekilde erkekler için neredeyse hiç belirtilmeyen eşe ilişkin nedenler, kadınlar tarafından yüksek yüzdelerle belirtilmiştir. Diğer taraftan ailevi nedenlerin hem erkekler, hem de kadınlar tarafından benzer yüzdelerle dile getirildiği görülmektedir.

Tablo 3.1.4b. Hanehalkı fertlerinin cinsiyete göre Antalya kent merkezinde geliş nedenleri

Antalya kent merkezine geliş nedeni	Cinsiyet					
	Erkek		Kadın		Toplam	
	%	n	%	n	%	n
Kişisel nedenler						
evlilik	.9	8	21.8	273	11.4	281
eğitim	4.7	55	3.3	45	4.0	100
iş aramak/iş kurmak	34.7	458	7.3	106	20.9	564
iş değişikliği	7.2	103	1.0	15	4.1	118
tayin	10.1	156	3.2	52	6.6	208
memleketine geri dönüş	1.7	22	1.9	28	1.8	50
Antalya'nın cazibe merkezi olması	2.6	45	2.6	44	2.6	89
emeklilik	3.1	50	1.5	29	2.3	79
kişisel diğer nedenler	1.5	22	1.3	27	1.4	49
Eşle ilgili nedenler						
eşinin yanına gitmek	.1	2	5.6	70	2.9	72
eşinin iş değişikliği	.0	0	6.7	107	3.4	107
eşin tayini	.1	1	.0	1	.0	2
eşin iş araması bulması	.3	4	7.9	107	4.1	111
eşin ölmesi/boşanma	.1	2	1.1	14	.6	16
eşe ilişkin diğer nedenler	.2	3	.7	13	.4	16
Ailevi nedenler						
ebeveynin yanına gitmek	6.4	75	6.4	81	6.4	156
ebeveynin iş değişikliği	5.5	73	4.6	79	5.1	152
ebeveynin tayini	4.1	61	8.1	132	6.1	193
ebeveynin iş araması/bulması	8.6	106	5.7	82	7.1	188
ebeveynin ölmesi/boşanması	.2	3	.4	8	.3	11
aile içi anlaşmazlıklar	.3	8	.2	4	.3	12
ebeveyne ilişkin diğer nedenler	3.8	57	5.0	85	4.4	142
Diğer nedenler						
sağlık nedenleri	1.4	19	1.6	26	1.5	45
çevresel nedenler	.4	6	.4	5	.4	11
güvenlik nedenleri	.1	1	.1	2	.1	3
toprak/çakar çatışması	.0	0	.0	0	.0	0
kan davası/töre baskısı	.6	6	.5	5	.5	11
diğer	1.4	22	1.0	17	1.2	39

Araştırma kapsamında görüşülen hanelerde yaşayan 6 yaş ve üzeri bireylerin en son bitirdikleri okul bilgisi alınmış olup, cinsiyet ve doğduğundan beri Antalya'da yaşama durumuna ilişkin sonuçlar Tablo 3.1.5'te sunulmaktadır. Okuma yüzdelerinin erkeklerde kadınlardan daha yüksek düzeylerde olduğu, hiç okula gitmeyenlerin kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu (sırasıyla %9.6 ve %2.2), lise ve üzeri öğrenime sahip olma yüzdesi ise erkeklerde kadınlardan daha yüksektir (sırasıyla %38.7 ve %30.7). Diğer taraftan doğumundan beri Antalya'da yaşayanlar arasında lise ve üzeri öğrenime sahip kişilerin oranı %24.7 iken, Antalya kent merkezine başka bir yerden gelen kişiler arasında bu oran %39.9 dur. Antalya'ya sonradan gelenlerin doğumundan beri Antalya'da yaşayanlara göre daha yüksek oranda lise ve üzeri öğrenime sahip olmasının en temel nedeni dışarıdan gelenlerin büyük kısmının öğrenimini tamamlamış olmalarıdır. Diğer taraftan doğumundan beri Antalya kent merkezinde yaşayanların halen ilköğretim ve lise düzeyinde öğrenimine devam ettikleri görülmektedir.

Tablo 3.1.5. Altı ve yukarı yaş hanehalkı fertlerinin cinsiyete ve doğduğundan beri Antalya kent merkezinde yaşama durumunda göre en son gidilen okul.

En son gidilen okul	Cinsiyet		Doğduğundan beri Antalya kent merkezinde		Toplam	
	Erkek	Kadın	Yaşıyor	Yaşamıyor	%	n
Hiç okula gitmemiş	2.2	9.6	4.5	6.6	5.9	233
Anaokuluna gidiyor	.7	.8	1.9	.2	.8	26
İlköğretimde okuyor	12.3	11.2	24.3	5.2	11.7	495
İlköğretim terk	.4	.3	.4	.3	.4	15
İlköğretim mezunu	4.7	5.4	6.8	4.2	5.1	207
İlkokul terk	1.1	2.7	1.4	2.1	1.9	68
İlkokul mezunu	24.6	27.7	21.6	28.5	26.2	1016
Ortaokul terk	2.4	1.5	1.0	2.4	1.9	81
Ortaokul mezunu	4.8	3.8	2.5	5.3	4.3	175
Lisede okuyor	4.4	4.2	7.5	2.6	4.3	186
Lise terk	3.7	2.0	3.4	2.6	2.9	107
Lise mezunu	18.6	16.5	15.2	18.7	17.5	739
Meslek yüksek okulunda okuyor	.3	.2	.4	.1	.2	8
Meslek yüksek okulu terk	.5	.0	.3	.2	.2	9
Meslek yüksek okulu mezunu	3.0	2.4	1.4	3.4	2.7	117
Açık öğretimde (2 yıllık) okuyor	.1	.4	.3	.2	.3	9
Açık öğretimde (4 yıllık) okuyor	.9	1.0	1.4	.7	.9	38
Açık öğretim (2 yıllık) mezunu	.9	.5	.3	.9	.7	34
Açık öğretim (4 yıllık) mezunu	.9	.6	.7	.7	.7	31
Açık öğretim (2 yıllık) terk	.1	.0	.0	.1	.0	2
Açık öğretim (4 yıllık) terk	.0	.1	.0	.1	.0	2
Üniversitede okuyor	2.2	1.4	1.9	1.8	1.8	78
Üniversiteden terk	.5	.3	.2	.6	.4	22
Üniversite mezunu	9.9	6.4	2.3	11.1	8.1	394
Lisansüstü (Türkiye)	.9	.8	.2	1.2	.9	43
Lisansüstü (Yurt dışı)	.0	.1	.0	.1	.1	4
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	4134

Tablo 3.1.6'da araştırma kapsamında görüşülen hane fertlerinin cinsiyet ve doğduğundan beri Antalya kent merkezinde yaşama durumunda göre çalışma durumu, son/halen çalışılan işin statüsü, işyeri statüsü ve işyeri durumu bilgisi sunulmaktadır. Her 10 erkekten 7'si, son bir ay içerisinde çalıştığını belirtirken, her 10 kadından yaklaşık 6'sı çalıştığını ifade etmiştir. Çalışan erkeklerin %80'i ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalıştığını ifade ederken bu oran kadınlarda %92.6'dır. Erkekler arasında kendi hesabına çalışanlar ile işveren olarak çalışanların oranının kadınlara göre belirgin şekilde yüksek olduğu görülmektedir (sırasıyla %18.1 ve %5.1). Kadınların erkeklere göre kamu sektöründe daha fazla yer aldığı, erkeklerin ise özel sektörde çalışma durumunun daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan doğumundan beri Antalya kent merkezinde yaşayanların %60.6'sı son bir ay içerisinde bir işte çalıştığını ifade ederken bu oran Antalya kent merkezine sonradan gelen bireylerde %66.5'tir. İşyeri statüsü bağlamında bu iki grup arasında belirgin bir fark görünmezken; doğduğundan beri Antalya'da yaşayanların sonradan gelenlere nazaran daha çok özel sektörde çalıştığı (sırasıyla %82.8 ve %62.8) görülmektedir. Bu durum kamu çalışanlarının tayin ve atama gibi nedenlerle Antalya kent merkezine gelmeleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Öte yandan, görüşülen hemen her birey düzenli bir işyeri durumuna sahip bir işte çalıştıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 3.1.6. 15 ve daha üzeri yaş hanehalkı fertlerinin cinsiyet ve doğduğundan beri Antalya kent merkezinde yaşama durumunda göre çalışma durumu, son/halen çalışılan işin statüsü, işyeri statüsü ve işyeri durumu.

	Cinsiyet		Doğduğundan beri Antalya kent merkezinde		Toplam	
	Erkek	Kadın	Yaşıyor	Yaşamıyor	%	n
Son bir ay içerisinde çalışma durumu						
Çalıştı	70.3	58.6	60.6	66.5	65.4	501
Çalışmadı	29.7	41.4	39.4	33.5	34.6	273
Son/Halen çalışılan işin statüsü						
Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli	80.3	92.6	86.1	84.7	84.9	421
İşveren	5.8	2.4	5.1	4.4	4.5	31
Kendi hesabına	12.3	2.7	7.4	8.9	8.7	40
Ücretsiz aile işçisi	1.6	2.3	1.5	2.0	1.9	9
Son/Halen çalışılan işyeri statüsü						
Kamu	31.4	37.5	17.2	36.9	33.7	178
Özel	68.6	61.8	82.8	62.8	66.1	321
Diğer	.0	.7	.0	.3	.2	2
Son/Halen çalışılan işyeri durumu						
Tarla, bahçe	.0	.0	.0	.0	.0	0
Düzenli işyeri	98.9	99.6	100.0	99.0	99.2	496
Pazaryeri	.6	.0	.0	.5	.4	1
Seyyar/sabit olmayan işyeri	.0	.0	.0	.0	.0	0
Evde(kendi veya başkasının evinde)	.4	.4	.0	.5	.4	4

Çalışma kapsamında son 1 ay içerisinde çalışmayan bireylere çalışmama nedenleri sorulmuştur. Erkekler arasında en yüksek oran %44.3 ile "emeklilik", kadınlarda ise "ev işleriyle ilgileniyor olma" nedeni önce çıkmıştır (%60.7). Diğer taraftan her 5 erkeğin 1'i öğrenime devam ettiğinden dolayı çalışmadığını ifade ederken, her 10 kadının 1 tanesi öğrenimine devam ettiği için çalışmadığını dile getirmiştir. Doğumundan beri Antalya kent merkezinde yaşayan bireyler arasında son ay içerisinde çalışmayanların belirttiği ilk üç neden sırasıyla ev işleriyle ilgilenmek, öğrenimine devam etmek ve emeklilik'tir. Bu üç neden sonradan Antalya kent merkezine gelenler tarafından da en yüksek yüzdelerle ifade edilmiş olup; sıralama: ev işleriyle ilgilenmek, emeklilik ve öğrenime devam etme olarak bulunmuştur. Son bir ay içerisinde çalışmayanlar arasında iş aramak için girişimde bulunma oranı %10.2 olarak hesaplanmıştır. Emekli, öğrenci ve ev işleriyle uğraşan bireylerin yüzdesinin yüksek oluşunun, iş aramama davranışının temelini oluşturduğu düşünülmektedir. Yine benzer şekilde hiç iş aramayan yüzdenin yüksekliği bu bulguyu güçlendirmektedir.

Tablo 3.1.7. 15 ve daha üzeri yaş hanehalkı fertlerinin cinsiyet ve doğduğundan beri Antalya kent merkezinde yaşama durumunda göre son 1 ayda çalışmama nedeni, son 1 ayda iş aramak için girişimde bulunma durumu ve en son iş arama girişimi zamanı.

	Cinsiyet		Doğduğundan beri Antalya kent merkezinde		Toplam	
	Erkek	Kadın	Yaşıyor	Yaşamıyor	%	n
	%	%	%	%		
Son bir ayda çalışmama nedeni						
İşsiz, iş arıyor	13.4	4.8	4.9	8.3	7.4	35
Yeni işe başlayacak	1.4	.2	.6	.5	.6	3
Yeni mezun	2.5	.3	1.5	.8	1.0	7
Eğitimine devam ediyor	22.7	10.2	28.8	8.4	14.0	77
Ev işleriyle ilgileniyor	.0	60.7	34.5	45.3	42.4	37
Emekli	44.3	6.5	14.1	19.3	17.9	92
Yaşlı	3.5	6.9	6.2	5.7	5.8	2
Engelli, hasta	7.8	2.9	3.6	4.7	4.4	5
Çocuk bakıyor	.0	4.2	2.1	3.2	2.9	6
Evlenmek üzere	.0	.0	.0	.0	.0	0
Askere gidecek/askerde	.6	.0	.3	.1	.2	0
Askerden yeni gelmiş	.8	.0	.6	.1	.2	1
Henüz yaşı küçük	.2	.1	.2	.1	.1	0
Eşi/ailesi izin vermiyor	.2	1.0	.8	.8	.8	1
Buraya yeni gelmiş/göç etmiş	.0	.4	.0	.4	.3	3
İhtiyacı yok	.8	.7	.9	.7	.8	1
Eğitimi/becerisi yok	.3	.4	.2	.4	.4	1
Diğer	1.6	.6	.8	1.0	.9	2
Son bir ayda iş aramak için						
Girişimde bulundu	16.7	7.4	9.3	10.5	10.2	49
Girişimde bulunmadı	83.3	92.6	90.7	89.4	89.8	224
İş aramak için en son girişim zamanı						
Hiç bulunmadı	84.4	92.5	91.3	89.8	90.2	202
Son bir ay içinde	1.8	1.1	.5	1.6	1.3	9
2-3 ay önce	1.2	.6	.5	.8	.7	3
4-6 ay önce	12.7	5.8	7.8	7.7	7.7	10
7 ay ve öncesi	.0	.0	.0	.0	.0	0

3.2 Hane Özellikleri

Araştırma kapsamında görüşülen hanelerin sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik yapısı bir dizi soru yardımı ile incelenmeye çalışılmıştır. Hanehalkı soru kağıdında yer alan yaşanan konutun mülkiyet durumu, hanede sahip olunan çeşitli varlıklar, hane geliri gibi hanelerin durumunu anlamaya yönelik soruların yanıtlarının değerlendirilmesi, görüşülen bireylerin yaşadıkları ortamı ve sosyo-ekonomik yapıyı anlamak bakımından önemlidir. Haneler hanehalkı listesinde her birey için toplanan doğum yeri ve doğumundan bu yana Antalya'da yaşama durumu temel alınarak incelenmektedir. Doğum yeri bilgisinden yola çıkarak, haneler "bireylerin doğum yerine göre" 3 kategori altında değerlendirilmektedir:

1. Sadece Antalya doğumlu fertlerden oluşan haneler
2. Hem Antalya doğumlu hem de başka il doğumlu fertlerden oluşan haneler
3. Sadece Antalya dışı doğumlu fertlerden oluşan haneler

Benzer şekilde "doğumdan bu yana Antalya'da yaşama durumu" değişkeni yardımı ile 3 tip hane kategorisi oluşturulmuştur.

1. Sadece doğumdan bu yana Antalya'da yaşayan fertlerin oluşturduğu haneler
2. Karışık haneler
3. Sadece doğumundan bu yana Antalya'da yaşamayan fertlerin oluşturduğu haneler

Tablo 3.2.1'de Hanelerin özelliklerine göre oturlan hanedeki mülkiyet durumu ve gayrimenkul sahipliği sunulmaktadır. Mülkiyet durumu yüzdelere bakıldığında, sadece Antalya doğumlu fertlerden oluşan hanelerin diğer hanelere göre düşük oranda kiracı oldukları (%9.8), daha yüksek oranda ise oturlan hanenin ev sahibi oldukları (%75.7) görülmektedir. Diğer taraftan doğumdan beri Antalya'da yaşama durumu dikkate alındığında; sadece doğumundan beri Antalya'da yaşayan hanehalkı fertlerinin oluşturduğu hanelerin diğer hane tiplerine göre daha yüksek oranda ev sahibi oldukları görülmekte olup (%73.5) ve kiracı olma durumları diğer hane tiplerine göre daha düşüktür (%12.7). Araştırma kapsamında görüşülen hanelere herhangi bir gayrimenkul sahibi olup olmadıkları sorulmuş olup, sadece Antalya doğumlu fertlerden oluşan hanelerin diğer tip hanelere göre belirgin bir şekilde daha yüksek oranda (%82.7) gayrimenkul sahibi oldukları görülmektedir. Ev sahipliğinin de bu yüzde içerisinde belirtiliyor olması, her 3 tip hane'nin %7 ile %10'unun ev dışında bir gayrimenkul sahibi oldukları görülmektedir. Benzer şekilde, sadece doğumdan bu yana Antalya'da yaşayan fertlerin oluşturduğu haneler diğer hanelere göre gayrimenkul sahipliğinde daha yüksek yüzdelere sahiptir.

Tablo 3.2.1. Hanelerin özelliklerine göre oturlan hanedeki mülkiyet durumu ve gayrimenkul sahipliği.

	Fertlerin doğum yerine göre haneler			Fertlerin doğumdan beri Antalyalı olma durumuna göre haneler			Toplam	
	Sadece Antalya doğumlu fertlerden oluşan haneler	Hem Antalya doğumlu hem de başka il doğumlu fertlerden oluşan haneler	Sadece Antalya dışı doğumlu fertlerden oluşan haneler	Sadece doğumdan bu yana Antalya'da yaşayan fertlerin oluşturduğu haneler	Karışık haneler	Sadece doğumundan bu yana Antalya'da yaşamayan fertlerin oluşturduğu haneler	%	n
Oturulan hanedeki mülkiyet durumu								
Ev sahibi	75.7	59.1	52.9	73.5	52.9	51.5	58.3	855
Kiracı	9.8	31.6	40.3	12.7	39.3	42.7	33.0	483
Lojman	.0	1.0	1.0	.0	1.3	1.1	.9	14
Ev sahibi değil ama kira ödemiyor	14.5	8.3	5.8	13.7	6.5	4.7	7.9	104
Sahip olunan gayrimenkul								
Var	82.7	66.5	62.0	80.4	60.2	61.9	66.5	981
Yok	17.3	33.5	38.0	19.6	39.8	38.1	33.5	475
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	1456

Tablo 3.2.2.'de Hanelerin özelliklerine göre oturlan hanede sahip olunan varlıklar, hane geliri ve yardım alma durumu sunulmaktadır. Araştırma kapsamında hanelerin Klima, Güneş enerji sistemi, Bulaşık makinesi, Çanak anten, Kablolu yayın, Paralı uydu yayınları, Birden fazla televizyon, DVD Oynatıcı, Ayrı derin dondurucu, Bilgisayar ve internet bağlantısı sahipliği sorulmuştur. Antalya kent merkezinde yaşayan ve sadece Antalya doğumlu fertler tarafından oluşturulan hanelerde çanak anten sahipliği dışında tüm varlıklara sahip olma oranı diğer hanelere göre daha azdır. Doğum yerine göre oluşturulan diğer iki tip hanede ise bazı varlıklarda belirgin olarak sadece Antalya doğumlulardan oluşan hanelerden daha fazla varlık sahibi oldukları görülmüştür. Sadece doğumundan beri Antalya'da yaşayan fertlerden oluşan hanelerde klima ve güneş enerjisi sahipliği yüzdesi sadece dışarıdan gelenlerin oluşturduğu hanelerden daha yüksektir. Diğer taraftan en yüksek varlıklara sahiplik yüzdeleri karışık hanelerde görülmektedir.

Tablo 3.2.2. Hanelerin özelliklerine göre oturlan hanede sahip olunan varlıklar, hane geliri ve yardım alma durumu.

	Fertlerin doğum yerine göre haneler			Fertlerin doğumdan beri Antalyalı olma durumuna göre haneler			Toplam	
	Sadece Antalya doğumlu fertlerden oluşan haneler	Hem Antalya doğumlu hem de başka il doğumlu fertlerden oluşan haneler	Sadece Antalya dışı doğumlu fertlerden oluşan haneler	Sadece doğumdan bu yana Antalya'da yaşayan fertlerin oluşturduğu haneler	Karışık haneler	Sadece doğumundan bu yana Antalya'da yaşamayan fertlerin oluşturduğu haneler	%	n
Varlıklar								
Klima	74.6	84.0	76.7	80.0	82.4	74.5	79.0	1164
Güneş enerji sistemi	78.0	78.1	78.4	80.2	77.3	77.7	78.3	1116
Bulaşık makinesi	53.4	67.5	62.3	56.4	66.8	64.0	62.9	957
Çanak anten	73.3	76.1	70.3	72.6	77.8	67.7	72.8	1074
Kablolu yayın	9.2	14.5	17.4	11.8	13.8	19.4	15.2	215
Paralı uydu yayınları	5.9	11.5	13.2	7.2	13.9	12.8	11.6	200
Birden fazla televizyon	43.6	52.0	51.3	43.0	53.4	53.3	50.4	770
DVD Oynatıcı	27.2	36.2	31.9	24.8	42.2	29.4	32.8	514
Ayrı derin dondurucu	4.4	6.6	5.8	4.6	6.4	6.3	5.9	93
Bilgisayar	46.6	64.2	54.2	50.4	60.0	58.0	56.6	858
İnternet bağlantısı	35.6	48.5	43.6	39.8	43.6	48.4	44.2	684
Hanenin aylık toplam geliri								
600 TL den az	9.9	5.5	4.5	6.7	6.1	4.3	5.7	74
600-799	16.5	11.1	15.8	16.7	12.1	14.5	14.3	194
800-999	19.3	16.8	15.9	18.2	17.3	14.9	16.7	225
1000-1999	44.5	40.4	36.2	41.3	36.3	39.4	38.8	561
2000-2999	6.5	17.9	16.6	12.0	17.3	16.8	15.6	253
3000-4999	2.5	7.0	8.6	4.2	9.1	7.6	7.2	116
5000 TL den fazla	.8	1.3	2.4	.8	1.8	2.5	1.8	33
Yardım alma durumu								
Yardım alıyor	2.2	1.3	2.2	1.9	1.6	2.1	1.8	25
Yardım almıyor	97.8	98.7	97.8	98.1	98.4	97.9	98.2	1431
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	299135

3.2.1 Kişi Bilgileri

Bu bölümde hanehalkı listesinde yer alan ve araştırma kapsamında kişi görüşmesine uygun olarak görüşülen 15-29 yaş arası genç bireylere ait bulgular sunulmaktadır. Kişi görüşmesi için uygun olarak belirlenen 1009 kişiye fert soru kağıdı uygulanmış; cevaplayıcıların sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin yanı sıra göç ve çalışma tarihçeleri kaydedilmiştir. Çalışmanın odak noktasının göç ve çalışma durumu üzerine kurgulanması, soru kağıdında da bu iki bölüme ağırlık verilmesi ve her iki olgunun da detaylı sorularla irdelenmesi ile sonuçlanmıştır. Bu bölümde hem göç tarihçesi hem de çalışma tarihçesi bulguları kişinin cinsiyet, yaş gibi temel değişkenlerinin yanı sıra, araştırma tarihinde çalışma durumu, doğumundan beri Antalya'da yaşıyor olma durumu bağlamında incelenecektir.

Kişilerin sosyo-demografik özellikleri

Çalışma kapsamında kişi görüşmesi için uygun yaş grubunda (15-29) olduğu belirlenen 1009 kişinin sosyo-demografik bulguları bu bölümde tartışılmaktadır. Yaş ve cinsiyet gibi temel değişkenlerin yanı sıra, son bir ay içerisinde çalışma durumu ve doğumundan beri Antalya'da yaşıyor olma durumu sonuçların yorumlanmasında kullanılan temel bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir.

Kişi görüşmesine seçilen bireylerin en son gittikleri okul türünün yaşa, cinsiyete, doğumdan beri Antalya'da yaşama durumuna ve son bir ayda çalışma durumuna göre dağılımı Tablo 3.2.1'de sunulmaktadır. Görüşülen kişilerin %11.0'ı ilkokul, %5.5'i ortaokul ve %16.1'i en yüksek olarak ilköğretim düzeyinde öğrenim gördüklerini ifade etmiştir. Bir diğer deyişle görüşülen her 3 kişiden 1'i liseden daha alt bir düzeyde eğitim almıştır. Genel olarak kadınların erkeklere nazaran daha düşük düzeyde öğrenime sahip olduğu görülmektedir. Lise düzeyinden daha alt bir öğrenim görme durumu kadınlarda %36.3 iken erkeklerde bu oran %28.8'dir. Diğer taraftan çalışma hayatı merkezli öğretim sistemi kurumu olan meslek liselerinin erkekler arasında öğrenim yüzdesi kadınlara göre daha yüksektir (sırasıyla yüzde 16.7 ve yüzde 10.6).

Antalya'ya sonradan gelen bireylerin hem lise altı bir öğrenim düzeyine sahip olmada hem de lise sonrası öğrenim görmede doğma büyüme Antalyalılardan daha yüksek yüzdelerle sahip olduğu görülmektedir. Bu noktada Antalya'ya dışarıdan gelenlerin homojen bir grup olmadığı, hem düşük öğrenime sahip kişiler hem de yüksek öğrenime sahip kişilerin oluşturduğu bir grup olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2.1. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre en son gidilen okul.

	En son gidilen okul											Toplam	
	İlkokul	Ortaokul	İlköğretim	Düz Lise	Anadolu/Fen/Süper Lise	Özel Düz/Özel fen lisesi	Meslek Lisesi	Yüksek- okul	Üniver- site	Lisans- üstü	Diğer	%	n
Yaş													
15-19	.6	2.6	24.9	34.7	8.2	1.0	19.7	.2	6.6	.0	1.5	100.0	353
20-24	6.5	5.8	16.9	21.7	1.5	.1	10.8	9.6	27.1	.0	.0	100.0	328
25-29	23.4	7.6	8.1	19.7	.4	.0	11.0	4.3	21.6	3.6	.3	100.0	328
Cinsiyet													
Erkek	8.1	4.9	15.8	24.6	2.7	.3	16.7	5.1	20.0	1.3	.5	100.0	478
Kadın	13.9	6.1	16.3	25.2	3.7	.4	10.6	4.3	17.4	1.4	.6	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da													
yaşıyor	6.5	3.2	17.2	31.5	4.8	.8	18.2	4.1	12.0	.3	1.4	100.0	371
yaşamıyor	13.8	6.9	15.3	21.0	2.2	.0	10.8	5.1	22.8	2.0	.1	100.0	638
Son 1 ayda													
çalıştı	9.8	5.9	13.2	24.1	.7	.1	15.6	5.9	22.2	2.1	.5	100.0	445
çalışmadı	12.1	5.2	18.5	25.7	5.4	.6	11.9	3.6	15.7	.7	.7	100.0	563
Toplam	11.0	5.5	16.1	24.9	3.2	.3	13.6	4.7	18.7	1.4	.6	100.0	1009

Lise öğrenimi sonrasında yüksekokula veya üniversiteye devam etmemiş bireylere öğrenimlerine devam etmeme nedenleri sorulmuştur. Halen bir öğrenim kurumunda öğrenimlerine devam eden veya üniversite sınavına hazırlandığını ifade eden bireyler dışarıda bırakılarak yapılan analizde; öğrenimini yüksekokul veya üniversite düzeyine ulaşmadan sonlandıran yaklaşık her 3 bireyden 1'i "ilgimi çekmediğinden / istemediğimden" olarak ifade etmiştir. Görüşülen kişilerin %22.0'ı ise ailesi okul masrafını karşılayamadığından öğrenimine devam edemediğini dile getirmiştir. Yaş gruplarına göre benzeşme ve farklılaşma incelendiğinde; her üç yaş grubu kişilerce en yüksek oranda dile getirilen neden "ilgimi çekmediğinden/istemediğimden" olarak belirtilmiş, yaş azaldıkça bu nedenin söylenme yüzdesinin de arttığı görülmüştür. Erkekler arasında en yüksek yüzde ile ifade edilen diğer iki neden ise sırasıyla "çalışmak zorunda olduğumdan" (%20.2) ve "Ailem okul masraflarını karşılayamadığından" (%19.0)'dir. Diğer taraftan kadınlar tarafından en yüksek yüzde ile ifade edilen diğer nedenler sırasıyla "Ailem okul masraflarını karşılayamadığından" (%24.5) ve "Ailem istemediğinden (maddiyat dışı bir nedenle)" (%14.7)'dir.

Doğumundan beri Antalya'da yaşıyor olan bireyler ile doğumundan beri Antalya'da yaşamayan bireyler arasında çalışmama nedenleri arasında benzerlikler olmakla birlikte, en belirgin farklılığın ailesini izin vermediğinden öğrenimine devam etmeme durumunda olduğu görülmektedir. Doğumdan beri Antalya'da yaşayanlar arasında ailesi izin vermediğinden öğrenimine devam etme oranı %4.6 iken bu oran diğer grupta %10.4'dir. Son bir ayda çalışan bireyler ile çalışmayanların okula devam etmeme nedenleri incelendiğinde, son bir ayda çalışanların %19.8'i çalışmak zorunda olduğu için okula devam etmediğini ifade etmiş; bu oran son bir ayda çalışmayanlarda ise %4.3'tür.

Öğrenimine devam etmeyen ilköğretim mezunu veya daha alt bir öğrenime sahip kişilerin %35.0'ı "ilgimi çekmediğinden/istemediğimden"i neden olarak belirtirken, Lise mezunu bireyler arasında en yüksek neden "üniversite sınavını kazanamadığımdan" (%28.0) olarak ifade edilmiştir. Düz lise mezunlarının da en yüksek öğrenime devam etmeme nedeni "üniversite sınavını kazanamadığımdan" dır (%26.9). Diğer taraftan, meslek lisesi mezunları arasında okula devam etmeme nedenleri arasında en yüksek yüzde "Ailem okul masraflarını karşılayamadığından" (%30.7) olarak görülmektedir.

Tablo 3.2.2. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre lise sonrası öğrenime devam etmeme nedenleri.

Öğrenim hayatına devam etmemesinin en önemli nedeni														Toplam			
	İlğimi çekmedi/istemeditim	Allem okul masraflarımı karşılayamadığımdan	Çalışmak zorunda olduğumdan	Evlilik ve/veya çocuk nedeniyle	Allem istemediğinden (maddiyat dışı bir nedenle)	Bakıma muhtaç birine bakmam gerektiğinden	Sağlık nedeniyle	Başörtülü olmam nedeniyle	Okulda başarısızım	Yapacağım iş için okula verilen eğitime gerek yok	İşim hazır olduğu için (Aile işi / Tamidlik)	Allemin maddi durumu iyi	Eğitim yükselmek için gerekli değil	Üniversite sınavını kazanamadım	Diğer	%	n
Yaş																	
15-19	40.6	15.8	.8	.6	.9	.0	3.7	.0	10.4	.0	.0	6.1	1.2	18.5	1.5	100.0	132
20-24	29.8	23.7	10.7	2.9	8.7	.7	3.4	.0	4.3	1.7	.0	3.9	2.7	7.5	.0	100.0	233
25-29	26.4	23.6	18.2	2.1	11.8	.0	2.1	.9	4.7	.8	.1	1.6	.0	4.7	3.0	100.0	307
Cinsiyet																	
Erkek	30.2	19.0	20.2	.9	.9	.0	3.4	.0	7.6	.9	.1	3.5	.7	11.0	1.6	100.0	316
Kadın	30.7	24.5	5.5	3.1	14.7	.4	2.4	.7	4.2	1.0	.0	3.1	1.5	6.5	1.7	100.0	356
Doğduğundan beri Antalya'da																	
Yaşıyor	33.7	20.2	11.8	.7	4.6	.0	3.5	.4	8.3	.0	.0	6.8	.0	9.0	1.1	100.0	193
Yaşamıyor	28.9	22.9	12.2	2.7	10.4	.4	2.5	.4	4.5	1.4	.1	1.6	1.7	8.3	2.0	100.0	479
Son 1 ayda																	
çalıştı	34.1	20.5	19.8	1.3	2.4	.0	1.2	.6	7.8	.8	.1	5.3	.0	5.0	1.3	100.0	367
çalışmadı	26.5	23.6	4.3	2.9	14.7	.5	4.5	.2	3.7	1.1	.0	1.4	2.3	12.1	2.1	100.0	304
Öğrenim																	
İlköğretim mezunu veya daha az	35.0	26.3	11.0	.0	11.5	.3	2.7	.6	6.1	.0	.1	2.3	1.6	.0	2.4	100.0	302
Lise mezunu	20.0	12.0	14.6	6.9	1.5	.0	3.2	.0	5.0	3.1	.0	5.8	.0	28.0	.0	100.0	217
Yüksek- kokul +	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	100.0	153
Lise türü																	
Düz lise	22.1	11.1	14.6	5.7	1.7	.0	3.6	.0	5.8	3.6	.0	5.0	.0	26.9	.0	100.0	199
Meslek lisesi	11.0	30.7	19.8	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	19.2	.0	19.3	.0	100.0	133
Diğer	.0	.0	6.7	34.6	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	58.7	.0	100.0	38
Toplam	30.5	22.0	12.1	2.1	8.5	.2	2.8	.4	5.7	.9	.1	3.3	1.1	8.5	1.7	100.0	672

Araştırma kapsamında görüşülen kişilere bir meslek edinmek veya mesleki becerilerini geliştirmek için katıldığı kurs veya seminer olup olmadığı sorulmuş, Tablo 3.2.3'te görüşme tarihinde okula devam eden veya üniversite sınavına hazırlanan kişiler dışarıda bırakıldıktan sonra elde edilen yüzdeler sunulmaktadır. Görüşülen kişilerin %24.0'ı kurs veya seminere katıldığını belirtirken, %76.0'i herhangi bir kurs veya seminere katılmadığını ifade etmiştir. Yaşın artmasıyla birlikte kurs veya seminere katılma yüzdesi de artmaktadır. Erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda kurs veya seminere katıldığı; son 1 ayda çalışanların %27.9'unun kurs veya seminere katıldığı, çalışmayanlar arasında ise bu oranın %19.2 olduğu hesaplanmıştır. Lise mezunları arasında kursa veya seminere katılımın diğer öğrenim düzeylerine göre daha yüksektir (%31.8), en düşük yüzde ise ilköğretim mezunu veya daha az bir öğrenime sahip bireyler arasındadır (%16.5). Düz lise mezunlarının diğer lise türü mezunlarına göre daha az düzeyde meslek kurslarına veya seminerlere katıldıkları gözlenmiştir.

Tablo 3.2.3. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre meslek edinmek veya mesleki beceri geliştirmek için kurs veya seminere katılma durumu.

	Meslek edinmek veya mesleki beceri geliştirmek için kurs veya seminere		Toplam	
	katıldı	katılmadı	%	n
Yaş				
15-19	14.0	86.0	100.0	132
20-24	22.2	77.8	100.0	233
25-29	28.7	71.3	100.0	307
Cinsiyet				
Erkek	25.4	74.6	100.0	316
Kadın	22.6	77.4	100.0	356
Doğduğundan beri Antalya'da				
Yaşıyor	22.6	77.4	100.0	193
Yaşamıyor	24.6	75.4	100.0	479
Son 1 ayda				
Çalıştı	27.9	72.1	100.0	367
Çalışmadı	19.2	80.8	100.0	304
Öğrenim				
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	16.5	83.5	100.0	302
Lise mezunu	31.8	68.2	100.0	217
Yüksek- kokul +	29.2	70.8	100.0	153
Lise türü				
Düz lise	28.1	71.9	100.0	199
Meslek lisesi	33.8	66.2	100.0	133
Diğer	34.6	65.4	100.0	38
Toplam	24.0	76.0	100.0	672

Kişilerin meslek edinmek veya mesleki beceri geliştirmek için katıldıkları kurs veya seminerin türü Tablo 3.2.4'te sunulmaktadır. Kişilerin en yaygın olarak katıldıkları kursun Ehliyet kursu olduğu (%23.1) görülmekte olup, bu kursu muhasebe kursu izlemektedir (%22.8). Meslek edindirme kurslarına katılım %18.4 oranında gerçekleşirken, yabancı dil kurslarına katılan bireylerin oranı %15.6'dır. Görüşülen her 10 kişiden birinin özel güvenlik elemanı yetiştirme kursuna katılmış olması dikkat çekici bir bulgudur.

Tablo 3.2.4. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre meslek edinmek veya mesleki beceri geliştirmek için tamamlanan kursun türü.

	Yabancı dil	Bilgisayar	Muhasebe	Meslek edindirme	Hizmet içi eğitim, seminer	Ahşap boyama, seramik, resim, takı vb.	Ehliyet	Tır, kamyon sürücü kursu	Dikiş	Spor	Özel güvenlik elemanı yetiştirme	Diğer	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	n
Yaş													
15-19	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	16
20-24	14.2	22.2	5.9	24.9	9.8	3.4	18.5	.0	5.3	.0	14.5	10.1	50
25-29	14.4	24.9	7.0	14.7	9.3	1.2	27.9	.0	10.8	2.7	11.3	2.7	90
Cinsiyet													
Erkek	13.9	15.5	4.6	23.3	9.6	.0	27.5	.0	.0	2.7	12.1	7.3	76
Kadın	17.5	30.5	7.4	13.1	9.9	3.6	18.4	.0	16.7	3.7	10.0	4.4	80
Doğduğundan beri Antalya'da													
yaşıyor	8.4	8.1	5.6	14.1	10.7	2.7	35.2	.0	7.8	3.8	10.4	3.9	42
yaşamıyor	18.6	28.7	6.1	20.1	9.4	1.3	18.2	.0	8.1	3.0	11.4	6.6	114
Son 1 ayda													
çalıştı	16.3	19.4	7.9	17.0	13.2	.4	20.5	.0	5.3	.7	15.4	7.1	96
çalışmadı	14.4	28.9	2.3	20.9	3.6	4.2	27.9	.0	13.0	7.8	3.3	3.6	60
Öğrenim													
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	2.9	5.8	.0	25.1	.0	2.4	29.4	.0	24.4	1.9	4.9	9.1	46
Lise mezunu	21.4	28.0	.4	19.3	3.9	2.2	27.9	.0	.0	5.0	20.1	3.0	64
Yükseköğretim +	22.8	36.4	23.4	7.7	33.0	.0	6.6	.0	.0	1.8	4.1	6.5	46
Lise türü													
Düz lise	28.8	30.6	13.2	13.4	14.1	2.2	17.6	.0	.0	6.4	14.6	3.2	56
Meslek lisesi	13.8	30.3	.0	17.9	13.1	.8	26.3	.0	.0	1.8	17.1	6.0	42
Diğer	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	12
Toplam	15.6	22.8	5.9	18.4	9.8	1.7	23.1	.0	8.0	3.2	11.1	5.9	156

Araştırma kapsamında görüşülen kişilerin medeni durum bilgisi de alınmış olup, Tablo 3.2.5'te bazı sosyo-demografik özelliklere görüşülen kişilerin medeni durumları sunulmaktadır. Araştırma tarihinde, görüşülen kişilerin her 3 kişiden 2'si bekârdır. Yaşla birlikte evlenme yüzdesi artmakta, görüşülen kadınların erkeklerin 2 katı kadar daha yüksek bir oranda evli oldukları görülmektedir. Doğduğundan beri Antalya'da yaşayan bireyler arasında evlenme yüzdesi (%19.4) dışarıdan gelen kişilere göre (%40.0) daha düşüktür.

Tablo 3.2.5. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre görüşmecilerin medeni durumu.

	Medeni durum					Toplam	
	evli	boşanmış	eşi ölmüş	ayrı yaşıyor	bekâr		
	%	%	%	%	%	%	n
Yaş							
15-19	2.1	.0	.0	.0	97.9	100.0	353
20-24	26.0	2.0	.0	.1	71.9	100.0	328
25-29	62.2	1.2	.4	.1	36.1	100.0	328
Cinsiyet							
Erkek	21.8	.4	.0	.0	77.8	100.0	478
Kadın	42.6	1.8	.3	.1	55.2	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da							
Yaşıyor	19.4	.7	.0	.0	79.9	100.0	371
Yaşamıyor	40.0	1.3	.2	.1	58.4	100.0	638
Son 1 ayda							
Çalıştı	33.4	1.7	.0	.1	64.9	100.0	445
Çalışmadı	31.4	.5	.3	.1	67.7	100.0	563
Öğrenim							
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	35.4	.5	.3	.1	63.7	100.0	491
Lise mezunu	25.3	2.1	.0	.0	76.2	100.0	365
Yükseköğretim +	38.6	.5	.0	.2	60.7	100.0	153
Lise türü							
Düz lise	30.3	1.2	.0	.0	68.5	100.0	282
Meslek lisesi	27.6	2.4	.0	.0	70.1	100.0	174
Diğer	29.4	1.5	.0	.5	68.6	100.0	61
Toplam	32.3	1.1	.2	.1	66.4	100.0	1009

3.2.2 Göç ve Hareketlilik

Bu bölümde araştırma kapsamında görüşülen bireylerin 15 yaşından sonra en az 12 ay süre ile gerçekleştirdikleri göç hareketleri incelenmektedir. 12 ay ve daha uzun süreli herhangi bir yerleşim yeri değişikliği göç olarak nitelendirilmiştir. Tablo 3.2.6'da bireylerin 15 yaşından sonra en az 12 ay ve daha fazla süre göç etme durumları sunulmaktadır. Görüşülen her 3 kişiden 1'i, 15 yaşından sonra en az 12 ay süre ile yer değiştirdiğini belirtmiştir. Yaşın artması ile birlikte beklenildiği üzere yer değiştirme oranı da artmıştır. Diğer taraftan kadınların erkeklerden daha hareketli olması beklentilerden farklı bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Son 1 ayda çalışanların %40.2'si, çalışmayanların ise %27.7'si yer değiştirdiğini ifade ederken; yüksekokul ve daha üzeri bir öğrenime sahip bireylerin yer değişikliği yapma yüzdesinin daha düşük öğrenim düzeylerinde göre belirgin bir yükseklikte olduğu görülmektedir. Meslek lisesi mezunları, diğer lise türü mezunlarına göre daha az hareketlidir.

Tablo 3.2.6. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre 15 yaşından sonra 12 ay veya daha uzun süre ile yer değiştirme durumu.

	15 yaşından sonra yerleşim yeri değişikliği		Toplam	
	gerçekleştirdi	gerçekleştirmede	%	n
	%	%		
Yaş				
15-19	12.4	87.6	100.0	353
20-24	33.4	66.6	100.0	328
25-29	50.9	49.1	100.0	328
Cinsiyet				
Erkek	28.8	71.2	100.0	478
Kadın	38.2	61.8	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da				
yaşıyor	.0	100.0	100.0	371
yaşamıyor	53.5	46.5	100.0	638
Son 1 ayda				
çalıştı	40.2	59.8	100.0	445
çalışmadı	27.7	72.3	100.0	563
Öğrenim				
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	26.4	73.6	100.0	491
Lise mezunu	31.0	69.0	100.0	365
Yüksekokul +	64.5	35.5	100.0	153
Lise türü				
Düz lise	43.2	56.8	100.0	282
Meslek lisesi	35.8	64.2	100.0	174
Diğer	42.5	57.5	100.0	61
Toplam	33.5	66.5	100.0	1009

Tablo 3.2.7.'de çeşitli sosyo-demografik özelliklere göre 15 yaşından sonra gerçekleştirilen göçlere ilişkin bulgular sunulmaktadır. Tüm bireylerin gerçekleştirdiği ortalama göç sayısı 0.5 göçtür. Yaşla birlikte göç ortalamasının da arttığı; Erkeklerin kadınlardan daha az göç hareketi gerçekleştirdiği görülmektedir. Yüksekokul veya daha üzeri nüfus ortalama olarak 1 göç gerçekleştirmektedir. Göç eden bireylerin ortalama göç hareketi sayısı 1.5'dur. Diğer taraftan göç edilen yerleşim yerinde geçirilen ortalama süre 43.8 ay olarak hesaplanmıştır. Yaşla birlikte ortalama geçirilen süre artmaktadır. Kadınların göç ettikleri yerde erkeklere göre daha uzun süre ile kaldıkları görülmektedir. Öte yandan öğrenim düzeyinin artması ile yerleşim yerinde geçirilen sürenin de arttığı görülmektedir.

Tablo 3.2.7. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre 15 yaşından sonra 12 ay veya daha uzun süre ile tüm bireylerin ortalama göç sayısı, göç eden bireylerin ortalama göç sayısı, maksimum göç sayısı, göç edilen yerleşim yerinde ortalama geçirilen süre.

	Tüm bireylerin ortalama göç sayısı	Göç eden bireylerin		
		Ortalama göç sayısı	Maksimum göç sayısı	Göç edilen yerleşim yerinde geçirilen ortalama süre
Yaş				
15-19	0.2	1.4	3	19.9
20-24	0.5	1.4	4	37.5
25-29	0.8	1.5	7	51.5
Cinsiyet				
Erkek	0.4	1.5	4	39.9
Kadın	0.6	1.5	7	46.8
Doğduğundan beri Antalya'da				
yaşıyor	-	-	-	-
yaşamıyor	0.8	1.5	7	43.8
Son 1 ayda				
çalıştı	0.6	1.5	7	44.2
çalışmadı	0.4	1.4	4	43.2
Öğrenim				
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	0.4	1.4	4	41.6
Lise mezunu	0.4	1.4	7	42.2
Yüksekokul +	1.0	1.6	4	48.2
Lise türü				
Düz lise	0.7	1.5	7	43.1
Meslek lisesi	0.5	1.5	3	48.8
Diğer	0.7	1.7	4	47.5
Toplam	0.5	1.5	7	43.8

Araştırma kapsamında 15 yaşından sonra en 12 ay süreyle gerçekleştirilen tüm göç hareketleri kaydedilmiştir. Tablo 3.2.8'de bazı sosyo-demografik özelliklere göre göç nedenleri sunulmaktadır. En yüksek yüzde ile ifade edilen göç nedeni olan "iş aramak veya iş kurmak"ı (%19.9) eğitim izlemektedir (%18.5). Yaşla birlikte "iş arama/kurma"nın arttığı görülmekte, erkekler tarafından gerçekleştirilen her 3 göç hareketinin yaklaşık 1 tanesinin bu nedenle gerçekleştiği ifade edilmiştir. Diğer taraftan eğitim nedeniyle gerçekleştirilen göçlerin daha erken yaşlarda olduğu, erkekler tarafından gerçekleştirilen göç hareketleri arasında "eğitim" kadınlara göre daha fazla görülmüştür.

Öte yandan evlilik özellikle kadınlarda, son 1 ayda çalışmadığını ifade eden bireylerde, ilköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim düzeyine sahip kişilerde yüksek oranlarda göç nedeni olarak ifade edilmiştir. Aileye ilişkin nedenler arasında ise "ebeveynin iş araması/iş bulması" öne çıkmakta; her 10 göç hareketinden birinin bu nedenle gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 3.2.8. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre 15 yaşından sonra 12 ay veya daha uzun süre ile göç hareketi nedeni.

	Göç nedeni														
	Evlilik	Eğitim	İş aramak/iş kurmak	İş değişikliği	Tayin	Memlekete geri dönüş	Antalya'nın cazibe merkezi olması	Emeklilik	Kişisel diğer nedenler	Eşinin yanına gitmek	Eşinin iş değişikliği	Eşin tayini	Eşin iş araması bulması	Eşin ölmesi/boşanma	Eşe ilişkin diğer nedenler
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Yaş															
15-19	5.5	24.9	3.6	.0	.0	3.1	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
20-24	13.0	25.8	13.5	3.0	.0	8.1	.6	.0	.1	1.8	3.8	.0	.9	.2	.8
25-29	20.0	13.5	26.3	5.3	.6	7.3	.2	.0	.1	2.7	2.8	.0	.9	.6	.0
Cinsiyet															
Erkek	.6	23.7	31.7	8.5	.0	6.8	.3	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0
Kadın	28.6	14.4	10.7	.5	.6	7.2	.4	.0	.2	3.8	5.1	.0	1.5	.7	.4
Doğduğundan beri Antalya'da															
yaşıyor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
yaşamıyor	16.3	18.5	19.9	4.0	.4	7.1	.3	.0	.1	2.1	2.8	.0	.8	.4	.2
Son 1 ayda															
çalıştı	8.8	18.1	30.0	6.8	.6	8.2	.3	.0	.0	1.3	.8	.0	.0	.7	.0
çalışmadı	26.9	19.1	5.6	.0	.0	5.5	.5	.0	.2	3.2	5.7	.0	2.0	.0	.6
Öğrenim															
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	35.4	1.0	20.1	1.7	.0	3.8	.2	.0	.0	3.0	3.1	.0	2.2	.1	.6
Lise mezunu	6.1	22.8	20.7	3.1	.0	5.7	.9	.0	.0	1.1	3.7	.0	.0	1.1	.0
Yüksekokul +	3.2	35.5	19.1	7.8	1.1	12.4	.0	.0	.3	2.0	1.7	.0	.0	.0	.0
Lise türü															
Düz lise	4.4	31.7	18.3	2.6	.0	9.7	.5	.0	.1	1.7	3.7	.0	.0	.0	.0
Meslek lisesi	5.7	20.5	18.9	7.3	1.9	10.0	.4	.0	.2	1.8	.4	.0	.0	1.8	.0
Diğer	3.5	34.5	31.4	14.5	.0	4.1	.0	.0	.0	.0	3.5	.0	.0	.0	.0
Toplam	16.3	18.5	19.9	4.0	.4	7.1	.3	.0	.1	2.1	2.8	.0	.8	.4	.2

Tablo 3.2.8. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre 15 yaşından sonra 12 ay veya daha uzun süre ile göç hareketi nedeni. (devam)

	Göç nedeni									Toplam	
	Ebeveynin yanına gitmek	Ebeveynin iş değişikliği	Ebeveynin tayini	Ebeveynin iş araması/bulması	Ebeveynin ölmesi/boşanması	Aile içi anlaşmazlıklar	Ebeveyne ilişkin diğer nedenler	Sağlık nedenleri	Diğer	%	n
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	n
Yaş											
15-19	13.4	9.2	2.1	24.9	8.4	.0	4.2	.8	.0	100.0	78
20-24	8.5	2.6	2.0	13.1	.0	.0	.8	.6	.8	100.0	218
25-29	4.1	5.2	3.1	6.1	.0	.4	.6	.1	.1	100.0	360
Cinsiyet											
Erkek	5.1	5.4	2.4	12.6	1.3	.2	.8	.0	.6	100.0	262
Kadın	7.5	4.4	2.8	8.4	.6	.2	1.3	.7	.1	100.0	394
Doğduğundan beri Antalya'da											
yaşıyor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
yaşamıyor	6.5	4.8	2.6	10.2	.9	.2	1.0	.4	.3	100.0	656
Son 1 ayda											
çalıştı	5.7	5.6	1.7	10.0	.0	.4	.5	.1	.4	100.0	364
çalışmadı	7.5	3.8	4.0	10.6	2.2	.0	1.8	.7	.2	100.0	292
Öğrenim											
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	7.1	7.9	.3	10.5	1.6	.0	.7	.0	.7	100.0	222
Lise mezunu	9.1	3.3	5.2	13.3	.9	.4	1.4	1.2	.3	100.0	216
Yüksekokul +	3.0	2.6	3.0	6.9	.0	.4	1.2	.0	.0	100.0	218
Lise türü											
Düz lise	5.3	3.3	4.9	11.1	.8	.4	1.0	.2	.2	100.0	246
Meslek lisesi	8.0	3.5	3.6	12.4	.0	.6	1.5	1.5	.0	100.0	121
Diğer	5.1	.0	1.7	.0	.0	.0	1.9	.0	.0	100.0	65
Toplam	6.5	4.8	2.6	10.2	.9	.2	1.0	.4	.3	100.0	656

Görüşülen kişilere araştırma tarihinden sonraki 5 yıl içerisinde yaşamak veya çalışmak için başka bir yerleşim yerine göç etmeye niyetleri olup olmadığı sorulmuş olup yanıtlar Tablo 3.2.9'da sunulmaktadır. Her on kişiden yaklaşık 1'i göç etme niyetinde olduğunu belirtmiştir. 15-24 yaş grubundaki bireylerin göç etme niyeti 25-29 yaş grubundakilerin iki katıdır. Doğma büyüme Antalyalılarının göç niyetlerinin göçle Antalya'ya gelenlerden daha fazla olduğu, öğrenim düzeyi arttıkça göç niyetinin de arttığı görülmektedir. Son 1 ay içerisinde çalışmamış bireylerin %11.7'si, çalışanların ise %8.9'u göç niyetinde olduğunu dile getirmiştir. Tabloda gösterilmemekle birlikte, göç etme niyetinde olan bireylerin yarısından fazlası eğitim (%36.7) ve iş aramak/bulmak (%28.1) nedeniyle göç etmeyi düşündüklerini dile

getirmiştir. İş değişikliği (10.4) ve memlekete geri dönüş (%10.4) yüksek yüzdeler ile ifade edilen iki neden olarak görülmektedir. Göç etme niyetinde olan bireyler bu göç hareketini ortalama 2 yıl içerisinde gerçekleştirmek istediklerini, sadece 4'te biri gitmeyi planladıkları yerde ömürlerinin sonuna kadar yaşamak istediklerini dile getirmiştir. Göç kararını almada kendilerinin etkili olduğunu söyleyenlerin oranı %79.5 olarak görülmektedir.

Tablo 3.2.9. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre araştırma tarihinden sonraki 5 yıl içerisinde göç etme niyeti.

	Göç etme niyeti		Toplam	
	var	yok		
	%	%	%	n
Yaş				
15-19	12.7	87.3	100.0	353
20-24	12.8	87.2	100.0	328
25-29	6.5	93.5	100.0	328
Cinsiyet				
Erkek	11.6	88.4	100.0	478
Kadın	9.2	90.8	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da				
yaşıyor	7.4	92.6	100.0	371
yaşamıyor	12.2	87.8	100.0	638
Son 1 ayda				
çalıştı	8.9	91.1	100.0	445
çalışmadı	11.7	88.3	100.0	563
Öğrenim				
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	8.6	91.4	100.0	491
Lise mezunu	10.6	89.4	100.0	365
Yüksekokul +	16.3	83.7	100.0	153
Lise türü				
Düz lise	12.9	87.1	100.0	282
Meslek lisesi	9.9	90.1	100.0	174
Diğer	17.4	82.6	100.0	61
Toplam	10.4	89.6	100.0	1009

3.2.3 İşgücüne Katılım

Bu bölümde araştırma kapsamında görüşülen bireylerin işgücüne katılıma ilişkin bulgular sunulmaktadır. Görüşülen kişilere araştırma tarihinden önce herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları sorulmuştur. Görüşülen her 3 kişiden yaklaşık 2'si çalıştıklarını ifade etmiştir (Tablo 3.2.10.). Yaşla birlikte çalışma yüzdesi artarken, her 4 erkekte 3'ü, her 4 kadından 2'si herhangi bir işte çalışmıştır. Dışarıdan Antalya'ya gelenler, doğma büyüme Antalyalılara göre daha yüksek oranda çalıştığını dile getirmiştir (sırasıyla %69.0, %55.7). Öğrenimin artması ile çalışma deneyimi artmakta olup, halen okuduğunu ifade edenlerin %37.5'i çalıştığını belirtmiştir. Beklenildiği üzere, meslek lisesi mezunlarının iş gücüne katılım deneyimi, diğer liselere göre yüksektir.

Tablo 3.2.10. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre araştırma tarihinden önce herhangi bir işte çalışma durumu.

	Araştırma tarihinden önce herhangi bir işte		Toplam	
	çalıştı	çalışmadı		
	%	%	%	n
Yaş				
15-19	36.5	63.5	100.0	353
20-24	67.2	32.8	100.0	328
25-29	83.8	16.2	100.0	328
Cinsiyet				
Erkek	75.6	24.4	100.0	478
Kadın	52.8	47.2	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da				
yaşıyor	55.7	44.3	100.0	371
yaşamıyor	69.0	31.0	100.0	638
Son 1 ayda				
çalıştı	100.0	.0	100.0	445
çalışmadı	32.6	67.4	100.0	563
Öğrenim				
Halen okuyor	37.5	62.5	100.0	337
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	67.4	32.6	100.0	302
Lise mezunu	78.2	21.8	100.0	217
Yüksekokul +	86.9	13.1	100.0	153
Lise türü				
Düz lise	71.6	28.4	100.0	282
Meslek lisesi	79.6	20.4	100.0	174
Diğer	57.2	42.8	100.0	61
Toplam	64.0	36.0	100.0	1009

Araştırma tarihinden önce herhangi bir işte çalışan kişilere, en son çalıştıkları işe nasıl girdikleri sorulmuştur. En yaygın işe girme şekli arkadaş/tanıdık aracılığı olarak ifade edilmiştir (%37.0). Aile ve akraba aracılığı ile işe girme görüşülen kişilerin %31.1'i tarafından belirtilmiş, bu işe girme şeklini referans kişi aracılığı ile işe girme (%22.8)

izlemektedir. Görüşülen her 10 kişiden 9'u aile, akraba, tanıdık, arkadaş veya referans kişi aracılığı ile işe girdiğini belirtmiştir. 25 yaş altı görüşülen kişilerin daha çok aile, akraba, tanıdık veya arkadaş aracılığı ile işe girerken, nispeten daha tecrübeli olma olasılığı yüksek 25-29 yaş grubundakiler referans kişi aracılığı ile işe girme yüzdeleri daha yüksektir. Doğduğundan beri Antalya'da yaşayanların, sonradan Antalya'ya gelenlere nazaran daha çok düzeyde aile, akraba, arkadaş veya tanıdık aracılığıyla işe girdiklerini ifade ettikleri, diğer taraftan dışarıdan gelenler, doğma büyüme Antalyalılara göre daha fazla yüzde ile referans kişi aracılığı ile işe girdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.2.11. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre son çalıştığı işe girme şekli.

	Aile, akraba aracılığıyla	Arkadaşı, tanıdık aracılığıyla	Meslek odası aracılığıyla	Gazete ilanı ile	İŞKUR başvurusu ile	Sokak veya cemeân ilanı ile	İnternet aracılığıyla (İnsan kaynakları, kurum siteleri)	Sınav ve/veya mülakatla	Referans kişi aracılığıyla	Diğer	Toplam	n
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	n
Yaş												
15-19	41.6	35.2	.0	.0	.0	.8	.0	6.9	16.3	5.9	100.0	126
20-24	30.3	46.3	.0	3.0	.8	.0	2.2	7.1	17.5	3.3	100.0	217
25-29	27.8	31.3	.1	2.3	.0	.0	5.7	4.3	28.7	3.7	100.0	275
Cinsiyet												
Erkek	33.2	36.9	.0	2.3	.0	.1	2.9	6.2	22.6	3.1	100.0	341
Kadın	28.1	37.2	.2	1.8	.6	.1	4.5	4.9	23.2	5.1	100.0	277
Doğduğundan beri Antalya'da												
yaşıyor	38.1	42.4	.0	1.0	.0	.0	2.2	4.5	19.5	1.5	100.0	194
yaşamıyor	27.7	34.5	.1	2.7	.4	.2	4.2	6.2	24.4	5.1	100.0	424
Son 1 ayda												
çalıştı	29.4	34.2	.1	2.6	.4	.1	4.4	6.8	25.0	4.3	100.0	445
çalışmadı	35.5	44.5	.0	.8	.0	.2	1.4	2.6	17.1	3.1	100.0	173
Öğrenim												
Halen okuyor	28.6	44.1	.0	3.1	.3	.0	2.9	5.5	23.1	2.1	100.0	119
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	36.8	45.1	.0	.4	.0	.4	.0	3.7	19.2	1.3	100.0	203
Lise mezunu	31.8	33.8	.0	2.0	.8	.0	4.7	8.0	20.5	6.0	100.0	163
Yüksekokul +	21.7	20.6	.4	4.6	.0	.0	9.0	6.1	32.5	7.5	100.0	133
Lise türü												
Düz lise	26.5	33.5	.0	6.4	.9	.0	2.2	2.6	26.6	4.3	100.0	193
Meslek lisesi	25.8	27.0	.3	.2	.0	.0	8.5	12.6	25.6	8.8	100.0	133
Diğer	16.8	32.2	.0	.0	.0	.0	22.2	4.5	26.5	2.9	100.0	35
Toplam	31.1	37.0	.1	2.1	.3	.1	3.6	5.7	22.8	3.9	100.0	1009

Araştırma kapsamında görüşülen bireylerin son 5 yılda çalıştıkları iş bilgileri toplanmıştır. Tablo 3.2.12'de son beş yılda çalışılan işlere ilişkin ortalama çalışma süresi ve son 5 yıldaki ortalama iş sayısı sunulmaktadır. Yaşla birlikte işte geçirilen sürenin arttığı, Erkeklerin kadınlara göre daha uzun süreli işlerde çalıştığı görülmektedir. Antalya'ya dışarıdan gelenler, doğma büyüme Antalyalılara göre ortalama 4 ay daha uzun süreli işlerde çalıştıklarını ifade etmiştir. Son 1 ayda çalışanlar işyerlerinde ortalama 31.4 ay geçirmiş, son bir ayda çalışmadığını ifade edenler ise işte ortalama 9.6 ay süreyle çalışmıştır. İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenime sahip kişiler bir iş yerinde ortalama olarak 35.9 ay, lise mezunları 27.0 ve yüksekokul ve daha yüksek öğrenime sahip kişiler ise 29.6 ay geçirdiklerini dile getirmiştir. Halen okuduğunu ifade eden bireyler ise son 5 yıldaki çalıştıkları iş veya ilerde ortalama olarak 11.7 ay geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Ortalama iş sayılarında çok belirgin farklılıklar olmamakla birlikte, yaşın artması ile birlikte çalışılan iş sayısında azalma görülmektedir.

Tablo 3.2.12. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre son 5 yılda çalışılan işlerde geçirilen ortalama süre ve ortalama iş sayısı.

	Ortalama çalışma süresi (ay)	Ortalama iş sayısı
Yaş		
15-19	10.4	1.2
20-24	23.0	1.2
25-29	37.9	1.2
Cinsiyet		
Erkek	31.7	1.2
Kadın	20.9	1.2
Doğduğundan beri Antalya'da		
yaşıyor	25.2	1.2
yaşamıyor	29.2	1.2
Son 1 ayda		
çalıştı	31.4	1.2
çalışmadı	9.6	1.1
Öğrenim		
Halen okuyor	11.7	1.2
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	35.9	1.2
Lise mezunu	27.0	1.2
Yüksekokul +	29.6	1.1
Lise türü		
Düz lise	26.6	1.2
Meslek lisesi	24.6	1.2
Diğer	26.1	1.1
Toplam	27.8	1.2

Bireylerin son 5 yılda çalıştıkları işlerde çalışılan sektör, çalışılan işyerinin statüsü ve bu işte çalışırken sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olma durumu Tablo 3.2.13'te sunulmaktadır. Görüşülen kişilerin çalıştıkları sektör dağılımında hizmet sektörünün en büyük yüzdeye (%87.9) sahip olduğu görülmektedir. Çalışılan işlerin %9.0'ı sanayi sektöründe iken, tarım sektöründeki işler ancak tüm işlerin %3.1'i olarak hesaplanmıştır. Kadınlar hem tarım hem de hizmet sektöründe erkeklere göre daha yüksek yüzdelerle çalışmaktadır. Son 1 ayda çalışmadığını ifade eden bireylerin son 5 yılda çalıştıkları işlerin %94,0'ı, son bir ayda çalışanların ise %86,2'si hizmet sektöründedir. Sanayi sektöründe çalışma yüzdesi, 25-29 yaş grubunda, erkekler, doğma büyüme Antalyalılar, ilköğretim mezunu veya daha az bir

öğrenime sahip bireyler ve meslek lisesi mezunları arasında diğer kategorilere göre daha yüksektir. Tarım sektörü tüm sektörler arasında en düşük yüzdeye sahip iken, bu kategorideki en yüksek yüzdelere, 15-19 yaş grubunda, kadınlar arasında ve ilköğretim veya daha az bir öğrenime sahip bireylerin çalıştıkları işlerde görülmektedir.

Kişilerin son 5 yıldaki çalışma bilgileri incelendiğinde çalışılan işlerin %95.2'sinin özel sektörde gerçekleştiği görülmektedir. Yaşın artması ile birlikte kamu sektöründe çalışma yüzdesinin arttığı görülmektedir. Kadınlar arasında kamu sektöründe çalışma yüzdesi erkeklere göre daha yüksektir (sırasıyla %7.2 ve %2.7). Yüksekokul ve daha yukarı öğrenime sahip kişilerde kamu'da çalışma yüzdesi %12.6 iken ilköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim düzeyine sahip kişilerde bu oran %1.6'dır.

Tablo 3.2.13. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre bireylerin son 5 yılda çalışılan sektör, çalıştıkları işlerin statüsü ve çalışılan işteki statü.

	Çalışılan sektör			Çalışılan işyeri statüsü			Çalışılan işteki statü				Toplam	
	Tarım	Sanayi	Hizmet	Kamu	Özel	Diğer	Ücretli çalışanlar	İşverenler	Kendi hesabına çalışanlar	Ücretsiz aile çalışanları	%	n
	%	%	%	%	%	%			%	%	%	n
Yaş												
15-19	4.2	9.9	85.9	.0	99.3	.7	87.0	.6	2.4	10.0	100.0	158
20-24	3.9	6.8	89.3	3.3	95.5	1.2	93.5	2.3	2.4	1.8	100.0	266
25-29	2.0	10.3	87.7	6.7	93.2	.1	87.1	2.9	7.0	3.0	100.0	316
Cinsiyet												
Erkek	2.2	10.9	86.8	2.7	96.4	.9	87.5	2.4	6.2	3.8	100.0	452
Kadın	4.6	5.4	90.0	7.2	92.8	.0	92.4	1.9	1.6	4.1	100.0	288
Doğduğundan beri Antalya'da												
yaşıyor	3.1	13.0	83.9	3.2	96.4	.4	89.5	1.5	4.9	4.1	100.0	242
yaşamıyor	3.0	7.0	90.0	4.8	94.5	.7	89.1	2.6	4.4	3.8	100.0	498
Son 1 ayda												
çalıştı	3.6	9.6	86.8	4.3	95.3	.3	88.5	2.6	4.7	4.2	100.0	615
çalışmadı	.3	5.7	94.0	3.8	94.1	2.1	93.4	.4	4.0	2.2	100.0	125
Öğrenim												
Halen okuyor	2.8	3.5	93.7	3.2	96.8	.0	93.3	.8	1.7	4.2	100.0	157
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	5.5	18.7	75.8	1.6	97.0	1.4	86.6	2.0	4.7	6.8	100.0	220
Lise mezunu	1.7	5.9	92.4	2.4	97.2	.4	91.5	3.3	4.2	1.1	100.0	204
Yüksekokul +	1.2	2.6	96.2	12.6	87.4	.0	86.4	2.5	7.8	3.2	100.0	159
Lise türü												
Düz lise	2.3	2.4	95.3	4.3	95.7	.0	88.7	2.5	6.8	2.0	100.0	251
Meslek lisesi	.8	6.8	92.4	7.3	92.2	.6	92.5	3.5	2.5	1.5	100.0	164
Diğer	(.0)	(3.6)	(96.4)	(19.2)	(80.8)	(.0)	(92.5)	(.0)	(7.5)	(.0)	(100.0)	34
Toplam	3.1	9.0	87.9	4.3	95.2	.6	89.2	2.3	4.6	3.9	100.0	740

Diğer taraftan bireylerin çalışılan işlerin %90'ında sosyal güvenlik kuruluşlarından herhangi birine kayıtlı olduğu görülmektedir (Tablo 3.2.14). Yaşla birlikte kayıtlı olma yüzdesi artarken, 15-19 yaş grubunda çalışılan yaklaşık her 5 işten 2'si süresince kişiler herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı değildir. Erkeklerin kadınlara göre, aynı şekilde doğma büyüme Antalyalıların dışarıdan gelen kişilere göre daha fazla oranda sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan çalıştığı görülmektedir. Yüksekokul ve daha yukarı öğrenime sahip kişilerin çalıştığı işlerin %98,3'ünde yapılan iş süresince herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olduğu hesaplanmıştır.

Tablo 3.2.14. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre bireylerin son 5 yılda çalışılan iş süresince sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlılık durumu.

	Sosyal güvenlik kuruluşuna		Toplam	
	kayıtlı değil	kayıtlı	%	n
	%	%	%	n
Yaş				
15-19	19.5	80.5	100.0	158
20-24	9.3	90.7	100.0	266
25-29	6.6	93.4	100.0	316
Cinsiyet				
Erkek	11.8	88.2	100.0	452
Kadın	6.7	93.3	100.0	288
Doğduğundan beri Antalya'da				
yaşıyor	13.8	86.2	100.0	242
yaşamıyor	8.1	91.9	100.0	498
Son 1 ayda				
çalıştı	8.0	92.0	100.0	615
çalışmadı	20.7	79.3	100.0	125
Öğrenim				
Halen okuyor	10.1	89.9	100.0	157
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	12.8	87.2	100.0	220
Lise mezunu	12.2	87.8	100.0	204
Yüksekokul +	1.7	98.3	100.0	159
Lise türü				
Düz lise	5.5	94.5	100.0	251
Meslek lisesi	11.7	88.3	100.0	164
Diğer	(4.7)	(95.3)	100.0	34
Toplam	10.0	90.0	100.0	740

Halen çalışan bireylere çalıştıkları işinden memnun olduğu yönler ve memnun olmadığı yönler sorulmuştur. Tablo 3.2.15'te en çok memnun olunmayan yönler sunulmaktadır. Kişilerin %47.7'si memnun olmadığı bir yön olmadığını belirtirken, %27.7'si kazandığı paranın yeterli olmadığını ifade etmiştir. Paranın yetersizliğini ifade edenlerin oranı yaşla birlikte artmakta olup, ilköğretim mezunu veya daha az bir öğrenime sahip bireyler tarafından diğer kişilere göre daha yüksek olarak dile getirilmiştir (%37.5). Kişilerin %15.0'ı çalışma saatlerinin uzunluğundan dolayı işinden memnun olmadığını ifade ederken, çalışma koşullarının ağırlığından dolayı memnun olmadığını ifade edenlerin oranı %13.9'dur.

Tablo 3.2.15. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre halen çalışılan işin memnun olunmayan yönü/yönleri.

	Memnun olmadığım yönü yok	Yaptığım işi sevmiyorum	İşimde yükseleniyorum	Kazandığım para yeterli değil	İşim çok stresli	İşimden dolayı toplumdaki yerimi beğenmiyorum	Sosyal güvencem yok	Çalışma koşullarım çok ağır	Çalışma saatleri çok uzun	Diğer	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Yaş											
15-19	53.5	3.2	1.8	16.3	4.3	1.3	6.9	13.9	14.4	4.7	126
20-24	53.6	8.9	5.8	23.3	7.2	1.3	3.7	9.6	14.7	1.6	217
25-29	42.2	5.0	5.1	34.0	15.2	2.7	4.5	16.6	15.3	2.2	275
Cinsiyet											
Erkek	49.3	6.3	5.3	28.8	10.7	2.1	4.3	11.8	13.6	2.2	341
Kadın	44.4	5.4	3.7	25.7	11.2	1.9	5.2	18.5	17.7	2.8	277
Doğduğundan beri Antalya'da											
yaşıyor	52.8	3.2	4.6	25.2	5.5	1.9	2.9	11.2	14.8	4.6	194
yaşamıyor	45.3	7.3	4.9	29.0	13.4	2.1	5.4	15.2	15.1	1.3	424
Son 1 ayda											
çalıştı	47.7	6.0	4.8	27.8	10.9	2.0	4.6	13.9	15.0	2.4	445
çalışmadı	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	173
Öğrenim											
Halen okuyor	47.5	2.8	1.8	28.3	9.1	.0	6.6	10.8	14.5	2.8	119
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	39.1	9.0	4.6	37.5	5.5	1.7	6.6	17.0	18.6	2.8	203
Lise mezunu	54.6	7.1	7.7	22.5	12.3	1.3	2.2	10.3	12.8	.6	163
Yüksekokul +	51.8	2.1	3.3	19.4	18.4	4.9	3.4	16.2	12.6	3.8	133
Lise türü											
Düz lise	52.0	4.1	5.3	20.1	13.4	3.5	2.4	15.4	12.9	3.4	193
Meslek lisesi	53.8	4.9	6.8	28.1	13.0	.0	4.8	9.6	14.4	.8	133
Diğer	56.1	9.9	.0	.0	24.1	8.8	4.1	7.6	9.5	.0	35
Toplam	47.7	6.0	4.8	27.8	10.9	2.0	4.6	13.9	15.0	2.4	618

Tablo 3.2.16'da halen çalışılan işin memnun olunan yönleri sunulmaktadır. Kişilerin %11.7'si memnun olunan hiçbir yön olmadığını belirtmiş olup, en yüksek oranda söylenen memnuniyet yönü ise "sevdiği işi yapıyor olmak" olarak belirtilmiştir (%42.8). Halen çalışan her 3 kişiden yaklaşık 1'i sosyal güvencesi olduğu için memnun olduğunu ifade etmiştir. Sosyal güvence sahipliğinin yaşın artması ile birlikte söylenme yüzdesinin arttığı, kadınların erkeklere nazaran daha fazla ifade ettiği görülmektedir. Çalışılan mekânın güzel olması (%21.8), iş arkadaşları ile arasının iyi olması (%17.4) ve çalışma saatlerinin uygun olması (%17.1) memnuniyet yaratan nedenler olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 3.2.16. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre halen çalışılan işin memnun olunan yönü/yönleri.

	Memnun olduğum yönü yok	Sevdiğim işi yapıyorum	İyi para kazanıyorum/ücreti yeterli	Çalışma saatlerim uygun	Çalışma saatlerim uygun	Sosyal güvencem var	Çalışma ortamı/işyeri mekânı güzel	İş arkadaşlarımla paylaşımım iyi	Diğer	Toplam
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Yaş										
15-19	15.1	49.3	14.8	15.2	6.8	16.2	19.6	17.2	1.3	126
20-24	11.5	42.9	9.6	19.8	13.7	30.9	23.5	18.0	.9	217
25-29	10.8	40.9	16.9	16.0	11.3	37.6	21.4	17.0	2.1	275
Cinsiyet										
Erkek	12.8	42.6	14.2	17.6	11.0	30.0	20.8	18.2	2.3	341
Kadın	9.5	43.3	14.1	16.1	12.1	36.4	23.9	15.7	.0	277
Doğduğundan beri Antalya'da										
yaşıyor	9.5	40.8	16.0	15.7	7.8	29.0	17.2	21.8	2.0	194
yaşamıyor	12.8	43.8	13.4	17.7	13.1	33.6	23.9	15.3	1.4	424
Son 1 ayda										
çalıştı	11.7	42.8	14.2	17.1	11.4	32.1	21.8	17.4	1.6	445
çalışmadı	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	.0	173
Öğrenim										
Halen okuyor	8.6	45.0	9.7	14.6	11.8	35.4	25.6	17.5	1.4	119
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	18.1	36.3	7.2	19.3	13.6	24.2	22.4	19.5	1.9	203
Lise mezunu	11.2	38.4	15.0	18.2	12.1	35.1	17.5	18.3	1.0	163
Yüksekokul +	4.8	57.3	27.0	14.0	6.7	38.1	24.0	12.8	1.9	133
Lise türü										
Düz lise	11.3	40.4	22.4	13.5	11.0	39.5	20.7	16.1	2.2	193
Meslek lisesi	6.4	52.7	10.1	17.0	11.4	34.7	18.0	16.3	.0	133
Diğer	.0	39.1	47.6	27.2	.0	40.5	45.9	15.1	.0	35
Toplam	11.7	42.8	14.2	17.1	11.4	32.1	21.8	17.4	1.6	618

Araştırma kapsamında görüşülen bireylere şimdiye kadar ekonomik olarak birikim yapıp yapmadıkları sorulmuş olup, bulgular Tablo 3.2.17'de paylaşılmaktadır. Görüşülen kişilerin ancak 7.8'i araştırma tarihine kadar bir birikim yapabildiğini belirtmiş olup, kişilerin %92.2'si birikim yapamadığını belirtmiştir. Yaşla birlikte beklenildiği üzere birikim yapanların yüzdesi artmaktadır, benzer şekilde öğrenim durumu arttıkça birikim yapma yüzdesi de artmakta yüksekokul ve daha üzeri bir öğrenime sahip her 4 gençten 1'inin birikim yapabildiği görülmektedir. Birikim yaptığını belirten 71 kişiye birikimlerini nasıl değerlendirdikleri sorulmuş; tabloda sunulmamakla birlikte bireylerin %38.3'ü birikimlerini banka hesabında biriktirdiğini belirtirken, %25.4'ü gayrimenkule yatırım yaptığını, %11.3'ü ise bankada yatırım araçlarında değerlendirdiğini ifade etmiştir. Altın ve döviz sırasıyla %8.2 ve %6.8 oranında birikimleri değerlendirmede dile getirilmiştir.

Tablo 3.2.17. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre araştırma tarihinden önce birikim yapma durumu.

	Birikim yapma durumu		Toplam	
	Birikim yaptı	Birikim yapamadı	%	n
	%	%		
Yaş				
15-19	2.6	97.4	100.0	353
20-24	6.4	93.6	100.0	328
25-29	13.3	86.7	100.0	328
Cinsiyet				
Erkek	8.3	91.7	100.0	478
Kadın	7.3	92.7	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da				
yaşıyor	5.9	94.1	100.0	371
yaşamıyor	8.9	91.1	100.0	638
Son 1 ayda				
çalıştı	12.0	88.0	100.0	445
çalışmadı	4.2	95.8	100.0	563
Öğrenim				
Halen okuyor	3.8	96.2	100.0	337
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	4.6	95.4	100.0	302
Lise mezunu	6.5	93.5	100.0	217
Yüksekokul +	25.3	74.7	100.0	153
Lise türü				
Düz lise	11.5	88.5	100.0	282
Meslek lisesi	10.6	89.4	100.0	174
Diğer	14.9	85.1	100.0	61
Toplam	7.8	92.2	100.0	1009

Araştırma kapsamında görüşülen bireylere işsizlik yaşayıp yaşamadıkları, işsizlik sigortasından haberdar olup olmadıkları ve yararlanma durumları sorulmuştur. Her 3 kişiden 2'si işsizlik sigortasını duyduğunu dile getirmiştir. İşsizlik sigortasından haberdar olma yüzdesi yaşla ve öğrenim durumunun artmasıyla birlikte yükselmektedir. Görüşülen kişilerin %19.8'i görüşme tarihine kadar işsizlik yaşadıklarını dile getirmiş, yaşın ve öğrenimin artması ile işsizlik yaşama yüzdesinin de arttığı görülmektedir. Erkekler arasında işsizlik yaşama yüzdesi kadınlara göre daha yüksektir (sırasıyla %24.2 ve %15.8). İşsizlik sigortasından yararlanma durumu incelendiğinde, görüşülen kişilerin sadece %2.9'u işsizlik sigortasından yararlandığını dile getirmiştir. İşsizlik sigortasından yararlanma yüzdesi erkeklere göre daha yüksek olarak görünmekte, yaşla birlikte işsizlik sigortasından yararlanma yüzdesinin de arttığı görülmektedir.

Tablo 3.2.18. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre işsizlik sigortası bilgisi, işsizlik sigortasından yararlanma durumu ve araştırma tarihine kadar işsizlik yaşama durumu.

	İşsizlik sigortası hakkında bilgisi		İşsizlik sigortasından		Araştırma tarihine kadar işsizlik		Toplam		
	var	yok	İşsizlik sigortasını duymamış olanlar	yaralandı	yaralanmadı	yaşadı	yaşamadı	%	n
	%	%	%	%	%	%			
Yaş									
15-19	11.1	88.9	88.9	.8	10.3	8.2	91.8	100.0	353
20-24	29.0	71.0	71.0	1.8	27.2	22.5	77.5	100.0	328
25-29	49.8	50.2	50.2	4.7	45.1	29.8	70.2	100.0	328
Cinsiyet									
Erkek	34.0	66.0	66.0	2.1	32.0	24.2	75.8	100.0	478
Kadın	35.4	64.6	64.6	4.0	31.4	15.8	84.2	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da									
yaşıyor	32.0	68.0	68.0	2.6	29.4	11.7	88.3	100.0	371
yaşamıyor	35.8	64.2	64.2	3.1	32.8	24.5	75.5	100.0	638
Son 1 ayda									
çalıştı	36.6	63.4	63.4	2.7	33.9	28.2	71.8	100.0	445
çalışmadı	29.5	70.5	70.5	3.5	26.0	13.3	86.7	100.0	563
Öğrenim									
Halen okuyor	32.8	67.2	67.2	5.9	26.9	10.6	89.4	100.0	337
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	18.2	81.8	81.8	.5	17.7	20.6	79.4	100.0	302
Lise mezunu	39.3	60.7	60.7	4.3	35.0	24.8	75.2	100.0	217
Yüksekokul +	55.6	44.4	44.4	2.3	53.4	31.3	68.7	100.0	153
Lise türü									
Düz lise	47.2	52.8	52.8	3.6	43.5	23.3	76.7	100.0	282
Meslek lisesi	43.6	56.4	56.4	4.5	39.1	26.2	73.8	100.0	174
Diğer	51.4	48.6	48.6	5.7	45.7	20.3	79.7	100.0	61
Toplam	34.6	65.4	65.4	2.9	31.7	19.8	80.2	100.0	1009

İlk çalışma yaşı ve ilk çalışılan sektör araştırma kapsamında iş ve çalışma deneyimi kapsamında sorulmuş olup, Tablo 3.2.19.'da bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre sunulmaktadır. Bireylerin ortalama işe başlama yaşı 18.2 olarak hesaplanmış, yaş grubu azaldıkça ilk çalışma yaşının da azaldığı görülmektedir. Kadınlar erkeklerden yaklaşık olarak 2 yaş daha geç iş hayatına başlarken, öğrenim arttıkça beklenildiği üzere işe başlama yaşı da ertelenmektedir. Meslek lisesi mezunlarının diğer lise mezunlarına göre ortalama olarak 1 yaş daha erken iş hayatına katıldıkları görülmüştür. İlk çalışılan işin %95'i özel sektörde olduğu görülmektedir. İlk sahip olunan işin kamu sektörü olma yüzdesi ancak %4.5'dur.

Tablo 3.2.19. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre ilk işe başlama yaşı ve ilk çalışılan işin sektörü.

	İlk çalışılan işin sektörü					
	İlk işe başlama yaşı (ortalama)	Kamu	Özel	Diğer	Toplam	
					%	%
Yaş						
15-19	15.4	3.1	96.3	.5	100.0	353
20-24	18.4	3.5	95.9	.6	100.0	328
25-29	19.6	7.0	93.0	.0	100.0	328
Cinsiyet						
Erkek	17.4	5.1	94.9	.0	100.0	478
Kadın	19.5	3.9	95.4	.8	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da						
yaşıyor	17.0	1.5	97.5	1.0	100.0	371
yaşamıyor	18.9	6.4	93.6	.0	100.0	638
Son 1 ayda						
çalıştı	18.3	6.2	93.8	.0	100.0	445
çalışmadı	18.0	3.1	96.2	.6	100.0	563
Öğrenim						
Halen okuyor	17.3	3.2	96.2	.5	100.0	337
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	16.4	4.9	95.1	.0	100.0	302
Lise mezunu	18.4	5.3	93.9	.9	100.0	217
Yüksekokul +	21.4	5.6	94.4	.0	100.0	153
Lise türü						
Düz lise	19.9	2.7	96.6	.7	100.0	282
Meslek lisesi	18.9	5.2	94.8	.0	100.0	174
Diğer	21.0	9.5	90.5	.0	100.0	61
Toplam	18.2	4.5	95.1	.4	100.0	1009

3.2.4 İş ve Çalışma Hayatı Algısı

Bu bölümde görüşülen kişilerin iş ve çalışma hayatına ilişkin algı ve değerlendirmeleri yer almaktadır. Kişilerin çalışma yaşamındaki algılarının, meslek ve iş tercihini, yaşam koşullarını, göç ve hareketlilik gibi doğrudan veya dolaylı etkileşim alanlarını dönüştürdüğü düşünülmektedir.

Kişilere Antalya'da çalışılabilecek en iyi sektörün hangisi olduğu sorulmuş, sonuçlar Tablo 3.2.20'de sunulmaktadır. Görüşülen kişilerin nedeysen yarısı turizm sektörünü çalışılabilecek en iyi sektör olarak ifade etmiş olup yaş ilerledikçe turizm sektörünün en iyi sektör olarak belirtilme yüzdesi azalmaktadır. Son bir ayda çalışmayanların hizmet sektörünü en iyi sektör olarak nitelendirenlerin oranı %23.7 olup, turizm sektörünün tersi olarak yaşla birlikte en iyi sektör olarak belirtilme yüzdesi artmaktadır.

Tablo 3.2.20. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre görüşülen kişiler açısından Antalya'da çalışılabilecek en iyi sektör.

	Antalya'da çalışılabilecek en iyi sektör						Toplam	
	Tarım	Sanayi	Hizmet	İnşaat	Turizm	Bilmiyor/fikri yok	% n	
	%	%	%	%	%	%		
Yaş								
15-19	.8	2.8	17.8	3.1	57.2	18.1	100.0 353	
20-24	4.0	3.4	25.3	5.8	45.1	16.5	100.0 328	
25-29	3.7	3.4	28.4	6.4	42.7	15.5	100.0 328	
Cinsiyet								
Erkek	2.7	4.0	25.5	7.1	47.7	13.0	100.0 478	
Kadın	2.8	2.4	22.0	3.2	49.3	20.2	100.0 531	
Doğduğundan beri Antalya'da								
yaşıyor	2.4	4.9	22.1	4.6	49.1	17.0	100.0 371	
yaşamıyor	3.0	2.2	24.6	5.3	48.3	16.6	100.0 638	
Son 1 ayda								
çalıştı	3.1	3.8	30.1	7.2	45.2	10.6	100.0 445	
çalışmadı	2.3	2.7	18.7	3.4	51.3	21.7	100.0 563	
Öğrenim								
Halen okuyor	1.2	3.0	21.4	3.0	54.9	16.6	100.0 337	
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	6.3	3.3	17.5	2.6	43.7	26.5	100.0 302	
Lise mezunu	.5	4.1	26.3	6.5	52.1	10.6	100.0 217	
Yüksekokul +	2.6	2.0	37.3	12.4	39.2	6.5	100.0 153	
Lise türü								
Düz lise	1.8	2.1	31.9	7.1	45.4	11.7	100.0 282	
Meslek lisesi	1.7	4.0	28.2	6.9	52.3	6.9	100.0 174	
Diğer	1.6	1.6	29.5	11.5	49.2	6.6	100.0 61	
Toplam	2.8	3.2	23.7	5.1	48.6	16.7	100.0 1009	

Bireylere en iyi sektör olarak nitelendirdikleri sektörün neden en iyi sektör olarak dile getirildiği sorulmuştur. İşin devamlılığı turizm hariç tüm sektörlerde önemli yüzde ile ifade edilmiştir. İşin ücreti, en çok inşaat ve turizm sektörlerinde dile getirilmiştir. Sosyal güvencesi nedeniyle en iyi sektör olarak nitelendirme yüzdesi sanayi ve hizmet sektörlerinde (sırasıyla %25.0 ve %21.8) en yüksek olarak görülmektedir. İşin geleceğinin olduğu için sektörün en iyi sektör olarak nitelendirilmesi, sanayi'de en yüksek olarak dile getirilmiştir (%34.4). İşin eğitim ve iş deneyimi bakımından en iyi sektör olarak nitelendirilmesi en yüksek tarım sektörünü en iyi sektör olarak nitelendirenler arasındadır. %10.7'dir.

Tablo 3.2.21. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre görüşülen kişiler açısından en iyi sektör olarak belirtilen sektörün en iyi sektör olma nedeni.

Sektör	En iyi sektör olarak belirtilen sektörün en iyi sektör olma nedeni								
	İşin devamlılığı	Ücreti	Sosyal güvencesi	Rahatlığı	Geleceği	Statü ve prestiji	Eğitim/ iş deneyimi	Bilmiyor fikri yok	Diğer
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Tarım	42.9	32.1	.0	14.3	21.4	7.1	10.7	3.6	7.1
Sanayi	46.9	37.5	25.0	6.3	34.4	3.1	6.3	3.1	3.1
Hizmet	47.3	33.1	21.8	17.6	17.2	10.0	5.9	2.9	1.3
İnşaat	49.0	49.0	3.9	2.0	19.6	11.8	5.9	2.0	.0
Turizm	22.7	43.3	18.8	17.3	22.2	10.0	7.1	3.1	6.7
Toplam	32.9	40.1	18.3	16.0	21.1	9.8	6.8	3.0	4.6

Araştırma kapsamında görüşülen kişilere Antalya'da iş ararken en büyük sorunun ne olduğu sorulmuştur. Kişilerin %27'si ücretlerin düşük olduğunu dile getirirken, %12.1'i işlerin devamlılığının olmadığını belirtmiştir. Ücretlerin düşük oluşu öğrenim durumu arttıkça daha fazla yüzde ile dile getirilmiştir. Sigortasız çalışma kişilerin %11.7'si tarafından dile getirilmiştir. Yaşın artması ile birlikte sigortasız çalışmanın en büyük sorun olduğunu dile getirenlerin oranı artmaktadır. Bölgesel farklılıklar ve cinsiyet ayrımlığı sırasıyla %3.1 ve %1.0 oranında görüşülen kişilerce belirtilmiştir.

Tablo 3.2.22. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre görüşülen kişiler açısından Antalya'da iş ararken en büyük sorun.

Sorun yok	Antalya'da iş ararken en büyük sorun									Toplam	
	Ücretler düşük	Devamlılık yok	Cinsiyet ayrımı var	Bölgesel farklılık var	Yaş	Sigortasız çalışma	Bilmiyor/ fikri yok	Diğer	%	n	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	n	
Yaş											
15-19	8.8	22.1	17.0	.3	3.7	2.5	9.6	29.7	6.2	100.0	353
20-24	9.8	32.0	18.9	1.2	3.0	.6	11.9	15.5	7.0	100.0	328
25-29	9.8	30.2	15.5	1.5	2.4	.6	13.7	17.1	9.1	100.0	328
Cinsiyet											
Erkek	10.9	29.3	20.3	1.3	4.0	1.3	10.9	15.3	6.9	100.0	478
Kadın	8.1	26.7	14.3	.8	2.3	1.3	12.4	26.2	7.9	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya'da											
yaşıyor	10.0	29.1	15.4	1.1	2.7	1.3	10.5	22.9	7.0	100.0	371
yaşamıyor	9.1	27.3	18.2	.9	3.3	1.3	12.4	19.9	7.7	100.0	638
Son 1 ayda											
çalıştı	11.9	33.9	20.2	1.6	2.9	.4	13.3	10.8	4.9	100.0	445
çalışmadı	7.5	23.3	14.7	.5	3.2	2.0	10.5	29.0	9.4	100.0	563
Öğrenim											
Halen okuyor	7.7	23.7	19.3	.9	3.0	1.8	12.2	25.8	5.6	100.0	337
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	7.6	26.8	11.9	.7	5.0	1.3	13.6	24.8	8.3	100.0	302
Lise mezunu	12.4	31.8	19.4	.9	2.3	1.4	11.1	14.3	6.5	100.0	217
Yüksekokul +	12.4	34.0	19.6	2.0	.7	.0	7.8	12.4	11.1	100.0	153
Lise türü											
Düz lise	11.3	30.9	19.1	1.4	1.4	.4	8.9	17.0	9.6	100.0	282
Meslek lisesi	13.2	33.9	22.4	1.1	2.9	1.1	11.5	8.6	5.2	100.0	174
Diğer	8.2	23.0	23.0	1.6	1.6	.0	11.5	24.6	6.6	100.0	61
Toplam	9.4	27.9	17.1	1.0	3.1	1.3	11.7	21.0	7.4	100.0	1009

Görüşülen kişilere doğma büyüme Antalyalı olmak ile Antalya'da göçmen olmak arasında fark olup olmadığı sorulmuştur. Kişilerin %60.2'si bir fark olmadığını dile getirirken fark olduğunu belirtenlerin oranı %31.8'dir. Yaş ve öğrenim durumu arttıkça fark olduğunu düşünenlerin yüzdesi artmakta; doğduğundan beri Antalya'da yaşamayanların yaşayanlara göre daha yüksek oranda fark olduğunu belirttikleri görülmüştür (sırasıyla %32.6, %25.3).

Tablo 3.2.23. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre görüşülen kişilerin doğma büyüme Antalyalı olmak ile Antalya’da göçmen olmak arasında fark olup olmadığı hakkındaki görüşleri.

	Antalyalı olmak ile Antalya’da göçmen olmak arasında fark			Toplam	
	Fark var	Fark yok	Bilmiyor / Fikri yok	%	n
	%	%	%		
Yaş					
15-19	27.5	62.3	10.2	100.0	353
20-24	32.0	59.1	8.8	100.0	328
25-29	36.3	58.8	4.9	100.0	328
Cinsiyet					
Erkek	31.0	60.5	8.6	100.0	478
Kadın	32.6	59.9	7.5	100.0	531
Doğduğundan beri Antalya’da					
yaşıyor	25.3	63.9	10.8	100.0	371
yaşamıyor	35.6	58.0	6.4	100.0	638
Son 1 ayda					
çalıştı	31.2	62.7	6.1	100.0	445
çalışmadı	32.1	58.3	9.6	100.0	563
Öğrenim					
Halen okuyor	29.1	61.7	9.2	100.0	337
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	27.5	61.9	10.6	100.0	302
Lise mezunu	35.0	58.5	6.5	100.0	217
Yüksekokul +	41.8	55.6	2.6	100.0	153
Lise türü					
Düz lise	33.7	60.3	6.0	100.0	282
Meslek lisesi	35.6	59.8	4.6	100.0	174
Diğer	45.9	45.9	8.2	100.0	61
Toplam	31.8	60.2	8.0	100.0	1009

Doğma büyüme Antalyalı olmak ile Antalya’da göçmen olmak arasında fark olduğunu ifade eden kişilere çeşitli cümlelere okunmuş ve bu cümlelere katılıp katılmadıkları sorulmuştur. “Doğma büyüme Antalyalılar daha zengin” cümlesine katılma oranı %65.1; “Doğma büyüme Antalyalılar daha kolay iş buluyor” cümlesine katılma oranı ise %58.6’dır. Cümlelere en yüksek oranda katılma “Doğma büyüme Antalyalılar daha rahat” cümlesine (%72.6); en düşük katılma ise “Doğma büyüme Antalyalılar daha eğitilmiş” cümlesindedir (%29.3). Doğma büyüme Antalyalı olmayan bireyler “Doğma büyüme Antalyalılar daha eğitilmiş” cümlesi hariç cümlelerin tamamına daha yüksek yüzde ile katılmakta olup, doğma büyüme Antalyalılar ile kendileri arasında farklılık olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2.24. Bazı sosyo-demografik özelliklere göre görüşülen kişiler açısından çeşitli cümlelere katılma durumu.

	Doğma büyüme Antalyalılar daha zengin	Doğma büyüme Antalyalılar daha kolay iş buluyor	Doğma büyüme Antalyalılar daha rahat	Doğma büyüme Antalyalılar kendi iş yerleri var	Doğma büyüme Antalyalılar daha iyi yerlerde yaşıyor	Doğma büyüme Antalyalılar daha eğitilmiş	Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	n
	Yaş							
15-19	54.6	61.9	74.2	68.0	53.6	35.1	100.0	97
20-24	73.3	59.0	74.3	72.4	49.5	24.8	100.0	105
25-29	66.4	55.5	68.9	66.4	48.7	28.6	100.0	119
Cinsiyet								
Erkek	68.2	60.1	74.3	71.6	53.4	30.4	100.0	148
Kadın	62.4	57.2	70.5	66.5	48.0	28.3	100.0	173
Doğduğundan beri Antalya’da								
yaşıyor	54.3	53.2	68.1	57.4	46.8	29.8	100.0	94
yaşamıyor	69.6	60.8	74.0	73.6	52.0	29.1	100.0	227
Son 1 ayda								
çalıştı	69.1	59.0	71.2	77.0	48.2	27.3	100.0	139
çalışmadı	62.4	58.0	72.9	62.4	51.9	30.4	100.0	181
Öğrenim								
Halen okuyor	58.2	59.2	70.4	68.4	50.0	27.6	100.0	98
İlköğretim mezunu veya daha az bir öğrenim	69.9	66.3	88.0	78.3	67.5	44.6	100.0	83
Lise mezunu	72.4	53.9	73.7	64.5	46.1	23.7	100.0	76
Yüksekokul +	60.9	53.1	53.1	62.5	34.4	18.8	100.0	64
Lise türü								
Düz lise	70.5	52.6	71.6	66.3	44.2	22.1	100.0	95
Meslek lisesi	67.7	59.7	64.5	66.1	45.2	24.2	100.0	62
Diğer	*	*	*	*	*	*	*	28
Toplam	65.1	58.6	72.3	68.8	50.5	29.3	100.0	321

3.3 Özet Sonuçlar

Araştırma kapsamında örneklem büyüklüğü 2000 hanehalkı olarak belirlenmiş, 1456 hanehalkı ile görüşme tamamlanmıştır. Nüfusun yaş ve cinsiyet dağılımı incelendiğinde araştırmaya örnek teşkil eden nüfusun yaş dağılımının göç alan bir il olan Antalya'yı yansıttığı görülmektedir. Özellikle çalışma yaşı nüfusun çoğunluğunun Antalya dışı bir ilden geliyor olması, Antalya'nın iş sahasının çeşitliği ve fırsatların çokluğunun bir sonucu olarak görülebilir. Diğer taraftan Antalya'nın iklimi ve yaşama alanları özellikle yaşlılar açısından bir çekim alanı oluşturmakta olup, 60 yaş üzeri nüfusun dağılıma bakıldığında, başka bir il doğumlu bireylerin yüzdeleri Antalya doğumlulara göre önemli orada yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın taban nüfusu Antalya kent merkezinde yerleşik nüfus olduğu için, geçici süreler ile Antalya'ya gelen ve mevsimlik çalışan bireyler hakkındaki bilgiler ve görüşleri niceliksel araştırma sonuçları ile vurgulanması planlanmıştır.

Antalya kent merkezine göç eden her 3 erkekten biri iş aramak veya bulmak, her 4 kadından biri ise evlilik veya eşin yanında gitmek amacıyla geldiğini dile getirmiştir. Erkeklerin iş gücüne katılımı kadınlara göre yüksek olmakla birlikte, çalışan kadınların kamu sektöründe çalışma yüzdesi erkeklere göre daha fazla olup, diğer taraftan erkekler arasında kendi hesabına çalışma yüzdesi kadınlara göre daha yüksektir. Antalya kent merkezinde yaşayan nüfusun, özellikle hizmet sektöründe çalışan, özel sektör çalışanı olduğu dikkat çekmektedir.

Araştırma kapsamında görüşülen hanelerde yaşayan 15-29 yaş arası 1009 birey ile kişi görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Antalya'ya sonradan gelen bireylerin hem lise altı bir öğrenim düzeyine sahip olmada hem de lise sonrası öğrenim görmede doğma büyüme Antalyalılardan daha yüksek yüzdelerle sahip olduğu görülmektedir.

Her 3 kişiden biri 15 yaşından bu yana en az 12 ay süre ile yerleşim yeri değişikliği yaptığını ifade etmiş, beklentilerden farklı olarak kadınların erkeklere göre daha hareketli olduğu ve göç ettikleri yerde geçirdikleri ortalama sürenin de erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Görüşülen kişilere araştırma tarihinden sonraki 5 yıl içerisinde yaşamak veya çalışmak için göç etmeye niyetleri olup olmadığı sorulmuş, her on kişiden yaklaşık birinin göç etme niyetinde olduğunu belirtmiştir. 15-24 yaş grubundaki bireylerin göç etme niyeti 25-29 yaş grubundakilerin iki katıdır. Doğma büyüme Antalyalılarının göç niyetlerinin göçle Antalya'ya gelenlerden daha fazla olduğu, öğrenim düzeyi arttıkça göç niyetinin de arttığı görülmektedir.

Görüşülen her 3 kişiden yaklaşık 2'si (her 4 erkekten 3'ü, her 4 kadından 2'si) araştırma tarihinden önce herhangi bir işte çalıştığını ifade etmiştir. Dışarıdan Antalya'ya gelenler, doğma büyüme Antalyalılara göre daha yüksek oranda çalıştığını dile getirmiştir. Öğrenimin artması ile çalışma deneyimi artmakta olup, halen okuduğunu ifade eden her 3 bireyden biri araştırma tarihinden önce çalıştığını belirtmiştir. Beklenildiği üzere, meslek lisesi mezunlarının iş gücüne katılım deneyimi, diğer liselere göre yüksektir.

Araştırma kapsamında görüşülen bireylerin son 5 yılda çalıştıkları iş bilgileri toplanmıştır. Yaşla birlikte işte geçirilen sürenin arttığı, erkeklerin kadınlara göre daha uzun süreli işlerde çalıştığı görülmektedir. Antalya'ya dışarıdan gelenler, doğma büyüme Antalyalılara göre ortalama 4 ay daha uzun süreli işlerde çalıştıklarını ifade etmiştir.

Görüşülen her 10 kişiden 9'u aile, akraba, tanıdık, arkadaş veya referans kişi aracılığı ile işe girdiğini belirtmiştir, yine çalışan her 10 kişiden birinin sigortasız olarak çalıştıkları görülmektedir. Diğer taraftan her 3 kişiden 1'i işsizlik

sigortasını duyduğunu dile getirmiş olup işsizlik sigortasından haberdar olma durumu yaşla ve öğrenim durumunun artmasıyla birlikte artmaktadır.

Bireylerin ortalama işe başlama yaşı 18.2'dir, kadınlar erkeklerden yaklaşık olarak 2 yaş daha geç iş hayatına başlarken, öğrenim arttıkça beklenildiği üzere işe başlama yaşı da ertelenmektedir. Meslek lisesi mezunlarının diğer lise mezunlarına göre ortalama olarak 1 yaş daha erken iş hayatına katıldıkları görülmüştür.

Görüşülen kişilerin nedeysen yarısı turizm sektörünü çalışılabilecek en iyi sektör olarak ifade etmiş olup yaş ilerledikçe turizm sektörünün en iyi sektör olarak belirtilme yüzdesi azalmaktadır. Bireylere en iyi sektör olarak nitelendirdikleri sektörün neden en iyi sektör olarak dile getirildiği sorulmuştur. İşin devamlılığı turizm hariç tüm sektörlerde önemli yüzde ile ifade edilmiştir.

4. Antalya İl Merkezi Derinlemesine Görüşmelerin Değerlendirilmesi⁸

Bu bölümde raporlanan çalışma gençlerin iş piyasası deneyimlerini merkeze alan bir çalışmadır. Gençlerin iş piyasasında yaşadıkları deneyimleri ayrıntılı anlama çabası güttüğünden niteliksel araştırma yöntemi ve yöntemin tekniklerinden olan “derinlemesine görüşme” ve “odak grup” tartışması seçilmiştir. Çalışma kapsamında 50 derinlemesine görüşme ve 4 odak grup toplantısı gerçekleştirmiştir. Derinlemesine görüşmeler; işsiz olup İŞKUR’a kayıt yaptırmış 10, inşaat sektöründe 10, tarım sektöründe 8, turizm sektöründe 11, girişimci olmak isteyen 3, ev kızı 2, ne işte ne de okulda 2, meslek eğitimi alan 4 genç ile gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, inşaat sektöründe çalışanlarla 1, ev kızları ile 1, tarım işçiliği yapan işçiler ile 1, iş kurmak isteyen gençler ile 1 olmak üzere toplam 4 odak grup toplantısı yapılmıştır. Katılımcılara ait özet tablo ekte sunulmuştur.

Tüm görüşmeler görüşülen izni alınarak kayıt edilmiştir. Saha çalışmasının ardından görüşmeler çözümlenmiş ve kişiler anonim hale getirilmiştir. Çalışma niteliksel çalışma olup genelleme kaygısı taşımamaktadır. Bu çerçevede çalışmanın bu bölümünde yapılan değerlendirmeler sadece çalışma grubunu temsil edici olup, Antalya’da yaşayan gençlere genellenmemiştir. Diğer yandan hem derinlemesine görüşmeler hem de odak grup toplantılarından oldukça zengin bir veri elde edilmiştir. Değerlendirmeler tematik analiz yöntemi ile yapılmıştır. Bulguların değerlendirilmesi belirli temalar çerçevesinde olmuştur. Bu kapsamda gençlerin çalışma deneyimlerini etkileyen hususlar eğitim, göç, sektör başlıkları altında ele alınmıştır. Ayrıca gençlerin genel olarak yaşamlarını etkileyen sosyal yaşam, dışlama/dışlanma, Antalya algısı ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Çalışmaya ait tartışma, sonuç ve en son olarak da öneriler başlıkları ile değerlendirme sonlandırılmıştır.

Katılımcılara ait tablonun değerlendirilmesinden derinlemesine görüşmelere ve odak gruplara dahil olan 75 kişi içinde, eğitim düzeyi itibarıyla en kalabalık grubun 28 kişiyle lise mezunları olduğu görülmüştür. İkinci sırada 19 kişiyle ortaokul/ilköğretim mezunları gelmektedir. İlkokul mezunu olanlar 14 kişi, ilkökul altı eğitimliler veya hiç okula gitmeyenler 9 kişidir. Üç kişi önlisans/üniversite mezunudur. İnşaatçı çalışanlar ya ilkökul terk ve ilkökul mezunu ya da lise mezunudur. Tarımda çalışanlar ilköğretim mezunlarında yoğunlaşmakta, onu ilkökul mezunu veya daha altı eğitim görmüş olanlar izlemektedir. Turizmde çalışanlar her eğitim düzeyinden olup, ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite mezunudur. Turizm dışı hizmet alanlarında lise eğitimliler ağır basmaktadır. İşsizler arasında da sayıca fazla olanlar lise mezunlarıdır. Aynı durum mesleki eğitim kurslarına katılan kursiyerler için de geçerlidir. Görüşülen ev kızları genelde ilköğretimden sonra okula gönderilmemiş olup, açık liseye devam etmektedir.

4.1 “Planlı”, “Yarı Planlı” ve “Plansız” Gençler: Yaşam Şansını Etkileyen Bir Konu Olarak Eğitim

Son yıllarda yoksulluğun artması, belirli özellikleri ile yapısal hal almaya başlamasıyla, yoksulluğu azaltmaya çalışan politika ve çalışmaların tümü eğitime önemli bir yer vermektedir. Yoksulluğun önlenmesi ve yoksulluğa bağlı risklerin

bertaraf edilmesinde, yoksullukla mücadele alanındaki yerel ve küresel ölçekteki çalışmalar yoksullar için eğitimi önemli bir politika aracı haline getirmektedir. Özellikle Dünya Bankası tarafından yapılan çalışmalarda bu vurgu oldukça belirgindir.

Günümüzde eğitim yaygınlaşmış, eğitimin kapsamı genişlemiş ve eğitimde kalınan süre hiç olmadığı kadar uzamıştır ve uzama eğilimindedir. Diğer yandan toplumsal eşitsizlik ve yoksulluk azalmamış, hatta toplumsal eşitsizliklerin kuşaktan kuşağa aktarılma riskinin hızlanmakta ve yoksulluğun yapılaşmakta olduğuna dair bulgular artmaya başlamıştır. Uzun yıllar eğitimin rolüne ilişkin anlayışı belirleyen “işlevselci” paradigma; modern toplumda bireylerin eğitime bağlı liyakat sistemi –meritokrasi- ve ilişkili mesleklere sahip olarak toplumsal hareketlilik (Kalaycıoğlu vd., 2010) sağlayacağını söylemektedir. Böylece modern toplum açık kazanılmış statülere bağlı, ait olunan sosyal sınıftan bağımsız bir toplumsal hareketliliğe ve bunun sonucu da daha eşit bir toplumsal yapıya eğitimle ulaşabilecektir. Eğitimden sonraki yıllarda okul başarısı ile iş başarısı arasındaki ilişki, okul başarısı ile gelir arasındaki ilişki, yukarı doğru toplumsal hareketliliğin düzeyi sürekli olarak izlenmiş ve elde edilen bulgular tartışılmıştır. Özellikle 1980’lerle birlikte, eğitimin sosyo-ekonomik ve toplumsal cinsiyete bağlı farklılıkları ortadan kaldırmada kendine yüklenen görevleri yerine getiremediği görülmüştür. Niteliksel çalışma sonuçları da eğitimin gençlerin hayatında önemli belirleyici faktörlerden biri olduğunu göstermiştir. Gençlerin yaşam şansları pek çok şeyden dolayı derinden etkilenmektedir. Çocukluğun geçtiği yer, anne-babanın boşanması, anne/babanın ölümü, bir sağlık sorunu, ailenin ekonomik durumu, ailenin sosyal güvencesinin olmaması, güvenlik nedeniyle göç, okulun yetersiz altyapısı, kötü öğretmen, ilkökul sonrası bir üst okulun yakında olmaması gibi pek çok neden gençlerin eğitime başlamaları, eğitimde kalmaları, istedikleri mesleğe geçmeleri gibi konularda hayati etkilere sahiptir. Bu koşullar altında yaşam şansları belirlenen gençlerin bir kısmı eğitim düzeylerinin yetersizliğine rağmen kendilerine ve yaşama güvenen gençler olmakta ve bu gençleri “planlı” gençler olarak tanımlamak mümkün hale gelmektedir. Bu gençler yaşamda neleri yapabileceğini bilen, yaşam şanslarını arttırmak için sürekli çaba içinde olan gençlerdir.

“Gelecekte kendi işimi kurmak istiyorum. Bir market olur. İnternet cafe olur. Eğlence salonu olur gibisinde. Hepsini Adıyaman’da istiyorum. Beş yıla kalmadan bunlardan birini yaparım. Yemiyorum, işmiyorum para biriktiriyorum.” (23 yaşında, erkek, bekar, lise terk, kesme çiçek işinde çalışıyor, Adıyamanlı)

İkinci grup gençleri “yarı planlı genç” olarak tanımlamak mümkün gözükmemektedir. Bu gençler istedikleri eğitimi alamamış olan ancak çalışma hayatına erken girmiş, çalışma hayatında deneyim kazanmış gençlerdir. Bu gençler de kendilerine ve iş piyasasına güvenen gençlerdir. Ancak aile ve çalışma hayatında meydana gelen değişimlerden çabuk etkilenmekte ve planlarını yeniden gözden geçirmek durumuna kalabilmektedirler.

“Okul için para biriktireyim diye gelmişim lise bitince. İlk sene tutmadı. Dersaneye giderim kazandığım parayla dedim ama evde ekonomik sorunlar olunca dersaneye gidemedim. Kendi başıma kazandım. Sonra okulu bıraktım şimdi buradayım. Bir dönem gidebildim zaten okula. Burada çalışıyorum zaman ne gösterecek? Okula devam edebilirim. Sildirdim kaydımı ama af çıkabilir. Kendi işim kurmak isterim bitirirsem. Hastanede de çalışabiliyorsun bizim meslekte. Kendi işimi kurmayı isterim.” (25 yaşında, kadın, üniversite terk, bekar, fidecilikte çalışıyor, Hataylı)

⁸ Helga Rittersberger-Tılıç’ın katkılarıyla Kezban Çelik ve Gülay Toksöz tarafından hazırlanmıştır. Yazarlar, saha görüşmelerini yapan genç ekibimize teşekkür ederler.

Üçüncü grup ise “rüzgârın sürüklediği genç/plansız genç” şeklinde tanımlanabilecek gruptur. Bu grup gençlerin belirli bir yaşam projeleri yoktur. Belirli bir eğitim ve becerilerinin olmaması buna neden olmakta ve değişimleri izlemeye çalışmaktadırlar.

“Gelecekte bir şey beklemiyorum. Zamanı bekliyoruz, zaman bize ne gösterirse onu yaşarız.” (22 yaşında, kadın, ilkokul terk, halde çalışıyor, Hataylı)

Gençlerin yaşam şansları pek çok nedene/etkene bağlı olarak şekillenebilmektedir. Adana’da yaşayan ve çocukluk ve gençlik döneminde spor ile ilgilenen ve “iyi bir güreşçi” olmayı planlayan genç geçirdiği soğuk algınlığı nedeni ile zatürree olmuş ve ailenin sosyal güvencesi olmadığı için tedavide geç kalınmış ve böylesi bir sağlık sorunun ardından bütün yaşam projesi değişmiştir:

“Ortaokula gidiyordum, ailemin de sigortası yoktu o zaman, soğuk algınlığı. Doktora doktora gitmedik, ama ben o öksürüğü 3 sene çektim. 3 sene öksürük çektim. 3 sene sonunda bu arada sigortamız da olmuştu. Bir gün hastaneye gittim, sıtma tuttu, böyle ayakta duramıyorum. Eve getirdiler. 2 gün de öyle yattım yani. Yani bizim gibi dar gelirli ailelerde böyle yani. Soğuk algınlığı denince hastaneye gidilmez. Doktor dedi, yatacak, zatürree olmuş ciğerleri, ciğerleri bitmiş bu çocuğun dedi, öyle hastanede yattık 10-15 gün, ondan sonra doktor spor yapmayacaksın dedi belli bir süre dedi. Ondandır spor yapamadım zaten çünkü çalışmam gerekiyordu, hem okuyup hem çalıştığım için.” (23 yaşında erkek, lise mezunu, Arçelikte teknik eleman eğitimi alıyor, Adanalı)

4.1.1 Eğitim Patikası

Gençlerin yaşama ilişkin planlı, yarı planlı veya plansız tutumları onların kişisel özelliklerine bağlı olduğu kadar eğitimle ilgili niteliklerine de bağlıdır. Gençlerin eğitimle ilgili seçenekleri, şansları, sınırlılıkları benzer bir seyir izlemektedir. Az kardeşli, düzenli geliri olan ailelerde yetişmiş gençlerin eğitim hayatı genellikle ilkokul-ortaokul-lise-üniversite sınavı şeklinde kesintisiz ve uzun bir seyir izlemektedir. Benzer niteliklere sahip ancak akademik başarıları çok iyi olmayan öğrenciler için ise ilkokul-ortaokul-meslek lisesi şeklinde bir seyir izlemektedir. Bunların dışında akademik başarıları çok iyi olmayan, okulda verilen eğitimi sevmeyen, okulu sıkıcı bulan gençler de vardır. Diğer yandan meslek lisesi seçim kararı çoğunlukla aile tarafından verilmekte ve gençlerin bir meslek edinmesi istenmektedir. Ancak meslek lisesi her zaman meslek sahibi olmayı sağlayamamaktadır. Bazı meslek lisesi bölümü mezunları aldıkları eğitimin meslek sahibi olmak için yetmediğini düşünmektedirler. Bazen de alınan eğitim herkesin bildiği bir eğitim olmakta ve meslek lisesi fazlasını verememektedir. Ya da alınan mesleki eğitimin piyasa karşılığı olmamaktadır:

“En büyük amacım meslek lisesine gitmekteki. Liseyi bitirdikten sonra üniversite sınavını kazanamazsam hiç olmazsa çalışıp deneyim kazanıp kendi işimi kurayım diyordum. Liseyi bitirdikten sonra gördüm ki o şansım yok. İlkokulu bitiren çocuklar bile bilgisayar kullanıyor. Herkes kendi işini kendi görüyor. Format atmasını biliyor. Bir önemi kalmadı, bilgisayar lisesi yapmanın bir önemi kalmadı.” (22 yaşında, erkek, meslek lisesi mezunu, bekar, kendi işini kurmak istiyor, Antalyalı)

Eğitim konusunda seçimi belirleyen temel unsur akademik başarı kadar anne-babadır. Ancak anne-babaların bu konuda bilgi ve öngörülerinin düşük olması, çocuğun eğitim hayatını yönlendirememesi de gençlerin eğitim şanslarını etkilemektedir:

“15 yaşında ortaokulu bitiren bir çocuğun aile ve çevresi çok önemli bence. Benim ailem şey olarak söylemiyorum onları küçük görmek için söylemiyorum ama okuyun okuyun okuyun... Bize bir plan proje sunamadılar. Ailenin rolü çok önemli bence burada. Ailenin bilgilenmesi çok önemli. Sonuçta bir çocuğun ilköğretimdeki karnelerinden çalışma durumundan ne tarafa meyilli olduğu belli oluyor. Çocuğun ilköğretimde durumu belli oluyor. Biz ilköğretimi bitirdik hadi ne yapalım mahalledeki liseye yazdıralım. Liseye yazdırıyorsun düz lisede bir sınıfta 60–70 kişi var. Normal lisede. Böyle bir muamma durum var yani.” (28 yaşında, erkek, lise mezunu, evli, kendi işini kurmaya çalışıyor, Antalyalı)

Çeşitli nedenlerle eğitime devam etmemiş gençlerin eğitime yükledikleri anlam çoktur. Eğitimle daha iyi iş sahibi olunabileceği, daha rahat ve temiz yaşanabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bir pişmanlık yaşamakta oldukları görülmüştür.

“Ya şimdi inşaata girdik işte, görüyoruz hayatın zor yanlarını, okumuşlara bakıyoruz, kendimize bakıyoruz, onlar en azından üstleri başları temiz, o yönden.” (19 yaşında erkek, ortaokul terk, inşaat işçisi, Bayburtlu)

“Çünkü bazı arkadaşları görüyorum, yani okuyan arkadaşları görüyorum şimdi benim aldığım paranın 5 katını alıyor.” (22 yaşında, erkek, ortaokul terk, tarımda fidecilik işinde çalışıyor, Mardinli)

Okulu sevmeme, sıkıcı bulma gibi nedenlerle bırakma da yaygın gözükmektedir. Sonrasında özellikle çalışma hayatına girişle birlikte eğitime devam etmemenin verdiği pişmanlık yaşanmaktadır. Aldıkları eğitim heves ettikleri pek çok iş için yeterli olmamaktadır. Özellikle sosyal ortamlarda ilkokul, ortaokul mezunu olduğunu söylemek gençlerin gücüne gitmektedir. Ya da uzayan eğitim süreleri karşısında kendi eğitimlerinin düşük kalması kendi isteği ile eğitimden kopanları üzmemekte, pişmanlık hissetmelerine yol açmaktadır.

“Eğitim hayatımda en çok karşılaştığım zorluk, dersler iyiydi önce sonra okulda sıkılınca boşladım dersleri. Biraz okul kıranlar var ya onlara katıldım. Onlara katılınca çok soğudum. Okumadığıma yeni pişman oluyorum. Yaşıtlarımın hepsi okuyor. Liseyi bitirmiş oluyorlar şimdi. Üniversiteye hazırlanıyorlar. Sordukları zaman biraz mahcup gibi kalıyoruz karşılarında. Soruyorlar sen ne yaptın diye. ‘Hiç’ diyorum çalışıyoruz.” (18 yaşında, kadın, ilkokul mezunu, nişanlı, halde çalışıyor, Hataylı)

Ancak genel olarak ister okumuş ister okumamış olsun gençler eğitimin önemini kavramış durumdadırlar. Belirli bir eğitim, bir işte uzmanlaşmak gereklidir.

“Ne iş olsa yaparım dönemi bitti. İşverenler de artık her işi yaparım insanını almıyor yani. Vasıflı eleman lazım.” (24 yaşında, erkek, lise mezunu, servis şoförlüğü yapıyor, kendi işini kurmaya çalışıyor, Antalyalı)

Diğer yandan piyasada yaşanan işsizliğin yüksek olması, üniversite mezunlarının da işsiz olması üniversite okumaya dair hevesi azaltmakta, “okuyan da okumayan da işsiz” algısının oluşmasına neden olmaktadır. Benzer şekilde okumuş gençler de eğitimin getirisinin azalmış olduğunu görmekte ve madem işsiz kalınacak ya da “iyi iş” sahibi olunamayacak ise “neden okuduk ki” şeklinde bir algının sahibi olabilmektedir.

“Bazen iyi ki okumamışım dediğim de oldu. Üniversite mezunu olup da iş bulamayan insanların psikolojisi daha kötü oluyor. Ben hiç değilse okumadım diyorum. Benim seviyem bu diyorum teselli oluyorum.” (29 yaşında, kadın, lise mezunu, bekar, işsiz, Urfalı)

4.1.2 Okurken Çalışmak Zorunda Kalmak

Maddi olanaklar veya olanaksızlıklar gençlerin eğitim hayatını belirleyen en temel kriter gibi gözükmektedir. Ailenin olanakları gençlerin yaşam şanslarını belirlemektedir. Eğitim hayatı aileden gelen dezavantajları ortadan kaldıramamaktadır. Aile olanaklarının yetersizliğine bağlı olarak hem okuma hem de çalışma genç kadın ve erkekler için önemli bir deneyim olarak ortaya çıkmaktadır. Okuldan çeşitli nedenlerle ayrılan erkekler için çalışma hayatına girmek bir zorunluluktur. Zaten çoğu durumda okuldan ayrılmanın temel nedeni ekonomik güçlüklerle ilgili olmaktadır. Ekonomik nedenlerle okuldan ayrılan gençlerin çoğu zaten okurken de çalışmaktadır. Hem okuma hem de çalışma, zaman içinde çalışma lehine dönüşmektedir. Ailenin ekonomik güçlükleri ile başlayan bu okuma-çalışma deneyimi gençleri çocuk denecek yaşta çalışma hayatına itmekte, iki sorumluluğu birlikte sürdürmek güç olmaktadır. Gençler hayatın gerçekleri ile çabuk tanışmakta, zaman içinde eğitime ilişkin beklenti düşmekte ve tam zamanlı çalışan haline gelme söz konusu olmaktadır. Ekonomik güçlüklerle çocuğunu okula göndermeye çalışan ailelerin de eğitimin beklentileri düşmektedir. Zor koşullar altında uzun bir eğitim sürecine girilebileceğine inanılmamaktadır. Böylesi koşullarda eğitim hayatına dahil olan gençlerin gidebildikleri okullar da çeşitli olanaksızlıklara sahip olmaktadır. Kalabalık sınıflar, yetersiz öğretmenler, yetersiz okul gereçleri gibi. Yani yoksulluk arttıkça hizmetler de yoksullaşmaya başlamaktadır. Tüm bu olumsuz koşullar birleşerek “eğitime olan inanç ve beklentiyi” düşürmektedir. Aslında bu koşullarda “başarılabilirliğine dair inanç” zayıflamaktadır. Hal böyle olunca bir an evvel hayata atılmak ve para kazanmak en önemli çıkış yolu olarak görülmeye başlanmaktadır. Bu gençler okuyamadıkları için üzüntü duymakta ancak başka şansları olmadığı için de çalışma hayatına devam etmektedirler. Bu gençlerin eğitime yükledikleri anlam artmakta ve düşük eğitimle olabilecek işlerde çalışma sürdürülmektedir. Özellikle çok kardeşli, küçük yerleşim yerlerinde büyüyen gençlerin pek şansları yok gibidir.

“Biz 8 kardeşiz. Liseyi bitiren olmadı kardeşlerim arasında. Birisi 3. sınıfta diğeri 5. sınıfta. Bir tanesi de ortaokulu bitirdi. Liseye gitmedi. Hiç gitmedi. İlkokuldan terk eden var okulu. Ailem bir şey demiyor bu duruma. Şu şekil düşünüyor onlar hani okusa da ne yararı olacak gibisinden. Siz de biliyorsunuz bu memlekette okuyan da iş bulamıyor.” (23 yaşında, erkek, lise terk, kesme çiçek işinde, Adıyamanlı)

“İlkokul 5’i bitirdim yani. Nasıl okuyamadım? Maddi durum kötü olduğu için, okuyamadım, biliyon mu? Mecbur kaldım, okulu terk ettim yani, bıraktım yani.” (22 yaşında, erkek, ortaokul terk, fidecilik işinde, Mardinli)

“Ben devam etmek istedim ilkokuldan sonra maddi durumumuz çok iyi değildi. 8 kardeşlik. 5 kız 3 erkek. Aramızdan iki kişi diplomayı aldı. Gerisi hep dışarıda çalıştı. Yevmiyelerde çalıştı hep. Okuyan iki kişi ortayı bitirdi.” (22 yaşında, kadın, ilkokul mezunu, halde çalışıyor, Hataylı)

“Ailenin en küçüğüüm ben. Hepsi ısrarla okutmak istediler. Ben istemedim çünkü hayat şartları zor olduğu için bir de maddi imkanımız pek o kadar değildi. Hani bir insan sefaleti gördüğü zaman o okuma hevesi kalmıyor. Niye çünkü maddi durumun olmadığı için işte bir insan çalıştığı zaman en azından biraz rahata kavuşabiliyor. Annesini, babasını, ağabeylerini, ablalarını böyle çalışırken görmek ondan sonra böyle elde avuçta bir şey olmadığını görünce tabii ki bir insanda okuma hevesi kalmıyor.” (26 yaşında, kadın, ortaokul mezunu, halde çalışıyor, Hataylı)

Eğitim hayatına nerede başladığı —köyde, kasabada, şehirde, büyük şehirde- önemli görülmüştür. Köy okullarında ilköğretimi bitirenlerin ortaöğretim için yakın başka bir köye ve/veya ilçeye gitmesi zorunludur. Ailenin ekonomik güçlükleri var ise genellikle zorunlu eğitimin ardından eğitimden çekilme görülmektedir. Böylece köyde doğan bir çocuk açısından, ilçedeki okula devam etmenin ulaşım zorlukları ve barınma bakımından maddi ve kız çocukları söz konusu olduğunda bunlara ek olarak gelenek kaynaklı manevi engelleri eğitimin kopmada önemli etkenler olarak ortaya çıkmaktadır. Dersleri iyi olmasına rağmen bu nedenlerle eğitimi bırakmak zorunda kalmak, beraberinde çalışma hayatına geçişi çabuklaştırmaktadır.

“Derslerim iyiydi yani. Derslerim iyiydi. Ama işte dışarda olduğumuz için yurt problemi vardı. Mesela bi pansiyonda kalacaksın, ödeme imkanın yoktu. O zaman kısıtlıydı yani sıkıntılıydı.” (23 yaşında, erkek, ortaokul 1 terk, inşaat işçisi, Şiranlı)

4.1.3 Eğitimde İkinci Şansın Önemi: Açıkta Ortaokul, Lise Okuma ve Beceri Kursları

Çeşitli nedenlerle eğitimden kopmuş olan gençler çalışma hayatına girdikleri vakit pek çok nedenle eğitime dönmek istemektedirler. Bu anlamda açıktan eğitimin çok önemli olduğu ve gençlere yeni amaç ve hedefler kazandırmada işlevsel olduğu görülmüştür. Çalışma hayatında daha uzun eğitimli olanların şanslarının daha yüksek olması, sosyal ortamlarda sadece ilkokul mezunu olmanın verdiği sıkıntı, bazı işlere başvurmak için bile lise diplomasının gerekli oluşu gibi pek çok motive edici nedenle yeniden eğitime dönmek isteme yaygın bir eğilim olarak dikkat çekmiştir. Bu anlamda “ikinci şans” olarak görülen bu açık eğitim kurumlarının çok önemli bir fonksiyon yerine getirmekte olduğu görülmüştür. Çalışma yaşamı ile birlikte yürütülebilmesi, çalışma zamanının kişiye göre ayarlanabilmesi gibi esneklikleri nedeni ile önemli bir talebe karşılık gelmektedir.

“Yeni karar verdim açık liseye gideyim diye. Daha rahat çalışabiliyorum açık lisede. Başımda öğretmen yok. Kendi çalıştığımda daha iyi anlıyorum. En büyük avantajı zamanı istediğin gibi kullanabiliyorsun. O yüzden tercih ettim.” (25 yaşında, erkek, ortaokul mezunu, otelde komi, Konyalı)

Böylesi şansların çoğaltılması gençler açısından önemli olup, özellikle projersiz, gelecekte beklenen sınırlı, ne yapacağını bilmeyen gençler için yaşamlarını anlamlandırmalarında önemli bir etki yapmaktadır.

“Açıktan liseye gitmeyi düşünüyorum ailem de istiyor ben de istiyorum burada bazı iş yerlerinde lise diploması soruyorlar. İş imkânı sağlaması için diplomayı istiyorum.” (23 yaşında, erkek, lise terk, kesme çiçek işinde, Adıyamanlı)

Gençlerin genel olarak eğitime yüksek önem verdikleri görülmüştür. Özellikle lise ve altı eğitim düzeyinde olan gençlerin hemen hemen hepsinin eğitimi sürdürmemeye ilişkin üzüntüleri vardır. Eğitim hayatına devam etmiş olsalar daha iyi ücret ve çalışma koşulları olacak işler bulabileceklerine dair inançları olduğu görülmüştür. Ancak –ekonomik, sınav kazanamama- gibi pek çok nedenle eğitim hayatına devam edilememiştir.

“Dünyadaki en büyük hatayı yaptım! Okulu bırakmakla! Bana deseler ki, şu an, dünyada en çok ne istiyorsun? –bak bunu en içten kalbimle söylüyorum! buna da Allah şahittir yani, en içten kalbimle söylüyorum- Dünya’ya bir daha gelsem, ne mal, ne mülk ne para, hiçbir şey, sadece okumak istedim. Bu kadar ki kesin konuşuyorum yani! Dünyadaki en büyük emelim okumaktı! Ha, yapabildim mi? Yapamadım!” (24 yaşında, erkek, ticaret lisesi terk, inşaat işçisi, Trabzonlu)

Genel olarak çoğunluğu eğitim hayatında iyi bir öğrenci olduklarını, akademik olarak başarılı olduklarını düşünmelerine rağmen üniversite sınavında başarılı olamamışlardır. Ancak gençlerin eğitime dair beklentilerinin ve hayallerinin çok sınırlı kaldığı, çeşitlenmiş iş piyasasına dair hayallerinin kısıtlı olduğu görülmüştür. Örneğin genç kadınların önemli bir kısmı eğitim hayatına devam edebilselerdi öğretmen olmayı, benzer şekilde genç erkeklerin de öğretmenlik ve doktorluk gibi meslekleri hayal etmiş oldukları görülmüştür. Bu kapsamda iş piyasasında farklı meslek algılarının ve farkındalıklarının düşük olduğu izlenmiştir.

Daha sonra değinileceği üzere bu tür eğitime geri dönüş şansı dışında çeşitli beceri ve meslek edindirme kursları özellikle mahalle bazlı yapıldığında, genç kadınların katılımı da artmaktadır. Özellikle kısa eğitimli, aile evinde yaşayan ve “ev kızı” (Lüküslü, Çelik, 2008) olan gruplar için bu tür kursların sosyalleştirici etkisinin yanı sıra zaman içinde becerileri artan ve kendi yapabilirliklerine olan inançları yükselen genç kadınlar için de başlangıçta planlanmayan ama zaman içinde gelişen bir güçlenme duygusu yarattığı izlenmiştir. Bu tür kurslara başlarken sadece değişiklik olsun diye başlayan ama zaman içinde diğer pek çok kursa da giden ve gelişen becerileri ile yeni yaşam projeleri geliştiren genç kadınlar olduğu görülmüştür.

Özellikle düz lise mezunu, ev kadını, ev kızı gruplarının katıldığı çeşitli kurslar istihdam açısından önemli görülmüştür. Belediyelerin, İŞKUR’un, Halk Eğitim merkezlerinin mahalle temelli düzenlemekte oldukları kurslara katılım gençler için istihdama dönük proje geliştirme yönünde önemli etkilere sahiptir. Konu komşudan, arkadaştan duyularak başlanan kurslar başlangıçta “terapi amacı” gütmekte ancak kursla birlikte sayılan grupların “yapabilirliklerine” ilişkin inançları gelişmeye başlamaktadır. Başlangıçta vakit geçirmek, boş zamanları değerlendirmek amaçlı başlanan kurslar ilerledikçe başka kurslara katılma hevesi gelişmekte ve bir süre sonra gelişen becerileri ve gelişen sosyal ilişkileri ile çalışma hayatına dahil olma, iş yeri açma, evde bir şeyler yaparak bunu satma gibi fikirlerin gelişmesine neden olabilmektedir.

“Burası mefruşat. Bir de makine nakışına geliyorum. Bizim burada şey yok; Burdur’dan geldiğim için pek burada çevre yok. Apartmanda da pek arkadaşlık bir şey yok. Evde canım sıkılıyordu. Bizim arkadaş gelmişti geçen sene kurslara. Bak şöyle şöyle kurslara gel dedi. Kreş olacak dedi, çocuğu da

oraya bırakırsın. O yüzden iyi oluyor. Hem arkadaş ortamı oluyor hem de bir şeyler öğreniyorsun.” (24 yaşında, kadın, lise mezunu, evli, çalışmıyor, Burdurlu)

4.2 Çalışma Hayatı, Çalışma Deneyimi

Kişilerin işgücüne katılım düzeyi ve katılım biçimleri eğitimle birlikte yaşam şanslarını ve koşullarını belirleyen en önemli etkenlerdir. Çünkü geçimin sağlanabilmesi, yaşam kurulabilmesi, toplumda bir yer ve statü edinebilmesi için gelir getirici bir iş şarttır. Özellikle son yıllarda eğitimle istihdam arasında kurulan yakın ilişki, eğitim ve istihdam sorununu birbirine sıkı sıkıya bağlamakta ve en önemli konu haline getirmektedir. İşgücü piyasasında talep edilen işlerin çok önemli bir bölümü eğitim, vasıf, beceri gerektirmektedir. Bunlara sahip olunmadığı zaman ise iş piyasasının perifer işleri olarak nitendirilebilecek işlerde çalışmak zorunluluk halini almaktadır. İşgücü piyasasındaki konum çalışma hayatına giriş biçimi, çalışma yaşı, cinsiyet, eğitim/beceri, sektör gibi etkenler üzerinden belirlenmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün gençlik istihdam raporunda (2008) belirttiği gibi dünyada genç bir insanın işsiz kalma olasılığı yetişkin bir kimseden üç kat daha fazladır. Türkiye’de bu oran eğitime ve cinsiyete göre değişim göstermekle birlikte iki kattan daha fazladır. Bu veriler gençlerin yaşam deneyimlerini belirleyen en önemli unsur olan istihdama katılımın ne ölçüde zor ve sorunlu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. İş bulmada karşılaşılan zorluk, gençliği bir geçiş dönemi olarak ele almamızı gerektirmektedir. Geçişin en önemli boyutlarından birisi okuldan işe geçebilmektir. İşgücü piyasasında karşılaşılan güçlükler geçişin kolaylıkla yapılabilmesini engellemektedir. İşe geçemeyen gençler için gençlik dönemi bazı yönlerden uzamış olmaktadır. Gencin yetişkinliğe geçmesinin uzaması hem kendisi hem de birincil yakınları için çeşitli güçlükler üretmektedir. Belirli bir yaşa gelip iş gücü sahibi olamamak, ekonomik olarak bağımlı statüyü sürdürmek anlamına gelmektedir. Bu durumda özellikle genç erkeklerin evlenmeleri, aile evinden ayrılarak yetişkin olabilmeleri zorlaşmakta ve bu karışık statü işsiz olmanın ötesinde başka toplumsal sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Gençlerin işgücü piyasasına nasıl katıldıkları birçok etken tarafından belirlenmektedir: gencin eğitimi, cinsiyeti, ailesinin sosyo-ekonomik durumu, aile yapısı, yaşanan yerin eğitim ve istihdam olanakları, ailenin göç deneyimi. Söz konusu etkenler işgücü piyasasına katılım yaşı, çalışma koşulları, ücret düzeyi, sosyal güvencesi, beceri/meslek edinimi gibi iş ve çalışma koşullarının nitelikleri konusunda da belirleyici olmaktadır. Eğitim hayatının sonlandırılarak çalışma hayatına geçilmesini zorunlu kılan en önemli neden, ailenin çektiği yoğun geçim sıkıntısıdır. Aile reisi olan babanın ölümü, babanın çalışmasına engel olan bir hastalık, babanın sakatlığı gibi nedenler de gençleri birdenbire çalışma zorunluluğu ile karşı karşıya bırakan başlıca durumlar arasındadır. Yaşanılan yerleşim biriminde okul olmaması kız çocukların eğitim hayatının derhal, erkek çocuklarının ise bir süre zor koşullar altında devam etmesinden sonra sonlanmasıyla sonuçlanmaktadır.

“İlk başta, ilk yıl, yurttan kaldım, sonra işte yurt, giremedik yurda, ev tuttuk, evde kalmaya başladık, arkadaşlarla. Ama başaramadık yani. (...) mesela gittim ben, buraya geldim yazın, tekrar gittim okula, okula başladım, ev işte söyledim, başaramadık, yani evde kalıyordum ama kirasını veremedim, evde kalıyorsun, yemek problem oldu, oradan da dönem ortasında bıraktım yani, buraya geldim.” (34 yaşında, erkek, ortaokul terk, inşaat ustası, Şiranlı)

4.2.1 Göçmen Olmak, Gurbetçi Olmak (Antalya'nın İç Göç Deneyimi)

Öncelikle "göçmen" ve "gurbetçi" ayrımı yapmak yerinde olacaktır. Bu çalışmada göçmen kendisi ve/veya ailesinin bir kısmı ile birlikte başka bir yerleşim yerinden Antalya'ya gelmiş ve Antalya'da yaşayan, kiracı ve/veya mülk sahibi kişi olarak tanımlanmıştır. Asıl yerleşim yerine çeşitli nedenlerle –düğün, ölüm, bayram gibi- kısa süreli gidip gelen kişi olarak tanımlanmıştır. Gurbetçi (mevsimlik işçi) ise Antalya'da belirli süre çalışan, kendine ve/veya yakın aile üyelerine dair bir evi olmayan, yılın önemli kısmında başka yerlere ve/veya asıl memleketine giden kişi olarak tanımlanmıştır. Turizm, inşaat ve tarım sektöründe gurbetçi olarak çalışan gruplar vardır. Bu işlerin mevsimlik doğası, sektöre giriş-çıkışın kolay oluşu, daha fazla tasarruf yapabilmek gibi amaçlarla gurbetçilik oluşmaktadır. Antalya'da yerleşik bir ev tutabilmek, ailenin geri kalan kısmını getirebilmek ekonomik nedenlerle güç olduğu vakit bu yol izlenmektedir. Yine çalışılan sektörün mevsimlik niteliği ve diğer mevsimlerde geçimi sağlayacak gelir elde etme gücünün de belirleyici olmaktadır. Bazı durumlarda memlekette yaşayan anne-baba ve yakın aile üyelerinin yaşadığı yerden ayrılmak istememesi, köy ve toprağında yaşamak istemesi ve gencin elde edeceği gelir ile yaşamı sürdüremeyecek olması bu deneyimi üretmektedir. Antalya Halinde mevsimlik çalışan Hataylı grup, turizm sektöründe mevsimlik çalışanlar ve otelin kendilerine verdiği lojmanlarda kalanlar, inşaat sektöründe çalışan ve "bekar pansiyonlarında" kalanlar bu gurbetçi deneyimine verilebilecek örneklerdir. Bu anlamda göç etmiş grup ile karşılaştırıldığı vakit daha "kırılgan" olan grubu oluşturmaktadırlar. Göç ile gelen grup yaşamlarını Antalya'da sürdürmek üzere planlamakta, yaşanan süre uzadıkça eş, dost, çevre edinme şansları artmaktadır. Gurbetçi grup ise belirli bir süre kalan, bu nedenle kendi hemşehri ve tanış grubu içinde kalan, yaşadığı şehre dahil olamayan ki, bunun önemli bir nedeni birikim yapmak istemeye ilişkindir, bir miktar "misafir" gibi yaşayan gruptur.

Hataylı olup Antalya Halinde mevsimlik çalışan önemli bir grup vardır. Bu sektöre dahil olan kadınlar ve erkekler başlangıçta evlilikle ilgili belirli bir birikim yapmak amacı ile çalışmaya başlamakta ardından evlendikten sonra da bu yaşam biçimi sürdürülmektedir. Sebze toplama ve paketleme işinde uzmanlaşan bu gençler il il gezmektedirler. Belirli bir köyleri ve orada daimi kalan yaşlıları vardır ve işsiz kalınan dönemde oraya gidilmektedir. Ancak çalışmanın birden çok şehirde sürdürülmesi gurbetçilik deneyimini ortaya çıkarmakta, kalıcı göç deneyimine geçilememektedir. Bu nedenle yaşanan tüm şehirler belirli bir süre kalınan yerler olmaktadır. Belirli bir yerde yerleşme olmadığı için birikimleri düşmektedir.

"Buradan gittikten sonra mandalina var Hatay'da onu toplayacağız. Oradan Denizliye geçicez üzüm var, kiraz var. Bunlarda da çalışıyoruz. Akrabalarımız var hep amcam, amcaoğlu, arkadaşlarımızın babaları öyle. Hep beraber gidiyoruz. Beraber çalışıyoruz." (22 yaşında, kadın, ilkokul mezunu, halde çalışıyor, Hataylı)

Süreç içinde kente göçmen olarak dahil olan ama başlangıçta geçici olarak geldiğini düşünen bir kesim ise Antalya'ya plansız olarak gelen özellikle düşük eğitimli gençlerdir. Bu gençler açısından nasıl bir şehir olduğu, hangi işlerde çalışabileceği konusunda bilgi sahibi olmadan, yakın akraba ve tanıdıklarla irtibata geçmeden yani hiç hazırlıksız gelme şeklinde bir deneyim söz konusudur. Bu daha çok Güneydoğudan gelen gençler için geçerli bir deneyim olarak izlenmiştir. Eğitim hayatına çeşitli nedenlerle –ekonomik, güvenlik, okulu sevmeme gibi- devam etmeyen ve kalabalık çocukları olan ailelerden gelen gençlerin bir kısım 13-14 yaşında bir şekilde yol parası bularak gelmiştir. Bu gençler çoğunlukla çocuk yaşta, aileleri ile mevsimlik tarım işçiliği yapmışlardır. Bu nedenle çabuk büyüme söz konusu ola-

bilmektedir. 16 yaşında amcasının kızını kaçırap 23 yaşında 4 çocuk babası olan bir inşaat işçisi "bizim orada elimiz çocuk yaşta ekmek tutar, biz buralardaki gibi değil çabuk adam oluruz" diyerek bu deneyimi açıklamıştır.

"Ha evde babalarım bişey satmıştı, o zaman 200 tane koyun satmıştı. Parayı nereye sakladığımı gördüm, 2-3 tane arkadaş vardı ???, biz kaçalım dedim, nereye dedi ????, bilyorum, para vardı. Neresi dedi, Antalya dedim. Hadi dedi gidelim. Param yok, ben çalarım yani." (23 yaşında, okula gitmemiş, inşaat işçisi, bekar, Diyarbakırlı)

Küçük yaşta çalışma hayatına katılmış, düşük eğitim ve becerili gençlerin göçmenlik deneyiminin çok zor olduğu, çalışmaya bağlı gelir artışı, beceri ve öğrenme sürecinin zaman aldığı görülmüştür. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelen ve kimisi aileleriyle birlikte güvenlik nedeniyle göçe tabi olmuş gençlerin yaşam şansları ve çalışma deneyimleri bu faktörler ve çalışma yaşamında karşılaşılan sorunlarla şekillenmektedir. Küçük yaşta olmaları, eğitimlerinin düşük olması gibi etkenler birleşmekte ve böylesi bir sermaye düzeyi ile de çoğunlukla en kolay dahil olunabilen inşaat veya tarım sektörlerine girilmektedir. İnşaat sektörü tümüyle erkek işgücünün istihdam edildiği bir sektördür. Diğer sektörlerde ise kadınlar ve erkekler toplumsal cinsiyet temelinde tanımlanmış becerilere bağlı olarak farklı işlerde çalışmaktadır.

4.2.2 İnşaat Sektörü

İnşaat, tarım ve turizm sektörlerinin temel niteliklerinin başında sezonluk olması gelmektedir. Ancak inşaat sektöründe kış aylarında işler biraz yavaşlasa bile durmamaktadır. Düşük eğitimli ve vasıfsız göçmenlerin en kolay dahil olabildiği sektörlerin başında gelmektedir. İş bulmada aile-akrabalık veya hemşerilik ilişkileri belirleyicidir.

14 yaşında Diyarbakır'dan Antalya'ya gelen gencin geliş hikâyesi bu durumu çok iyi yansıtmaktadır:

"Şimdi ilk buraya geldiğim zamanlarda yol bilmiyorum, iz bilmiyorum, kimseyi tanımıyorum. Babamın vermiş olduğu o zamanın parasıyla 12 milyon, bilet parası dahil. Geldim buraya. Bir hafta mı on gün mü o parayla idare ettim. İdare ettim derken yattığım pansiyonda bir odada dört kişi yatıyordum. Dört tane insan birbirini tanımıyor. Pansiyoncuya söylüyorum hani gece gir içeriye bak. Korkuyor insan. Cebimde kalmış o zaman işte ya 500 ya 1000 lira. Sabah kalktım para yok. Cüzdan yok, para gitmiş. Bir başıma kaldım., hiçbir şey yok. 2-2,5 gün hatırlıyorum ben bir lokma ekmek boğazımdan aşağıya inmedi. Camide yattım, caminin avlusunda yattım. Ya hırsız olacaktım, ya bir şeyler çekecektim. Ya dilenci olacaktım ya da birinin benim elimden tutması gerekiyordu. Kimseyi tanımıyorum. Burada park var, parkın oraya geldim dedim ben iş arıyorum. Herkes kendi dengini çeker. Gittim yanlarına. Biraz konuştuk işte nerelisiniz. İşte Diyarbakırlı birisi vardı. Ne iş yapıyorsunuz, bana iş bulun dedim. İş yok dediler. Nasıl iş yok? Dedi iş yok. Ben de tamam dedim. Yattık yine parkta, sabah oldu. Baktım yukarıya doğru gidiyorlar, gittim oraya. Baktım işçilere bağırıp çağırıyor, konuşmasına baktım şivesine. Gittim, amca dedim işte böyle böyle ben sokakta kaldım. Anan baban yok mu dedi, var dedim. Niye gitmiyorsun memlekete, işte bundan dolayı gitmiyorum dedim. Tamam dedi. Bana bir iş bul dedim. Ne iş yaparsın dedi. Ne iş olsa yapardım dedim. Yeter ki bir iş bul dedim. İnşaatla amelelik yapar mısın dedi. Bir gün daha orada kaldım, sokakta yattım. Bir gün daha kaldım, ondan sonra işe girdim. İnşaatla

yatıyordum, verdikleri para ile anca karnımı doyuruyordum. Başka bir şey yok. Bu böyle sürdü, bir buçuk iki yıl sürdü. Ondan sonra artık tanınmaya başladım. Farklı bir inşaata geçtim. Orada biraz daha iyiydi, biraz daha çalıştım.” (32 yaşında, ilkokul mezunu, taşeron, Diyarbakırlı)

Çalışma koşullarının ağırlığından ötürü eğitilmiş gençlerin pek tercih etmediği bir alan olan inşaatta işçilerin eğitim düzeyi genelde düşüktür. Sektörde çalışanlar kendi akrabaları veya tanıdıkları içinden okumak istemeyenleri inşaatta çalışması ve meslek öğrenmesi için Antalya’ya çağırılmaktadır. Herhangi bir formal eğitim söz konusu değildir. Kalıplılık, duvarcılık, sıvacılık, fayansçılık vb. işler usta-çırak ilişkisi ile öğrenilmekte ve amele olarak alınan ücretin düşüklüğü öğrenme sürecini hızlandırmaktadır. Düz amele olarak başlayan çalışma hayatının gelişimi tamamen kişisel beceriye bağlı olmakta, sabırlı ve sebatlı olup çalışmaya devam edenlerden bazıları inşaat işinde ilerleyebilmektedir. Sektörün doğası gereği iş tanışıklık ile sürdüğü için belge gereksinimi de olmamaktadır. Bu nedenle işin başından nerede ise sonuna kadar bireysel öğrenme becerisi ve sahip olunan ilişkiler işin sürekliliğini sağlamaktadır.

“Malzemeyi getiriyosun götürüyorsun, malzemeyi sana tanıtıyorlar abilerimiz ustalarımız, öğretiyorlar işte, sen eğer bunu çok çabuk kavransan, zaten bunun maddiyatta da büyük bi önemi var, mesela diyelim şimdi ben size bi örnek vereyim. Çıraklar, şu an 40 milyon alıyo. Ustalar, 65-70, öyle bu arada da usta yevmiyeleri var.” (19 yaşında, ortaokul mezunu, inşaat işçisi, Bayburtlu)

Sektörde tümüyle taşeron iş örgütlenmesi vardır ve fiyat kırma sistemine dayanan bu yapı ücretlerin düzensiz ödenmesinde, işçilerin sigortasız veya eksik prim ödenerek çalıştırılmasında, teknoloji kullanmak yerine ağır beden işi yaptırılmasında etkilidir.

“Bir işi bir kişi alıyor bir firma alıyor yüklenici bir firma alıyor... Müteahhit firma alıyor. Müteahhit firma taşeronu veriyor. Taşeron gidiyor taşeronu veriyor, o da taşeronu buluyor. Taşeron gidiyor kalfaya veriyor. Kalfa da mecbur işi ucuza alacak o kadar el değiştirmiş adam sana verir mi o kadar parayı. E bu adam da boş kalmayacak.” (24 yaşında, lise terk, inşaat ustası, Adapazarlı)

“Maddi yönden söylesek çok kötü çünkü çalışan adam parasını doğru dürüst alamıyor. Bu öyledir zaten. Ha alabilen de var, içinde sağlam çıkan da var. Oyalayan var. Adam gidiyo 40 gün çalışıyo, daha veriyö eline 500 milyon, verecem diyo, budur yani, vermeyecem diye bişeye değil, verecem diyo, oyalıyo.” (23 yaşında, erkek, okula gitmemiş, inşaat işçisi, Diyarbakırlı)

“İnşaatçı çalışan %90’ı sigortasız. Ben 13 ay bi yerde çalıştım 30 gün ödendi.” (28 yaşında, ilkokul terk, inşaat işçisi, Diyarbakırlı)

“Emekli olamazsa ne yapacak. İşte güzel bi soru, bu inşaatta şu anda şöyle bi sistem var. Sigortayı tam yatırmıyorlar. Yani sigorta yatırmıyo. Diyelim normalde 30 yatması lazımken adam tutuyo seni, 17 gün gösteriyö, 10 gösteriyö...” (25 yaşında, ortaokul terk, inşaat ustası, Bayburtlu)

Kimi durumlarda sigorta yapılmaması işçi ve işveren arasında bir uzlaşmanın sonucu olmaktadır. Sigorta yapılması durumunda işçiye asgari ücret ödenmekte, işçi eline geçen ücreti yüksek tutabilmek için sigortadan vaz geçmektedir. Yeşil kartın varlığı bu süreci kolaylaştırmaktadır.

“ Para için, benim sizin için daha önemli derken, burda kiracı olduğum için, gelirim, devamlı yani çalışmak zorundasın. Ama şirketlerde de asgari ücret, normalde bi işe çalışıyorsan, asgari ücretle geçinemezsin, yani geçinir de, hiç bişey yani, toplayamaz, bi şeyler yapamaz. O yüzden işine çalışırsın.” (25 yaşında, ortaokul terk, inşaat ustası, Bayburtlu)

“Şimdi genelde ???? soruyorlarda biz yapmak istemiyoruz. Niye? 2 ay 3 ay çalışıyorsun, sigorta bitiyö ondan sonra açıktasın. Ama devletin bize verdiği Yeşil Kartlar var, yılın 12 ayı boyunca faydalanabiliyorsun. Yani karşı taraf diyo, senin 3 aylık sigortanı yapayım diyor, yok...” (28 yaşında, ilkokul terk, inşaat işçisi, Diyarbakırlı)

İşin ağır ve tehlikeli olması çalışanların iş değiştirme eğiliminde olmasına yol açmaktadır.

“Türkiye’deki en büyük sorunlardan birisi de şu: işçiler bedavaya çalışıyor! Hamallığa çalışıyor yani. Bu hamallık! Bizim yaptığımız hamallık! (...) On metre halat var, on metre yirmi metre halat var, sekizlik onluk demiri on tane bağlıyorum aşağıdan, millet çekiyor. O sıcağın altında halatlarla demirleri çekiyoruz. Oysa vinç kullanılması lazım.” (24 yaşında, ticaret lisesi terk, inşaat ustası, Adapazarlı)

“... birinde binadan düşerek öleni gördüm. Birinde masa kalıbın 15. Kattan... Masa kalıbı, sen bilmezsin masa kalıbının ne olduğunu. Masa kalıbının insanların üzerine düştüğünü, bir tonunun, insanların üzerine düşerek... Adam ölüyor, ikinci gün tekrar hiçbir şey olmamış gibi işe çıkılıyor.” (24 yaşında, ticaret lisesi terk, inşaat ustası, Adapazarlı)

İnşaat alanında Karadeniz bölgesinin başta Gümüşhane ve Bayburt olmak üzere değişik illerinden gelenler ile Güneydoğunun başta Diyarbakır olmak üzere çeşitli illerinden gelenlerin oluşturduğu kümelenmeler vardır. Karadenizlilerin hakimiyeti Doğuluların sektöre dahil olması ile biraz etkilenmiştir. Doğulular hem Antalya’ya daha geç gelmiş, hem de sektöre daha geç girmiş oldukları için sektördeki deneyimleri azdır. Karadenizlilere göre Doğulular işi bilmemekte bu nedenle de ucuza çalışmakta, genel olarak sektörde ücretlerin düşmesine yol açmaktadır. Sektöre girmek isteyen Doğulu işçilerin sunduğu ucuz işgücü ve artan rekabet sektörde daha eski olanlar için şikayet konusudur.

“...mesela bir işi yapıcın 15 liraya, misal örnek veriyorum. Adam çoluğunu çocuğunu amcasının oğlu dayısının oğlu tayfasını topluyor diyor ki ben bu işi sekiz liraya yaparım. E müteahhit de salak mı 8 lira varken 15 lira versin. Adamlar işe girdi piyasanın da altını üstüne getirdi, milletin de anasını ağlattı.” (25 yaşında, inşaat işçisi, Şiranlı)

Karadeniz bölgesinden olan inşaat çalışanlarının genellikle babalarının da gurbet deneyimi olduğu görülmektedir. İşlerinden bazıları büyük firmalarla Ortadoğu ülkelerindeki inşaat işlerinde çalışmışlardır. Yurtdışında geçici süre çalışmak görece yüksek ücretlerinden ötürü tercih edilmektedir. Gurbet giderek bir yaşam biçimi haline gelmekte, evlenip aile kursalar bile eş ve çocukları memleketinde akrabalarının yanında kalırken onlar geçici işlerde çalışmak üzere il dışına gitmektedir.

“Nerede iş olur, İstanbul’da, kaç ay sürer, üç ay beş ay. Gidersin, iki gün yatarsın, bir tanıdığın olur akraban olur sen onu ararsın veya o seni arar der, işte böyle böyle iş var veya sen ararsın abi iş var mı

işte gelip çalışayım. Hani olur gidersin çalışırsın, orada çalıştığın üç beş ay, bayram girer gidersin bayrama, dinlenirsin birkaç gün, yine çıkarsın. Yurtdışı işi olduğu zaman bizde, mesela Trabzonlu olarak konuşayım ben, biz gurbete alışkındır yani bizim oranın insanı. Gidip de öyle üç ay dört ay en az gider mesela bunların arasında en az ben gitmişim yurtdışına.” (İsimsiz)

4.2.3 Turizm Sektörü

Antalya ekonomisinin belkemiğini oluşturan turizm sektörü de inşaat gibi göçmen gençler açısından bir giriş kapısı niteliğindedir. İş bulmada tanıdık birilerinin olmasının taşıdığı büyük önemin sıklıkla dile getirildiği turizm sektörü gençleri çabuk kabul etmekte ancak burada çalışarak bir mesleki kariyer yapabileceklerine dair umut vermemektedir. Bunun çeşitli nedenleri vardır ve en başında istihdamın sezonluk olması gelmektedir. Oldukça büyük, kurumsallaşmış oteller bile işçileri en uzun 9 ay çalıştırmakta, 3-4 ay işsiz kalınmaktadır. Çalışanlar bir sonraki sezon işe çağırılıp çağırılmayacaklarını bilmemektedir. Bu durum bu alanda çalışanların kendilerine dair uzun vadeli mesleki plan yapmalarını zorlaştırmaktadır. İşsiz kalınan kış aylarında gündelik bir takım işlerle geçim sağlanmaya çalışılmaktadır.

“Bir de işin şeyi yok Antalya’ya özellikle belki başka yerlerde de vardır da; garantiniz yok. Kış geldi, müşteri yok; hadi güle güle. Ne deniyor ona dönemsel çalışmamı diyorlar. Öyle bir durum var. Şimdi ben bir borçlanamazsınız bile öyle bir pozisyonda. Ben atıyorum taksitle bir şey almak istesem dahi iki ay sonra ben işten çıkarılacağım misal, taksitler falan var. O yüzden ben bir şey bile almam kolay kolay.” (29 yaşında, erkek, açık öğretimde okuyor, evli, İstanbullu)

“Halde domates kasası taşımaya şey yaptım, daha sonra pazarlara gittim, arkadaşlarım vardı, onlar dikimci, onlar tayt yapıyordu, onları sattım mesela, sabah 5’te kalkıpta pazara gidipte onların tezgahını açtık sattık yani. (...) Yani ailemden destek gördüm. İşte hep böyle sigortasız işlerde gittik, burda mesela pazarlık yaptık, veya arkadaşların seraları vardı, onlarda işte salatalık domates topladık günlük.” (29 yaşında, erkek, lise, evli, işsiz, İstanbullu)

“...yaz boyunca insanlar gerçekten gecesini gündüzüne katıp bi 20 saat, 18 saat 17 saat çalışan insanlar var turizmde, turizm sektöründe, bu insanlar da emek veripte, daha sonra tam, yani rahatına etçekleri dönemde, işten çıkartılıp tekrar iş araması, insanın ağına gidiyo, ve turizmde çalışan insanların hepsi evli barklı insanlar, çoluk çocuk sahibi insanlar.” (29 yaşında, erkek, lise mezunu, bekar, Eskişehirli)

Büyük otellerin sektördeki ağırlığının artması ile sigortasız çalıştırmaya pek rastlanmamaktadır. Sezon esnasında işçiler genellikle sigortalı yapılmakta ve asgari ücret veya biraz üzerinde ücret ödenmektedir. Başlangıçta sektörde özellikle İŞKUR’un kurslarına katılarak çalışmaya başlamak, sigortalı olmak, lojmanda kalmak bekar gençlerin hoşuna gitmekte ancak süreç içinde işin zorlukları görülmektedir. Sigortalı çalışma sürelerinin sezona bağlı olarak kısıtlığı, işsiz kalınan dönemde işsizlik sigortasından yararlanabilme imkanını sınırlamaktadır. Sezon dışında 3-4 ay işsiz kalmak ve sektörde yükselme olanaklarının sınırlı olması gençleri zamanla sektörden soğutmaktadır.

“Dediniz avantajı biraz, sigortalı olması, çünkü gerçekten bir sürü sigortasız çalışan Türkiye’de çok yaygın, sigortalı olması bir avantajı ama mevsimlik olması, o hiyerarşinin olmaması. Mesela o nasıl

düzelebilir yani, yani bu turizm sektörünün bir sorunu gibi yani, yani biraz, bu her şey dahil sistemiyle de sanırım ilgili.” (23 yaşında, erkek, endüstri meslek lisesi mezunu, Bursalı)

Turizm sektörünün sezonluk olması yanında hizmetin sunum biçiminin örgütlenmesi ile ilgili sıkıntılar da vardır. Özellikle her şey dahil sistemle çalışılması bir yandan yerel ekonomik faaliyetlerin gelişimini olumsuz etkilemekte, diğer yandan otel işletmesini sürekli ve çok uzun çalışılan bir işyeri haline getirmektedir. Bu nedenle sektörde çalışanların her daim sağlıklı, genç ve çalışabilir olması istenmektedir. Hastalanma, zaruri nedenlerle izin isteme gibi şeyler olumsuz neticelere neden olmaktadır. Her şey dahil sisteminin olması sektörde çalışan gençlerin sektöre, mesleğe dair yeni şeyler öğrenmesini olumsuz etkilemekte, sürekli olarak çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Fazla çalışma, izin günü kullanamama gibi uygulamaları sıradan hale getirmektedir.

“Biz burada kim gelirse gelsin aynı hizmeti aynı kaliteyi vermeye çalışıyoruz. Yani yapamazsınız yani. Herkes aynı şeyi beğenmiyor. Yani bunun için de işte konsept denen bir şey var. Konsepti değiştirdiler. Bu konsept değiştiği zaman da işte yarım-pansiyondan her-şey-dahil’e geçersiniz. Her-şey-dahil’e geçtiğiniz zaman da, dışarıdaki, işte dışarıdaki insanlar rahatsız olmaya başlar bizim gibi. Yarım pansiyon’da mesai yapmazsınız, meslek öğrenirsiniz. Her-şey-dahil’de sadece o saati kurtarmaya çalışırsınız. Çünkü zaman yetmiyor. Hiçbir şekilde zaman yetmiyor. Bunun için de tabi sıkıntılar çok. Bunu için de tabi, en üstlerin, iş adamlarının, kendi aralarındaki, içtenlikle söylüyorum bunu, kendi aralarındaki samimiyetlerine inanıp, bu turizmin nereye geleceklerini bağlamaları lazım.” (19 yaşında, erkek, lise mezunu, bekar, İskenderunlu)

Bir diğer sorun alanı elemanlara belli işlerde uzmanlaşma imkanının verilmemesi, herkesten ihtiyaç anında her türlü işin yapılmasının beklenmesidir. Bu durumun bir diğer yansıması, kişilerin eğitim düzeylerinden bağımsız olarak aynı işi yapmak durumunda kalmaları ve bundan ötürü huzursuz olmalarıdır. Örneğin ilkokul mezunu ile otelcilik okulu mezunu iki genç de garson ve/veya kat görevlisi olarak aynı işte istihdam edilmektedir. Bu durum özellikle eğitilmiş gençlerin motivasyonunu kırıcı bir etkiye neden olmaktadır. Düşük eğitimliler sektörde kalıncasına, lise ve daha yüksek eğitimliler yeni iş arayışı içine girmektedir. Bir kısım gencin yurtdışına, ücretlerin daha yüksek olduğu Ortadoğu ülkelerine giderek para biriktirmek eğiliminde olduğu görülmüştür.

“ Bu Antalya’daki kalifiye otellerden bir tanesidir. Orada bir gün çalıştım çünkü şöyle çalıştım; yine muhasebeye bağlı bir eleman olarak çalışıyordum. Gelen paraları topluyordum kasiyer gibi. Baktım insanlar şey olarak sınıflandırılmamışlar yani ben kasiyerlik yapıyorum ama ben orada barmenlik de yapıyorum. Belki bu birkaç günde düzene girerdi ancak benim zamanımda herkes izne çıkmış şöyle olmuş böyle olmuş. Ben dayanamadım demiyeyim de çünkü ben barmen değilim nasıl şişe taşınacağını bilmiyorum. Bana deseler arkadaş sen barmenlik yapacaksın ona göre ben bakarım, ederim, incelerim. Ancak o da olmadı.” (29 yaşında, erkek, lise mezunu, halen işsiz, Eskişehirli)

İşte yükseltmelerde objektif kriterlerin bulunmadığı, yöneticilerin kendi yakınlarını üst pozisyonlara getirdikleri yönündeki şikayetler eğitim düzeyi görece yüksek gençlerin sektörde kalıcı olmamasında etkili olabilmektedir.

“Hani Antalya bölgesinde bi tanıdığın varsa, muhakkak bir yerlere geliyorsun, yoksa kendi çabanla çok zor yani. “Çıkarken de bi daha turizme dönmüyeceğim diye çıktım. (...) bi boşlukta biraz kafamı

dinlemek istiyordum çünkü o zaman zarfında hasta oldum ??? Ne biliyim, anti-depresyon hapları kullandım. Çünkü haksızlık yapıyordu ve ben de buna gelemiyordum yani.” (24 yaşında, erkek, açık öğretim öğrencisi, Balıkesirli)

Turizm sektöründeki işletmelerde çalışma süreleri genellikle İş Kanununa uygun olarak düzenlenmemekte, haftanın belirli günlerinde “zorunlu mesai” uygulaması yapılmaktadır. İşletmelerin daha fazla kişi istihdam etmek yerine az kişi ile işi yürütmeye çalışmaları ve herkesin zorunlu ve karşılıksız fazla mesaiye kalması işgücü maliyetlerini düşürmenin temel aracıdır. Özellikle büyük otellerin tümünde bekar olan ve/veya yalnız yaşayan gençler otelin kendilerine sunduğu lojmanda kalmaktadırlar. Bu durumda yolda vakit kaybetmedikleri için her gün 3-4 saat fazla çalışma söz konusu olmaktadır. Resmi olarak mesai gözükmeyi için bu fazladan çalışma mesai ödemesine yansımamaktadır. Turizmde çalışmak demek, başından bu fazla mesaiyi kabul etmek demektir. Bir sonraki sezon tekrar işe çağırılma umudu, çalışanları bu uzun saatlere razı etmektedir. Sorun yaratan ya da mesaiye kalmak istemeyen gençler tekrar çağırılmamaktadır.

“İşte yani ihtiyacı olanlara, ama yani, nasıl mesela, pek fazla şeyin değeri yok, sizi bedava çalıştırıyor... gerçekten insanın çok zoruna gidiyor, 4’te bırakman gerek, ama 5’ten sonra sana bi mesai yazdırıyorlar, 9’a, 9 buçuğa kadar çalıştırıyorlar. Mutfak bölümü haftanın 4-5 günü kalıyor. Mutfak bölümü, bedava mesai, böyle bi şey ve biz, ve bu Turizm Bakanlığının denetimin altında olan bir otelde oluyor yani.” (25 yaşında, erkek, dışarıdan lise okuyor, Diyarbakırlı)

“Hadi 10 saat olsun. Bazı yerler. 12–13 saat çalıştırıyorlar. İnsanı sömürüyorlar.” (27 yaşında, kadın, açık öğretimde okuyor, evli, kendi işini kurmaya çalışıyor, Ispartalı)

“Çalışma saatleri misal, sabah 8 akşam 5’tir yani bu, çalışma kanununda, iş kanununda böyle geçer. Ama patronlar kendi kafalarına göre iş kanunları çıkartıyorlar.” (23 yaşında erkek, bekar, lise mezunu, kaynakçı, Adanalı)

Sadece sendikanın örgütlü olduğu az sayıdaki otelde çalışanların çalışma süreleri ve mesai ücretleri yasaya uygun olarak düzenlenmektedir.

“Sendikalı olmak iyi bir şey. (...) Olursanız, otel yönetimi hiçbir şekilde sizi sıkıntıya sokamaz. Ciddi anlamda... Sendika da zaten sizden prim alıyor. Her ay ödediğiniz bir para var. Mesai yapmıyorsunuz. 8 saatten sonra her saatin ücretini ödüyorlar.” (24 yaşında, erkek, açık öğretim öğrencisi, Balıkesirli)

Bu çalışma temposunu evli olanların aile yaşamıyla bağdaştırmaları adeta imkansızdır. Bu nedenle sektör bekar gençleri seçmektedir. Evli olanlar için geçici süre katlanılan bu çalışma ritmi kişileri daha sonra sektörden ayrılma noktasına getirmektedir. Turizm, daha iyi bir iş buluncaya kadar vakit geçirilecek ya da askere gidinceye kadar yapılacak bir iş haline gelmektedir. Biraz daha yüksek ücret işletme değiştirmenin temel nedeni olmakta, o işyerinde deneyimli personele nadiren rastlanmaktadır.

“Şu an nişanlıyım ben. İnşallah askerden sonra da evlenmeyi düşünüyorum. Bir düşünüyorum şimdi bir yılbaşında evde olamazsınız. Turizm yaparsanız. Bayramda evde olamıyorsunuz. Ayrıyetten mesai yapıyorsunuz. Yol bir buçuk saat! Sabahtan bir buçuk saat, akşamdan bir buçuk saatte ondan gidiyor.

8 saat de otelde çalışıyorsunuz, bir saat de servis bekliyorsunuz, 10, 13 saat gidiyor. Artı mesaiye kalırsanız, saat 10 da çıkıyorsunuz otelden, eve vardınız 11:30. Yatıyorsunuz, 12:30, saat 5:30’da ayağa kalkmanız lazım. Yani bu bir double gibi bir şey oluyor yani. Günün bitiyor yani!” (24 yaşında, erkek, lise mezunu, bekar, Hataylı)

“Günde 12-13 saat geçiyordu çalıştığınız zaman, düşünebiliyor musun, günde 15-20 lira parayla, ben çocuğumu göremiyordum ya...” (29 yaşında, erkek, ilkokul mezunu, evli, işsiz, Balıkesirli)

Profesyonel bir iş örgütlenmesinin olmadığı kimi işletmelerde çalışanı aşağılayan bir dil kullanılması şikayetlere neden olmaktadır.

“Şimdi şöyle birader ben oraya gittim, başımızdaki şefler bir iş buyurdıkları zaman, gerçekten, emir almak gibi bir şey söz konusu değil, ben hava şirketine girdiğim zaman da emir alacağım, benim babam da emir ediyor. Ama oradaki insanların yaptığı muameleler insan muamelesi değildi, küfür, evli adama küfür edilmez, bu belirli bir zamana kadar geldi, geldi, sırf, eve 3-5 kuruş götürebilmek için dayandım dayandım ama belirli bir hal aldıktan sonra bu dayanılmaz hale geliyor.” (29 yaşında, erkek, evli, ilkokul mezunu, işsiz, Balıkesirli)

Turizm sektörü hem kadınların hem erkeklerin çalıştığı bir sektördür. Erkekler özellikle garsonlukta kadınların yük taşıma vb. işler yaptırılmadığı için daha avantajlı konumda olduğunu düşünmektedir. Görüşülen iki kadın bekar oldukları için koşullara uyum sağlayabildiklerini belirtmiştir.

“Benim için olumsuz yönü yok. Sonuçta bekarım. Tek olumsuz yönü sabah erken kalkması. Fakat evli bir bayan için çok zor gündüz çalışıp hele böyle bir işte çalışıyorsa. Sürekli ayaktasın, zor. Akşama kadar yoruluyorsun. Akşam eve gidiyorsun çocuklarının problemleri, kocanın problemleri. Onların yemesi içmesi, evin temizliği. Çok zor tabii ki. Ama şu an benim için bir problem yok. O konuda rahatım.” (24 yaşında, üniversite mezunu, Ankaralı)

Özellikle küçük yerden gelip Antalya’da çalışmak genç kadınlar açısından özgürlük anlamına gelebilmektedir.

“Benim için çalışma hayatı yaşam demek. Özgürlük demek. Kendine güven demek. Ayağımın üzerine basmak demek. Kendime olan özgüvenimi arttırmak demek.” (24 yaşında, üniversite mezunu, Burdurlu)

4.2.4 Tarım Sektörü

Tarım Antalya ekonomisinde önemi giderek artan bir sektördür. Özellikle son yıllarda gelişmeye başlayan çiçekçilik ve fidecilik klasik tarımın yanında ticari yönü gelişkin faaliyet alanları olarak gözükmektedir. Aksu yolu üzerinde pek çok firmanın dahil olduğu bir saha üretim faaliyetleri açısından önemli hale gelmiştir. Ancak tarım sektöründe gündelikçi ve/veya aylıklı olarak çalışmak yerleşik gençler tarafından tercih edilmemekte, daha ziyade göçe yeni katılmış, düşük eğitimli gençlere istihdam alanı sunmaktadır. Çalışma şartları ağırdır, yazın güneş altında uzun saatler toprakta

çalışılmaktadır. Tarım “köylülükle” eş görülmekte, emek yoğun olması, “kirli” bir iş olması yani toprakla ilgilenilmesi ve genel olarak toplumsal saygınlığının düşük olması ve eğlenceli olmaması, ilerleme şansının düşüklüğü gibi nedenlerle iş arayan gençlerin akıllarına pek gelmemektedir. Buna karşılık yeni göç etmiş, düşük eğitilmiş gençler ana toplumsal yapının dışında, kendi aileleri, akrabaları ve hemşehri grupları ile birlikte çalıştıkları için sektörü korunaklı bulmaktadırlar. Tarımda özellikle fide ve çiçek sektöründe Güneydoğunun Batman, Diyarbakır, Urfa gibi illerinden göç etmiş gençler, Antalya Halinde ise Hatay’dan gelenler çalışmakta, yerli ve/veya yerleşik Antalyalılar sektörde görülmemektedir. Belirli bir eğitim düzeyine sahip gençler açısından tarım bir iş alanı olarak gündeme gelmemektedir.

“Ben arkadaşımдан biliyorum şöyle söyleyeyim. Elmalıda elma bahçeleri var. 80 dönüm. Babası orada çalışıyor. Orada çiftçilik yapıyor. İyi de para kazanıyor. O işi babası ile yapmıyor. Burada geliyor 1 milyara çalışıyor. Temiz iş istiyor.” (22 yaşında, erkek, meslek lisesi mezunu, kendi işini kurmaya çalışıyor, Antalyalı)

Gerek halde sebze-meyve ayıklayanlar ve paketleyenler, gerekse tarım işletmesinde çiçek veya fide işinde çalışanların önemli bir bölümü genç kız ve kadınlardır. Hatay’dan gelenler akraba ve arkadaş grubuyla geldikleri için memnundurlar. Okuma imkanı bulamamış, çocukluktan itibaren aile işletmesinde çalışmış ve başka işlerde çalışmasına izin verilmemiş genç kızların aileleri açısından sosyal denetimin güçlü olduğu bir ortamda gerçekleşen tarımsal çalışma, onay verilen bir çalışmadır. Bu işin bekarken yapıldığı, evlenince eşlerin izin vermeyeceği söylenmektedir.

“Burada çalışırken erkeklerin olması gerekiyor yani bizleri koruyacak kollayacak. Bir de yabancı olduğu için şart yabancı olduğu için. Akşam oldu mu dışarı çıkamazsın tek başına. Kadın olarak tek başına çıkamazsın. Yani bir sürü aksilikler olabiliyor kadın olarak. Erkekler bir de daha şey istediğini yapıyor. İstedığı yere çıkabiliyor. Kadın daha korkabiliyor yani o şeyi yapmasan bile lafı çıksa, o anlamda yani dikkat etmeye çalışıyorum.” (28 yaşında, ilkokul, boşanmış, Hataylı)

Öte yandan tarımda çalışma, koşullarının ağırlığına rağmen eğitim düzeyinin düşüklüğü nedeniyle başka iş imkanı bulamayacak olan genç kadınlar açısından olumlu bir fırsat olarak görülmektedir.

“Mesela okumuş olsaydım başka yeri hayal ederdim, okumadığım için hani mesleğim olmadığı için işim iyi diye düşünüyorum benim şeyimde. Çok şükür güzel bir iş yeri, güzel patronlarımız var, mühendislerimizle anlaşıyoruz. Yani iyidir.” (22 yaşında, hiç okumamış, fide işinde, Diyarbakırlı)

“Biliyorsunuz zaten göç etmek çok zor bir şey. Ama en azından bir işimiz var, ihtiyaçlarımızı karşılayabiliyoruz. En azından boş zamanlarda gezebiliyoruz burada. Hatay’da onu da yapamıyoruz.” (18 yaşında, ortaokul, nişanlı, halde çalışıyor, Hataylı)

“Para kazanıyorum. Kendimi mutlu hissediyorum. En azından eskiyi düşünmemeye çalışıyorum. Bütün aklım fikrim çalışacağım işimi bitirmekte. Alacağım parayı kazanmak istiyorum, yani nasıl derler yani kazandığım parayı helal almak istiyorum daha doğrusu o.” (28 yaşında, ilkokul, boşanmış, halde çalışıyor, Hataylı)

Halde sebze-meyve ayıklama ve paketleme işinde çalışanlar için işin “Saatleri düzensiz, yemeği düzensiz, çalışması düzensiz, iş bırakma saati düzensiz”dir.

“Çok zor. Çünkü bir insan kendine zaman ayıramıyor. Sabahın dört buçuğundan kalkıp yedide mi biter akşam on ikide mi biter yani belli olmadığı için bir insan eve geldiği zaman yorgun olduğunda yemeğini bile yiyemiyor. Ondan sonra duşunu almak istiyorsa bile alamıyor. Öyle. Yani sosyal hayatı yok. Evden işe, işten eve. Bu şekilde. Başka bir şey yok zaten. (...) Sadece boş vaktim olduğu zaman yatmayı tercih ederim, dinlenmeyi. Çünkü birkaç aydır hiç dinlenmediğim için.” (26 yaşında, kadın, ortaokul mezunu, Hataylı)

Genelde yılın 8-9 ayı çalışılmakta, çalışma süresi sabah 5’ten akşam işin durumuna göre saat 5-6-7’ye kadar uzamaktadır. Kimi durumda sigorta yapılmamakta, ele geçen günlük 50-55 TL yevmiye üzerinden aylık ücret 900-1000 TL’yi bulmaktadır. Sigortalı çalışma durumunda asgari ücret ödenmektedir. Haftada bir gün izin vardır ve işler yoğun olduğu zaman bu izin kullanılamamaktadır.

Fidencilikle uğraşan tarım işletmesinde işler erkekler için tohumlama, kadınlar için serada fideleri büyütme ve tasnif etme ve erkeklerin büyüyen fideleri sevkıyatı şeklinde ayrılmıştır. İşin ortalama üç ayda öğrenilebileceği söylenmektedir. Çalışma saatleri 7.30-17.30 arasındadır ve düzenlidir. İş sezonluk olduğu için Kasım ayında işten çıkartmalar yaşanmakta, işçilerin çok azı kalabilmektedir. Dolayısıyla başka iş arama eğilimi mevcuttur.

4.2.5 Farklı Sektörler, Benzer Çalışma Koşulları

Sezonluk çalışma ve çalışma saatlerinin uzunluğu genel olarak tüm sektörlerin temel niteliği gibi gözükmektedir. Sigortasız çalıştırma özellikle inşaat ve tarım sektöründe yaygın görülen bir durumdur. Daha çok küçük işletmeler sigorta yapmamakta ancak sigorta yapan işletmelere göre daha fazla ücret ödemektedir. Büyük kurumsallaşmış firmalar ise sigortasız işçi çalıştırmamakta ancak asgari ücret üzerinden ödeme yapmaktadır. Paraya gereksinimi olan, düşük eğitilmiş ve genellikle düşük becerili gençler çalışmak ve çoğunlukla da aileye yardım etmek zorundadır. Bu koşullar altındaki gençler için ücret öncelik taşımakta, ücretin yüksek olması en önemli kriter olmaktadır. Bu nedenle sigorta yerine ücret tercih edilmektedir. Daha uzun eğitilmiş, becerili ve daha geç yaşta çalışma hayatına giren gençlerin çalışma zorunlulukları daha azdır bu nedenle düşük ücret ama sigortalı çalışma önem kazanmaktadır. Çünkü genellikle ailelerine yardım etmeleri gerekmektedir hatta çoğunlukla aile onlara destek sunabilmektedir. Bu gençler için ücret ikinci planda kalmaktadır.

Gençler sigortalı çalışıyorlar ise genel olarak asgari ücret almaktadır. Asgari ücret bekar iken yeten bir ücrettir. Genellikle aile ile yaşayan gençlerin temel gereksinimleri aileleri tarafından karşılandığı için işten gelen ücret “ek ücret/gelir” gibi görülmektedir. Temel sorumlulukları aileye ve/veya aileden birine aktarabilen gençler için işten elde edilen ücret yeterli görülmekte ancak yalnız bir yaşam kurmak için yeterli olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle çalışılan yerde yatmak mümkün ise –özellikle turizm sektöründe- lojmanda kalınmakta, haftada bir gün olan izinlerde de şehirde yaşayan akrabalar ziyaret edilmektedir. Bu koşullar altında elde edilen paranın bir miktarını biriktirmek ve geleceği planlamaya çalışmak ve daha iyi ücretli iş aramak genel eğilim haline gelmektedir.

Özellikle genç erkeklerin bir işten en önemli beklentileri ücrete ilişkindir. Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde hem kadınlar hem de erkekler evin temel geçim sorumluluğunun erkekte olduğunu düşünmektedirler. Aile reisi olacak olan erkekler bir işin temel iyi niteliğini ücret olarak görmektedirler. Asgari ücret alan ve bekarken bu paranın yettiğini söyleyen gençler evlendikleri zaman çok yetersiz olacağını düşünmekte ve asgari ücretin yükseltilmesini istemektedir.

“Şu anki maaşım yetiyor. Ama bekar olduğum için yetiyor. Ama iki kişi olduğumuz zaman yeteceğini hiç düşünmüyorum.” (22 yaşında, lise mezunu, otelde pool boy, Burdur)

Görüşme yapılan kişilerden bazıları hizmet sektörünün değişik işlerinde çalışmaktadır. Bunlar arasında çağrı merkezinde çalışan, hasta bakıcılığı yapan, beyaz eşya ve klimada teknik servis sunan, araştırma şirketinde anketörük yapan, şoförlük yapan kişiler vardır. Halen çalışan ve işsiz olan gençler açısından dikkat çeken iki husus vardır. Bunlardan ilki hemen hepsinin bir çok kez iş değiştirmesi ve genellikle öncesinde turizm sektöründe çalışmış olmasıdır. Çalışma koşullarından duyulan hoşnutsuzluk yeni iş arayışına yöneltmektedir. Ancak gençler açısından sık sık iş değiştirme ve farklı mesleklerde çalışma, tecrübe oluşmasını güçleştirmektedir.

“İlk petrolde çalıştım. Yıkamacılık yapıyordum araba yıkıyordum. Bir buçuk sene devam ettim. Daha sonrasında otele girdim. Yıkamada sigorta vardı. 16 yaşındaydım çocuk sigortası yapıyordu bana. 400 falan alıyordum aylık. Bahşiş falan oluyordu yıkamada. Memnundum oradan. Ayrılık sebebi, şirket devretti. Başka bir şeyle anlaştı. Oradan çıktım otele gittim. Tezemin oğulları çalışıyordu otelde onlardan duydum. Onun aracılığı ile gittim. Komi olarak başladım. 17 yaşındaydım o zaman beş yıldızlı otelde komilik yaptım 6–7 ay çalıştım. Otelin işleri sezonluk zaten biliyorsunuz. Daha sonra köye gittik sera domates işi vardı. Ailemle birlikte gidiyorduk.” (23 yaşında, erkek, lise terk, kesme çiçek işinde, Adıyamanlı)

Öte yandan işe ilk başvuruda, hangi iş olursa olsun tecrübe istenmektedir. Ancak genç oldukları için tecrübelerinin olmaması önemli bir dezavantaj olarak görülmektedir. Çalışmadan tecrübe olmayacağından, çalışma için de tecrübe istendiğinden böylesi bir kısır döngü özellikle eğitimli gruplar tarafından bir güçlük olarak belirtilmektedir:

“Tecrübeli eleman alıyorlar. Sonuçta çalışılmadan tecrübe alma imkanım yok. Hemen tecrübeli olacaksın, beş yıl çalışman lazım, hemen deneyim istiyorlar. Ama deneyim çalışmadan olmuyor. Tanıdık olacak yani, tanıdık vasıtasıyla gireceksin o işe. Hep tecrübe istediler.” (27 yaşında, erkek, Akdeniz Üniv. öğrenci, İskenderunlu)

4.3 Genç Kadınların Deneyimleri

4.3.1 Çalışma Hayatından Alıkonmak

Toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü çerçevesinde kız çocuklarının görevi evlenip çocuk doğurmak ve aile sorumluluklarını en iyi biçimde yerine getirebilmek için ev kadını olmaktır. Bu bakış açısının özellikle güçlü olduğu muhafazakar ailelerde kız çocuklar zorunlu ilk öğretimden sonra okula gönderilmemekte, ancak bazı el becerileri kazanması için dikiş-nakış kurslarına gitmesine izin verilmektedir. Bazı genç kızlar açık öğretim lisesinde okumaktadır.

Bir annenin babayla birlikte kızlarını okula göndermeme gerekçesi şöyle dile gelmektedir:

“Ne bileyim bir çalı arkasında bir ağaç dibinde bir kız bir oğlan okula gidiyor sanıyorsun. Nerde kuytu bir yer varsa, deniz kenarlarında... Biz de tiksindik. Kızları vermeyelim mi vermeyelim. Benim de okumam yok.(...) Oğlanı okutalım dedik. O da okumadı. İlkokulu bitirirken oğlanın öğretmeni bunun isteği yok, siz bir işe verin dedi. Biz de öyle yaptık. Büyük kızı da okutmadık.”

Okula gitmekten alıkonan genç kızlar durumlarını içselleştirmekte ve ev işleriyle meşgul olarak kısmet beklemektedir. Gönüllü değil zorunlu çalışanlara göre kendilerini daha rahat bulmakta, çalışmalarına izin verilmesi için uygun ortam, tanıdık bir yer olması gerektiğini belirtmektedirler.

“ ...bir yanda da çalışmak zor geliyor. Evde oturmak daha iyi diyorum. Alıştım evde oturmaya, ev kızı olmaya. Fark etmez benim içini ileride iyi bir şey çıkarsa, eşim de izin verirse çalışırım. Liseyi bitireyim de...” (19 yaşında, açık lisede, Antalyalı)

Öte yandan okumak ve çalışmak istediği halde bundan aile üyelerinin engellemesiyle alıkonulan, ancak sosyal denetimin yoğun olduğu ortamlarda çalışmasına izin verilen genç kız ve kadınlar da vardır.

“Ben mecbur kaldım çalışmaya, ne kadar acıklı bir şey. Tekstile gitmek istedim, otelde kat görevlisi olmak istedim... onlar hem düzenli hem güzel işler. İstemedi hiçbirini. Yeğenlerim buradaydı, evden işe işten eve. Babam görünce buna izin verdi.” (26 yaşında, ortaokul, bekar, halde çalışıyor, Hataylı)

4.3.2 Çalışma Hayatında Kadın Olarak Yer Almak

Genç ve çalışma hayatı denince pek de akla gelmeyen bir konu evli gençler konusudur. Genellikle genç denilince “bekar, öğrenci, işsiz” gençler akla gelmektedir. Hâlbuki Türkiye’de evlenme yaşı gençlik döneme gelmekte ve gençlerin önemli bir kısmı da evli/çocuklu olabilmektedirler. Yine özellikle son yıllarda dikkat çeken oranlarda artan şekilde boşanmalardan bahsetmek de mümkündür ve genellikle boşanmalar evliliğin ilk yıllarında gerçekleşmektedir. Bu iki konu birlikte ele alındığında boşanmış, çocuklu, genç ve kadın diye bir grup vardır ve bu grubun çalışma hayatında karşılaşmış oldukları güçlükler diğer gruplardan daha fazla görünmektedir. Öncelikle dul ve çocuklu olmak toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde ve toplumsal normlarla birlikte ele alındığında en çok bu grubu etkilemektedir. Uzun çalışma saatleri, düşük ücret gibi ortak sorunların yanında kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları önemli sorunlardan birisi olan “cinsel taciz” en çok bu grup genç kadınları etkilemektedir. Cinsel taciz sorunu bir çok genç kadının çalışma hayatına katılmasına izin verilmemesinde temel etkidir.

“Özellikle dul olduğun direkt potansiyel işte. Göz ucuyla bakıyorlar. Laf atma falan, işte sözlü tacizler. Buna bağlı şeyler.”(…) “Ben pek tek kişilik, özel iş yerlerinde çalışmak istemiyorum.” (28 yaşında, üniversite mezunu, bekar, işsiz, Erzurumlu)

Özellikle küçük işletmelerde sıkça belirtilen çeşitli türleri ile taciz gerçeğinden bahsetmek mümkün gözükmektedir. Bu nedenle genç kadınlar için bir işin temel niteliğini belirleyen en önemli unsurlardan birisi tacize maruz kalmayacakları güvenli bir iş yeri bulabilmektir.

“Bayan her işte çalışamaz bu da var. Ben bir kere sigorta şirketine girdim. Bayan her yerde hele hele alımlı bir şeyse çalışamaz. Ben o zaman çok küçüktüm ama tacize uğradığım zamanlar olurdu. Benim annemin öğrencisinin babasıydı gene bir sigorta şirketi idi. Benim göğüslerimi ellemeye çalışırdı. Cinsel organını benim popoma değdirmeye çalışırdı. Bizim orada da böyle şeyler çok ayıptı. Kimseye söyleyemiyordum.(...) Bayanın çalışacağı yer de taciz riskinin olmaması lazım. Büyük ve kalabalık ortamlarda çalışılması iyi. Sabah akşam işe giriş-çıkış saatlerinin belli olması gerekli.” (28 yaşında, , üniversite mezunu, bekar, işsiz, Erzurumlu)

Bu durum kadınların başvurabileceği ve çalışabileceği işleri ciddi bir şekilde kısıtlamaktadır.

Yeniden boşanmış ve çocuklu genç kadınların çalışma deneyimine döndüğünde bir diğer önemli sorun alanı, iş ve aile uyumunun kurulmasındaki güçlüklerdir. Çalışma saatleri, çalışılan işten elde edilen ücret ve bu ücretle çocuk bakım hizmetinin fiyatı ve saatleri arasındaki uyumsuzluk çalışma deneyimini yakından etkilemektedir. Çalışma hayatı ile ev hayatı arasındaki bu uyumsuzluk ya sık iş değiştirmeye ya da çalışma hayatına hiç katılmamaya neden olmaktadır.

“Çalıştığım hiçbir yerde işten çıkarılmadım. Çocukların kreş saatleri, işte kreşin saatlerinin maalesef Türkiye’de çalışma saatleri ile tutmuyor. Gerek devlet gerek özel sektör olsun hiçbir iş yerinde sabah 9 akşam 5 olayı yok. Ama maalesef kreşler sabah 9 akşam 5 uygulaması var.” (28 yaşında kadın, ilkokul mezunu, boşanmış 2 çocuklu, anketörlük yapıyor)

4.4 İdeal İş, İş, İşsizlik

Gençlerin kafasında ideal iş çoğunlukla devlet işi olarak şekillenmektedir. Özellikle lise ve üstü eğitim düzeyindeki gençler için ideal iş devlet işidir. Garantili olması, yasalara uygun çalışması devlet işini idealleştirmede en önemli unsur olarak belirlemektedir. Antalya iş piyasasını şekillendiren iki temel sektör olan turizm ve tarım sektörü sezonluk nitelik taşımaktadır. Her iki sektöre bağlı olarak gelişmiş bulunan hizmet sektörü de esnekleşmiş durumdadır. Kurumsallaşmış işletmelerde çalışılsa bile bu piyasalar düşük ücret ile karakterize olmaktadır. Bu koşullar altında geleceklerini göremeyen gençlerin ideal iş algısı devlet işi olmaktadır. Özel sektörde de kamu sektöründeki koşulların bulunması istenmektedir.

“Devlet işi olsun istiyorum. Devlete dayalı bir iş olsun ne olursa olsun diyorum artık. O hale geldim yani. Hangi bölüm olursa olsun sektör fark etmiyor sadece devlet olsun. Garantici oldum. Onun dışındaki mesleklerin hiçbir faydası yok...Özel sektörün hemen hemen hepsinde aynı. Parasal anlamda zorluk yaşıyorsun, iş saatleri çok uzun, iş koşulları çok ağır, izin günlerin çok kısıtlı. Benim bir gün iznim vardı ama devlet sektöründe çalışan birisinin ders saatleri daha az, ücreti daha yüksek, hafta sonları tatil, üç ayda tatil yapıyorlar, üstüne bir de paralarını alıyorlar. Yani olanakları çok fazla.” (27 yaşında, erkek, Akdeniz Üniv. öğrenci, İskenderunlu)

“İdeal bir iş sabah 8, akşam 5. Saatleri düzgün olacak sabah 8 akşam 5 olacak. Maaşı Türkiye şartlarında en az 2 milyar olması lazım. En az. Her türlü sigortadan yararlanabilmeli. Nasıl polise

ayrıcılık tanırırsa, öğretmene ayrıcalık tanırırsa, nasıl memura ayrıcalık tanırırsa, normal bir işçiye de bunlar tanınmalı, ne zaman tanırırsa, o zaman bir yere geliriz. Ama tanınmadığı sürece hiçbir yere gelemeyiz.” (25 yaşında, erkek, lise mezunu, klima kursuna katılıyor, Adana)

“Gidiş geliş saatlerin net, belirli saatler içerisinde olan, sabit aylığı net olan, alacağı paranın ne alacağını bilmen lazım ki ona göre harcama yapasın ay içerisinde. Bir de sağlık güvencesi, sosyal güvencesinin olması.” (28 yaşında, kadın, ilkokul mezunu, boşanmış, iki çocuklu, Adıyamanlı)

Yasaya uygun çalışma saatleri, düzenlilik, sosyal güvence ve ücretini zamanında alabilmek ideal bir işin temel niteliklerini oluşturmaktadır. Aslında bu sayılanlar, yasalara uygun bir işin olması gereken asli nitelikleri iken gençlerin deneyiminde ideal işe dönüşmektedir. Genç işsizliğin yüksek olması, iş piyasasındaki işlerin geçici niteliği, iş piyasasına ilişkin denetimlerin yetersizliği birleşerek mevcut işleri belirsiz çalışma saatleri olan, ücretleri düzensiz ödenen, düşük ücretli ve sosyal güvencesiz işler haline getirmektedir.

Kimi eğitilmiş gençler böylesi piyasa koşulları altında eğitimin avantaj olmaktan çıkıp dezavantaj olma niteliği kazanabildiğine değinmişlerdir. İşverenlerin bu koşulları kabul edecek, çok sorgulayıp sorun çıkarmayacak nitelikteki iş gücünü tercih ettiğini ve eğitilmiş özellikle üniversite eğitilmiş gençleri çok da istemediklerini belirtmişlerdir:

“Kıyafetine bakıyorlar, konuşmana bakıyorlar. Onun dışında seni nasıl kullanabiliriz. Kullanma amaçlı yani. Çoğunlukla vasıfsız olmanı istiyorlar. Vasıfsız eleman arıyorlar. Üniversite okumaması tercih ediyorlar çünkü bazı şeylere karşı çıkıyorsun ya.” (27 yaşında, erkek, Akdeniz Üniv. öğrenci, İskenderunlu)

4.4.1 İşsizliğin Etkileri

Çalışmak; para kazanmak demektir, çalışmak bir işe yaramaktır, bir yer/statü edinmek demektir. Özellikle erkekler için çalışmadan bir var oluş düşünülemezdir.

“Çalışmak ilk başta para demek. Psikolojik olarak çalışmak iyi geliyor. İnsan boşta kaldı mı düşünüyor işte ne yapıcım ne edicem. İnsan kendini boşta hissediyor çalışmadığı zaman. Çalışmamak zor oluyor. Evdekiler bir şey demiyor ama ben çalışmadığım zaman kendi kendime utanıyorum. Toplumda iyi gözle bakmıyorlar. Çalışmıyor boş geziyor diye.” (25 yaşında, erkek, ortaokul mezunu, bekar, otelde komi, Konyalı)

Gençlerin yaşam deneyimini belirleyen önemli etmenlerden birisi işsizliktir. Eğitilmiş, eğitimsiz, kadın, erkek herkesi etkilemektedir. İşsizlik gençleri öncelikle eldeki işe sahip olmaya itmektedir. Koşulları kötü de olsa, ücreti düşük de olsa dışarıdaki işsizlik gençleri terbiye etmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe işsizlik daha ağır yaşanmakta ya da eğitim düzeyine bağlı olarak yaşanan deneyim daha iyi ifade edilebilir hale gelmeye başlamaktadır:

“Çok kötü bir şey ya. Bir kere üretmek insanı besliyor. Kendi ayakları üzerinde durmak besliyor. Kendine olan özgüvenini yitiriyorsun, kendini güvensiz hissediyorsun. Hiçbir şeye yaramayan bir şey gibi hissediyorsun. Yani neden olmuyor diyorsun, ben bunu yapabilirim ben de bu kapasite var diyorsun ama dediğim gibi okula gidip gelmek beni çok sarstı. Ondandır toparlanmakta zorluk çektim.” (28 yaşında, kadın, 2 yıllık üniversite mezunu, İspartalı)

“Dünyada işsizlik kadar kötü bir şey yok. İşsiz bir insanın yapamayacağı bir şey de yok. Geçim sorunu var. Bir takım alışkanlık başlıyor, kumar alışkanlıkları başlıyor. Ondan sonra içki, esrar.. İşin yoksa her şeye adaysın. Kötü olan her şeye adaysın.” (27 yaşında, erkek, ilkokul mezunu, inşaat işinde, Diyarbakırlı)

Özellikle askerden dönmüş, evlenmiş gençler için işsizlik oldukça zorlu bir deneyime dönüşmektedir. İşsiz gençler sürekli iş aradıkları vakit aileler anlayışlı olmakta, özellikle işsizlik döneminde gençleri destekleyebilecek ekonomik koşullara sahip olan aileler bunu çocuklarından esirgememektedir. Ancak özellikle 20’li yaşların sonuna doğru gençler için bu destek acı veren bir deneyime dönüşmektedir. Diğer yandan ailesi tarafından destek gören gençler işsizliklerini uzatabilmekte, ne iş olursa yapma eğilimleri de düşmektedir. Açık öğretimde okuyan evli ve bir çocuklu, ailesi ile birlikte yaşamaya devam eden genç, işsizlik deneyimini ve ailesinden gördüğü desteğin ağırlığını şöyle ifade etmiştir:

“Babamın ne söylediğini söyleyeyim size; ‘tamam dedi ben sana ömür boyu bakarım’ dedi. ‘Ben öldükten sonra ne yapacaksın’ dedi. Babamın söylediği şey buydu. Bu şimdi benim canımı çok sıktı yani. Daha birkaç gün öce söyledi bunu.” (29 yaşında, erkek, açık öğretimde okuyor, evli, işsiz, İstanbullu)

İşsizlik böylesi psikolojik etkilerin dışında bizzat yaşamı daraltmakta, gündelik hayatın kâbusa dönüşmesine yol açmaktadır:

“Hem maddi yani hem kişisel hem ailesel sıkıntılar. Özel hayatını da etkiliyor. Dışarı falan çıkamıyorsun. Yaşamda kısıtlanıyorsun. Devamlı kısıtlanıyorsun. Maddi anlamda her şey yaşanıyor. İnsanlar karşısında boynun bükük kalıyor. Her gün korku var, evden çıkma korkusu. Evden atılma korkusu, yarın ne yiyeceğim korkusu.” (27 yaşında, erkek, Akdeniz Üniv. öğrenci, İskenderunlu)

“İnsanlar işsiz kalırız diye korkuyorlar. İşsiz kalırız diye korkuyorlar ve haklarını arıyamıyorlar. Aramak isteseler bile birisi ikisi çıkıyor, gerisi sustuğu için bir şey yapamıyor.” (23 yaşında erkek, bekar, lise mezunu, Adanalı)

İşsizlik hem kadın hem de erkek için çok zor bir deneyim olarak belirlemekle birlikte erkek işsizliğinin daha zor olduğuna dair kanaat yaygın gözükmektedir. Hem erkekler hem de kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde işsizliği değerlendirmekte ve belirli bir iş sahibi olma, eve “ekmek” getirme sorumluluğu ilk olarak erkekte görülmektedir. Böylesi bir toplumsal beklenti erkekleri etkilemekte ve işsizlik “işsiz olmaktan” daha fazla anlam içermektedir. Bir erkeğin “evine ekmek götürmemek” olarak somutlanan işsizliği, evin reisi olarak sahip olduğu iktidarın kaybedilmesi demektir.

“Bir erkek toplum içinde de öyle, muhakkak çalışmak zorunda. Kadına öyle bir şey yüklenmemiş. Kadın çalışsa da olur çalışmasa da olur. Ama erkek mutlaka çalışmak zorunda, evine ekmek götürmek zorunda olarak görüldüğü için o yüzden erkelerin işsiz kalması kadına göre daha zor.” (24 yaşında, kadın, evli, lise mezunu, Burdurlu)

“Yaklaşık ben 3 aydan beri işsizim. 3 aydan beri iş arıyorum, ve inan ki yani buna, onun bende yarattığı psikolojik baskıyı tarif etmek mümkün değil. Çünkü neden, parasız kalıyorsun, yani bunu, işsiz kalan herkes mutlaka yaşamıştır, ve düşünüyorsun, benim bakmakla yükümlü olduğum insanlar var, diye.

Düşünüyorsun, çocuğum var, çocuğum var, karşı taraftan, şöyle söyleyeyim, eşimin ailesinin tarafından bana bakılan bakış açısı, işsiz kaldığında tamamıyla değişebiliyor. Çünkü insan, insanoğlu çığ süt emmiş, bugün iyiyen her şey iyi, kötüyse, maalesef yaşadığımız devir çok kötü. Bunalıma gelince, bunalıma kadar yolu var, bunalıma girdiğim zamanlar oldu. Kayıt altında konuşuyoruz, gerçekten, bi yerlere gidecekse söyleyeyim, depresyon hapı kullandığım zamanları bilirim, depresyon ilacı kullandığım zamanları bilirim, daha başka bir şey.” (29 yaşında, erkek, ilkokul mezunu, evli, işsiz, Balıkesirli)

“Çünkü bir erkek için, bir erkek için, iktidar olarak bakıyorum ben, erkeğin iktidarı bence para. Parası olmadığı zaman o erkeğin hiçbir şeyi yok, bana göre böyle, bir işi olmadığı zaman, parası olmadığı zaman, erkeğin kendi özgüvenini yitiriyor. Özgüvenini yitirdiği zaman daha asabi olabiliyo, insanları dinlemeden anlamadan, daha kırıcı olabiliyo. Eee, çaresiz bi aslan gibi sağa sola saldırıyorsun, başka hiç bişey değil. Ya bunları aşabilmen için, bi işin olması gerekiyo, yani sürekli bi işin olması, insana daha özgüven verebilen bişey.” (28 yaşında, erkek, Anadolu lisesi mezunu, otelde çalışıyor, Eskişehirli)

Erkek evi geçindirmek için iş ararken, kadın erkeğin kazancının geçinmeye yetmemesi, çocuklarının ihtiyaçlarının karşılanamaması ve bazen bir ev satın alabilmek için çalışmak istemektedir. Görüşülen erkekler işsizliğin erkekler üzerindeki yıpratıcı psikolojik etkisinden söz ederken, kadınlar açısından dile gelen çalışmanın kadına getirdiği güçlenmedir.

“Bir bayan için çalışmak çok önemli. Ayakta durabilmek demek. Kendi elindeki imkânları kendin değerlendirebiliyorsun. Eşine muhtaç olmuyorsun. Yeri geldiğinde eşin bir şey dediğinde onu tersleyip cevap da verebilirsin. Ben şimdi onu hiç yapamıyorum mesela. Ben eşimden hiç para isteyemem. Eşim bırakırsa bırakacak. Ben neden böyle mağdur olayım.” (28 yaşında, AÖ üniversite terk, işsiz, Adıyamanlı)

“Hem sigortam yatsın hem kendime ait bir param olsun. Aile içinde daha iyi geçinelim, daha rahat olalım, çocukların her istediğini alabileyim. Tek maaşlı olduğumuz için alamıyoruz.” (27 yaşında, lise mezunu, evli, işsiz, Konyalı)

“İş özgüven ifade eder. Hani insanın kendine olan güveni geri gelir ondan sonra ailene yardımcı olduğun için mutlu olursun. Yani insan kendini huzurlu hisseder çalıştığı zaman. Çalışmadığı zaman mesela kendini işe yaramaz hissidersin. Hani insanlar demese bile insan kendini huzursuz hisseder.” (18 yaşında, ortaokul, nişanlı, halde çalışıyor, Hataylı)

“Ben çalışırsam daha mutlu olacağım. Kendi paramı kazandığım sürece daha mutlu olacağım. En azından kimseye yük olmayacağım. O en çok beni mutlu edecek.” (28 yaşında, ilkokul, boşanmış, halde çalışıyor, Hataylı)

Görüşmelerden çıkan bir diğer ilginç sonuç, Antalya’da düşük ücretli ve uzun çalışma saatleri olan işlerin yaygınlığı nedeniyle bu tarz işlerde çalışan gençlere göre işsizlik diye bir sorunun olmamasıdır. Onlara göre bazıları rahat, çok para kazanacakları, masa başı çalışmak istedikleri için işsizdirler, kendileri gibi zor koşullarda çalışmayı kabul etmeleri halinde iş vardır. İşsizlik diye bir sorun yoktur ama iş seçme diye bir sorun vardır. Bu gençler ‘tuzu kuru olan’

gençlerdir ve rahat iş istedikleri için iş bulamamaktadırlar. Genç insanın çok seçici olmaması, sebat etmeyi bilmesi, biraz ezilmeyi kabul etmesi gerekmektedir. Bunlara katlanmak istemeyenler işsizdir ama bu ciddiye alınmamalıdır.

“İnsan aradıktan sonra o işi buluyor. İşsizim diyenler bence yalan mı tabi ki kriterlerine göre seçim yapıyorsanız. Rahat olmak ben de istemez miyim tabi ki rahat olmak isterim neden benim de bir arabam olmasın. Neden benim bir evim olmasın. 8 saat değil de ben de 5 saat çalışmayı tercih ederim. Ama böyle bir şey olmayacağına göre insanların da aradığı kriterlere siz de gitmiyorsanız tabi ki ben işsizim diyip çıkanlar oluyor. İş beğenmiyor.” (23 yaşında, lise mezunu, boşanmış, aile ile yaşıyor, çağrı merkezinde çalışıyor, Adanalı)

“İstersen şimdi genelde insanlar başlayınca yüksek maaşla başlamak istiyor. İş beğenmemelik olduğu için bence işsizlik oluyor yoksa her başlayan yüksek ücretle başlayacak değil önce tabi ki asgari ücretle falan başlayacaksın. Sen işini yaptıktan sonra yükseleceksin. İş beğenmemelikten bence iş bulamamak yoksa iş imkanı var burada. Çalışacak olduktan sonra çok.” (27 yaşında, lise mezunu, evli, İŞKUR kursunda, Konyalı)

Bunun tam tersi bir görüş, Antalya’da sorunun aslında işsizlik değil yoksulluk içinde çalışma olduğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır.

“500 milyona iş bulmak çok kolay, git ara hemen bulursun, nolacak, 500 milyonla nolacak, yani kiraya verirsin aç kalırsın.” (25 yaşında, erkek, bekar, hastabakıcılık kursuna gidiyor, Diyarbakırlı)

4.4.2 İş Arama Deneyimi ve Bu Süreçte İŞKUR’un Rolü

Görüşülen kişiler arasında İŞKUR’un “bilinirliği” çok yüksektir; çeşitli kurslar düzenlediği, iş bulmaya yardımcı olduğu, işsizlik dönemlerinde işsizlik parası almaya yardımcı olduğu, “cep harçlığı” verilen kurslar düzenlediği genel olarak bilinmektedir. Ancak düşük eğitimi/becerili gurbetçi gençler özellikle Güneydoğudan gelen gençler kurumu kullanmamaktadır. Bu gençler çok hazırlıksız Antalya’ya gelmekte ve hemen tanıdık, yakın/uzak akraba aracılığıyla iş bulmaktadır. Çoğunlukla sadece yol parası ile gelme ve hemen para kazanılacak bir işe dahil olma gibi bir deneyim yaşamaktadırlar. Küçük yaşta, hazırlıksız ve düşük eğitim/beceri ile gelindiği için de en çabuk yapılabilecek iş inşaat işçiliği olmaktadır. Bu gençler zaman içinde kendi tanıdık ağını kurmakta ve bu ağın dışına pek çıkmamaktadır. Kendi hemşehri dayanışmaları ile yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu gençler için formal yollar pek söz konusu değildir ve ana toplumsal yapı tarafından dışlandıklarını düşünmektedirler. Benzer şekilde kendi dışlama mekanizmalarını da geliştirmekte oldukları görülmüştür. Toplu halde yaşamak, bir arada sosyalleşmek ve birbirlerinin desteği ile iş bulmak temel deneyimlerini oluşturmaktadır.

Usta-çırak ilişkisi içinde iş üzerinden eğitimle mesleği öğrenenler arasında ise meslek içi dayanışma ve birbirini haberdar etme önem taşımaktadır. Özellikle inşaat sektöründe kaynakçılık, kalıpcılık, duvar ustalığı gibi işlerde bir ustanın diğer bir ustaya gereksinim duyması halinde meslek içi haberleşme önem kazanmaktadır. Bu noktada mesleki beceri kadar kişilik özellikleri de devreye girmekte ve iyi ilişkilere sahip olma, güvenilir olma gibi hususlar önem kazanmaktadır. Genel olarak işverenler bu noktada sorumluluğu ustaya bırakmakta ve usta bir diğer ustalık gerektiren işte tanıdığı kişiyi aramaktadır.

“Şimdi telefonun sim kartı, rehberini açtığım zaman, işte İrfan usta yazar, Müslim usta yazar, Serkan usta yazar. Hep birbirimizi ararız yani. Gittiğimiz yerde tanıştığımız insanlar birbirlerinin numarasını alır. İş olduğu zaman bizi ara derler. Böyle tanıştığımız insanlarla, her zaman telefonlaşırız, onlar bizi arar, şurda iş var gel, burda iş var, gideriz böyle yani iş.” (23 yaşında, erkek, lise mezunu, kaynakçı, Adanalı)

İŞKUR’un mesleki eğitim kurslarına katılarak işe yerleşme, gerek turizm sektöründe gerek hizmet sektörünün çeşitli alt dallarında söz konusu olmaktadır. Yine de turizmde çalışanların önemli bir kısmının işe girişi tanıdık üzerindedir.

“Eniştem de bu otelde çaycı. Şimdi otelde burada çalışırken dışardan geldiğin zaman içeriden illa ki bir tanıdığın olması gerek yani. Olmadığı zaman adam form veriyor doldurup gidiyorsun başka bir şey yapamıyorsun. Eniştem olunca burada işe girme imkânım oldu. Ona soruyorlar nasıldır diye. İyi midir çalışır mı çalışmaz mı diye bu tür sorular soruyorlar.” (29 yaşında, erkek, ilkökul mezunu, otelde çalışıyor, Balıkesirli)

Bulunan işte belirli terfiler olarak yükselebilmek için de “tanıdık” birilerinin olmasının önemli bulunduğu görülmüştür. Özellikle turizm sektöründe başlanılan işte terfi edebilme, yükselebilmek tamamen kişiler arası ilişkiler ve tanıdık birinin olması ile ilişkili olarak anlatılmıştır.

“Ki o sadece Riksoş’larda geçerli değil, tüm turizm yani, Antalya bölgesi adına konuşuyorum, diğer turizm yörelerinde konuşmadım, İstanbul, İzmir vesaire, şehir içi turizm yapmadım. Hani Antalya bölgesinde bi tanıdığın varsa, muhakkak bir yerlere geliyorsun, yoksa kendi çabanla çok zor yani.” (23 yaşında erkek, endüstri meslek lisesi mezunu, bekar, turizmde çalışıyor, Manisalı)

“...biraz çevre olması da gerekiyor. Misal benim anadilim gibi Rusçam var ama turizm sektöründe tanıdığım olmadığı için ben o sektörde çalışmıyorum. Artı fiziğim de düzgün olsaydı belki yine çalışabilirim ama fiziğim de düzgün değil, kısa boyluyum, hafif de tombulum, turizm sektöründe insan, uzun boylu, böyle yakışıklı, arıyorlar.” (erkek, 23 yaşında, lise mezunu, bekar, kaynakçı, Adanalı)

Eğitim düzeyi yükseldikçe iş bulma yolları çeşitlenmektedir. İnternet, özgeçmiş yazıp bırakmak, İŞKUR gibi yolların tümü bilinmekte ve kullanılmaktadır. Ayrıca eğitim düzeyinin yükselmesiyle “ne iş olsa yaparım” anlayışı yerine bilinen, eğitimi alınan işi yapma davranışının artmakta olduğu gözlenmiştir. Gençlerin işsizliğine ilişkin “iş var çalışmak isteyene” anlayışına karşılık bu yaklaşım önemli görülmüştür. Belirli bir konuda meslek/eğitim sahibi olan gençler bildikleri, kendilerini rahat hissettikleri işleri yapmak istemektedirler. Bu amaçla kendi işini kurmak niyetinde olan genç insanların bir kısmı İŞKUR’un girişimcilik eğitimlerini tamamladıklarını kanıtlayan katılımcı belgeleri sayesinde KOSGEB hibelerinden yararlanabilmektedirler.

“Kendi işimi sevdiğim için sevdiğim işi yapmak istiyorum. Onun dışında sevdiğim işlere başvuruyorum yani. Bana diyorlar herhangi bir yere başvur, bir yerden başla; o kadar ara verdin, çalışman lazım. Tamam çalışman lazım, para kazanman lazım da para kazanırken de mutlu olman lazım. Yaptığın işten zevk alman lazım.” (28 yaşında, kadın, 2 yıllık üniversite mezunu, girişimcilik kursiyeri, İspartalı)

4.4.3 Yerli / Göçmen Algısı; Dışlama / Dışlanma Konusu

Genel olarak dışlanma konusu çok belirgin değildir. Ama herkesin bir 'ötekisi'nin olduğu da görülmüştür. Genel olarak şehrin ana toplumsal hayatına giremeyen, kendi hemşehri grubu ile yaşayan grupların dışlandıklarını hissetmekte oldukları ve dışlandığını hisseden grupların mutlaka bir başka grubu dışlamakta olduğu görülmüştür. Bu durum kendini sektör paylaşımı, kendi hemşehri grubu ile yaşama, ana toplumsal yaşama katılamama şeklinde göstermektedir. Ancak özellikle Antalya'ya yakın illerden göç ile gelmiş olan gruplar –Burdur, Isparta vb.- kendilerini Antalyalı gibi görmektedirler. Genellikle aileden birileri daha önceden gelip Antalya'ya yerleşmiştir. Burada bir hayat kurdukları, ana toplumsal yaşama katıldıkları için kendilerini toplumsal olanın parçası olarak görmek ve ayrımcılık olmadığını veya kendilerinin ayrımcılığa karşı olduğunu söylemektedir.

“Turizm sektörüne bakalım, genellikle güneydoğulu çalışıyor. Pazarlarda, inşaatlarda, kafelerde, barlarda güneydoğunun elinde. Nasıl bir iş imkânı yok ki? Her yerde varlar. Nasıl dışlıyoruz ki?” (22 yaşında, erkek, lise terk, Antalyalı, kendi işini kurmaya çalışıyor, kuaför)

Ancak, kendisini Antalyalı olarak algılayan gruplar veya Antalya'ya daha önceden göç etmiş olmakla birlikte kendi kimliğini korumaya devam eden bazı grupların diğer gruplara karşı önyargılı olabildikleri pek çok görüşmeci tarafından ifade edilmiş, bu önyargının olası tehlikeli sonuçlarına dikkat çekilmiştir. Şehirde yaşanan kimi olumsuzlukların ana nedeni olarak göç ve belirli göçmen grupları görülebilmektedir. Antalya'da iş vardır umudu ile çok kişinin geldiği ama gelen herkesin iş bulamadığı ve işsizliğe bağlı olarak da bu insanların olumsuz yaşam biçimlerine yöneldikleri ve bunun da şehri bozduğu düşüncesi vardır. Diğer yandan göç ile şehrin büyüdüğü, turizm potansiyelinin arttığı, bu kapsamda hem iyi hem de kötü niteliklerinin olduğuna da değinilmektedir.

Antalya'daki göçmenlerin iş pazarında yaşadıkları sıkıntıları değerlendirmeleri sorulduğunda, Antalya örneğinden bağımsız olarak küresel sorunlara referans vererek belli etnik grupları sorumlu gösterdiler. Hatta, bazı görüşmeciler (25 yaşında, erkek, ortaokul terk, bekar, inşaat işçisi, Şiranlı,) ırkçılığa yaklaşan bir söylem üzerinden dünya'da ve Türkiye'de yaşanan iktisadi ve toplumsal sorunları belirli gruplara dayandırmaktadırlar.

“Göçün iyi tarafını hiç görmedim. İnsanlar gece 11'de sokağa çıktığı zaman bir güvence yok sokakta. Göçmenler yapıyor. İş bulma ümidi ile geliyor. İş bulamıyor sokakta yatıyor. İş ümidi ile geldiği için hiçbir iş yapamıyor. Hastane bahçelerinde yatan birçok insan var. Göçün Antalya'ya bir faydasının olduğunu düşünmüyorum. İş bulamayınca bin bir türlü iş yapıyorlar uyuşturucu olsun. Her türlü kirli işe giriyor. Genelde göçmenler yapıyor. Geçinmek zorunda, para kazanmak zorunda.” (23 yaşında, erkek, bekar, Akdeniz Üniv. öğrenci, aynı zamanda kendi işini kurmaya çalışıyor, Antalyalı)

“Hem faydası, hem zararı var. Daha gösterişli oteller yapılıyor. Oteller artıyor. Bu da turistlerin gelmesini sağlıyor. O yönden güzel. Farklı açıdan bakıldığı zaman. Arkadaşın dediği gibi, her ilden göç olduğu her insanı bir tutamayız ama iyisi de var kötüsü de var. İlla ki bir sıkıntı çıkartıyor. Tamamen olumsuz diyemem olumlu yönleri de var.” (27 yaşında, kadın, açık öğretimde okuyor, evli, kendi işini kurmaya çalışıyor, Ispartalı)

Önyargıların yanı sıra işgücü piyasasında oluşan rekabet göç ile gelenlere duyulan tepkide etkili olmaktadır. Göçmenlerin işgücü piyasasında ücretleri düşürdükleri, daha azına razı geldikleri, özellikle “gurbetçilik” yapanların 6-8 ay çalışıp memleketlerine gittikleri belirtilmiştir. Uzun çalışma saatlerini, sigortasız ve düşük ücretli işleri kabul ettikleri için göçmenlere kızılmaktadır. Onlar buna razı geldiği için işverenler böylesi çalışma koşullarını herkese dayatmaktadır ve bu da daha iyi çalışma koşulları talep eden yerli gençlerin pazarlık güçlerini ellerinden almaktadır. Özellikle rekabet halindeki göçmen grupları arasında gözlenen bu tepki, işverenlerin tutumlarına değil, göçmenlere yönelmektedir.

“Sen bir iş görüşmesine gidiyorsun ne diyorsun işverene ben sigorta istiyorum. Haftalık tatil istiyorum. Yıllık izin istiyorum diyorsun. Sen haklarını söyledin mi. İşveren de diyor ki benim işime yaramaz diyorsun. Hemen gönderiyor. Doğulu hiçbir şey sormuyor çalışırım diyorsun. Sen de doğal olarak doğuluya tepki veriyorsun. Etnik bir şey yok kesinlikle.” (28 yaşında, erkek, evli, Antalyalı, lise mezunu, kendi işini kurmaya çalışıyor)

“Çünkü işin düzenini bozuyo. Onlara mesela ben 5 liraya çalışıyorsam sen yapacağın iş 5 liraysa, o adam geliyo mesela, şu an piyasada, piyasayı düşürenler, şu anda mesela diyelim 10 milyonluk işçi adam gelip diyo ki, ben 3 milyona yaparım, böyle işte ayrımcılıkları bunların.” (23 yaşında, erkek, ortaokul mezunu, inşaat işçisi, Şiranlı)

Bazı bölgelerden gelen düşük eğitimli göçmenlerin yeni bir kentte yaşama tutunması, onu işgücü hiyerarşisinin en altındaki işleri kabule, her türlü koşula razı gelmeye sevk etmektedir. Kendilerini güvende hissedebilmek için, kendi aralarında kalmakta, bir arada yaşama eğilimi içinde olmakta ve elbette kendi arasında kendi dilinde konuşmaktadır. Küçük yaşta, deneyimsiz ve yetersiz donanımla çalışma hayatına giren gençler öncelikle tanıdıklarını bulmaktadırlar. Böylece bölgesel farklılıklar temelinde, aynı memlekette olanların toplu ve/veya birbirine yakın yaşama eğilimleri artmaktadır. Böyle olduğu vakit birlikte çalışma ve birlikte sosyalleşme önemli bir yaşam biçimi haline gelmektedir.

“Şimdi, normalde, bu şeylere ayak uyduramıyoruz, biz sosyete mosyete, özene bözene yapamıyoruz biz. Hani arkadaşımız yanımızda olmazsa, gitsen bi yerde otursan, direktmen belli oluyo, doğu, doğulu olduğumuz belli oluyor. İşte hep yan yana olsanda neşeliyiz, daha mutluyuz, daha güler yüzlüüz. Daha iyi anlıyoruz. Şakalaşyoruz. Şimdi arkadaş da yabancıydı mesela, şimdi onla beraber oturduk mu, açılmıyoruz, merhaba merhaba, iki kelime söyler kalkar gideriz, düşünürüz kara kara, sigaramızı içeriz, ama arkadaşlar arasında olsak, daha güleriz, şakalaşırız.” (23 yaşında, erkek, ortaokul terk, evli, inşaat işçisi, Diyarbakırlı)

Böylesi “kapalı” grupların kendi iç dayanışmaları yüksek iken diğer grupları dışarıda bırakma eğilimlerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Gençler yeni geldikleri yerdeki yaşama hazır değillerdir. Hazırlıksız, ani yapılan göç ile geldikleri şehirlere tutunmaya çalışan gençlerin bir kısmı bunu başarmış, bir kısmı ise başaramamıştır. Ancak onların ifadesi ile geri dönülmesi çok zor olduğundan kimileri yaşadıkları şehirlerde bazı “olumsuz” algılanan işlere girmişlerdir. Bu da bir genelleme yapılmasını ve yerleşik grupların bu gruplara karşı çeşitli önyargılar geliştirmelerine neden olmuştur.

“...bizim insanlarımız hep burda mecburi Batıya, kimi İstanbul'a kimi Antalya'ya göç etmek zorunda kaldı, ne tabi burda, buraya da gelince kira var, elektrik su var, geçim sıkıntısı var, becerebilen çalıştı bi

şekilde şey yaptı, beceremeyen farklı yollara girdi, farklı yollara girince de haliylen burda tepki gördü.” (22 yaşında erkek, inşaat işçisi, Diyarbakırlı)

Bir görüşmeci kentin belli bir bölgesinde oturan bir topluluğun kendilerini farklı gördüklerini ileri sürdü. Onların kendilerini dışlanmış gördüklerini söyleyen görüşmeci aslında onların başkalarını dışladığına inanmaktadır. Medya’dan edindiği bilgilere göre o bölgede yaşayan insanların hırsızlık yaptığını, çocukların belediye otobüslerini taşıdığını ve bu yüzden oradaki insanları sevmediğini aktarmaktadır.

“...Oradan bir tanıdığım yok. Fazla da girmiyoruz. Televizyonda görüyoruz. Eski çalıştığım şirket orada bir iş yeri açmıştı. Çocukları çok yaramaz oluyordu. Hırsızlık olayı çok oluyordu. İnşaatın demirlerini alıyorlardı. Çocuk ya. Belediye otobüsünü taşıyorlardı. O bölgeyi sevmiyoruz.” (23 yaşında, erkek, lise terk, bekar, otelde çalışıyor, Konyalı)

Göçmen grupları arasında rekabet ciddi dışlayıcı tutumlara yol açarken, Antalya’nın yerleşik halkında önyargılara dayalı dışlayıcı tutumun dışı vurum biçimlerinden biri, evini kiraya vermemek olabilmektedir.

“...Ev vermiyorlar... Zaten Adana’dan öte dedin mi hiç vermiyorlar. Bizim ev sahibimiz anlayışlı kültürlüydü polis memuruydu da öyle verdi. Mesela benim komşularım var. Hiç biriyle konuşmam etmem yani. Geçim zorluğumuz çok oldu.” (28 yaşında, kadın, evli, lise mezunu, belediyenin bilgisayar kursuna gidiyor, Adıyamanlı)

“Bize ev vermediler. Annem öğretmen, babam askeriyeden ama yine de bize ev vermediler. Doğuluyuz diye. ...Annem aslen Vanlı. Şimdi daha düzeldi. Biraz daha düzeldi.” (28 yaşında, kadın, bekar, işsiz, Erzurumlu)

4.4.4 Antalya Algısı

Genel olarak olumlu bir Antalya algısından bahsetmek mümkündür. Pek çok güçlüklük sayılmakla birlikte iş bulma olanaklarının fazlalığı memnuniyet yaratmaktadır.

“Çalışma imkanı, iş. Kendi memleketlerinde parasız kalmaktansa geliyorlar hem ortam ediniyorlar hem iş öğreniyorlar. Altın bilezik. Bir sene çalışıp işi öğreniyorsun zaten ertesi sene yine çağırılıyorsun. Zaten yeme, içme, kalma her şey karşılanıyor. Buradan ailelerine para gönderenler var.” (24 yaşında, kadın, üniversite, turizm, Ankaralı)

Diğer yandan ikliminin iyi olması, her mevsim yapılabilecek işlerin bulunması olumlu nitelikler olarak görülmektedir. Gezi alanlarının çokluğu, açık havada yapılabilecek sosyalleşme faaliyetlerinin varlığı da sevilmektedir. Göçmenler açısından yerli Antalyalı pek bilinmemektedir. Göçmenlerin yaşadıkları semtlerde kira giderleri daha az olduğu için birbirlerine yakın yaşamaktadırlar. Bu nedenle çevrelerinde yerli Antalyalı pek yoktur ya da göçmen gruplar pek onlarla karşılaşmamaktadır.

“Çok güzel bir soruya değindin, yalnız bu konuda sana gerçekten cevap veremeyeceğim. Neden diye soracak olursan eğer, ben buraya geldim, 9 ay oldu. Antalyalı benim iki tane arkadaşım yok, neden yok, yerlisi az buranın, bizim gibi göç eden kesim o kadar fazla ki, yani şunu sana şöyle söyleyeyim, 10 kişiden 8 kişisi yabancı, Antalyalı değil.” (29 yaşında, erkek, ilkökul mezunu, evli, işsiz, Balıkesirli)

Diğer yandan giyim biçimleri, her yöreden değişik özellikte insanın yaşıyor olması, ekonomik farklılıkların çok ve görünür olması, nereden bakıldığına bağlı olarak olumlu veya olumsuz değerlendirilmektedir. Yüksek gelir farklılıkları özellikle turizm sektöründe düşük gelire çalışan gençler için zorluk olarak belirlemektedir.

“Antalya çok güzel bir şehir. Doğasıyla, her şeyiyle. Çok güzel bir şehir ama garibanlara göre değil. Gerçekten garibanlara göre bir şehir değil. Çünkü mümkün değil, yani burada, geliri 1500’ün üstünde olmayan aile, burada kesinlikle şey yapmaz, ve çocuklarında psikolojikman sorunlar çıkar. İster istemez. Ve en çok boşanma da Antalya’da var galiba. Şey yaparsan, mevsimlik işten belki de etkileniyor, çünkü kışın boyunca koca boş, karı boş, nolacak. Tartışırılar ister istemez.” (25 yaşında erkek, dışarıdan lise okuyor, turizm, Diyarbakırlı)

“Antalya ben hep diyorum burası zengin memleketi, fakirler burada yaşamayacak. Herkesin yanında da diyorum ben bunu. Bir ekmek olmuş 70 kuruş. Ben 70 kuruş nereden bulucam bir ekmek almak için. Önceden 50 kuruştü. Hiç değilse iki tane ekmek alabiliyordum. Akşama kadar yetiyordu bize. Antalya zengin memleketi. Hep böyle dışarıdan geliyor ya turistler. Hep onlar yaşayacak burada.” (28 yaşında, kadın, lise mezunu, evli, belediyenin bilgisayar kursuna gidiyor, Adıyamanlı)

Ancak bu noktada farklı görüşler dile gelebilmektedir.

“Bugün yanlış anlamayın, 700 milyon, 800 milyon ciddi bi para Antalya için, gerçekten iyi bi para, burda Antalya’da domates 50 kuruş, salatalık 50 kuruş, bugün bi ıspanak alıyorsunuz 1 lira kilosunu. Veya ucuz bi yer giysi olarak, bi tişört alıyorsunuz, 3 lira 5 lira yani, bi kot alıyorsunuz 10 lira. Ama bizim

Türk insanı olarak hedeflerimiz büyük, hep biz diyoruz ki, ben adidas giyiyim, giydiğim kot Levis olsun, altımda Mercedes olsun. Yani bu... () burda yani Antalya'da bi aile olarak, 2 kişi çalışmış olsa, 1600 para olsa, 300 lira kira vermiş olsa... Kral gibi geçinirler, istediklerini de yerler istediklerini de içerler. Bana göre. Ama bizim insanımızdan da kaynaklanıyor, çalışmak istemiyorlar, işte 600'e ben niye çalışayım, şöyle." (29 yaşında, erkek, bekar, ilkokul terk, turizm, Balıkesirli)

Bu alıntı ailenin geçimi için erkeğin çalışmasının yetmeyeceğini, kadının da çalışmasının gerektiğini, aksi takdirde asgari bir yaşam seviyesine kavuşmanın mümkün olamayacağı ortaya koymaktadır.

Kentte iş arayanlar arasındaki rekabet sonucu ilkokul mezunlarının lise mezunları karşısındaki dezavantajlı konumu bir olumsuzluk olarak dile getirilmiştir.

"Şimdi biraz önce dediğim gibi, olumlu yönleri, kendim için konuşmak değil de, Antalya için konuşmak gerekirse, dünyanın sayılı insanları Antalya'ya geliyor, kendim için konuşmuyorum şu anda, olumlu yönü bu, turizm kenti olması olumlu yönü, sosyal faaliyetlerin bol olması, yani bilinebilir ve yaşanabilir bir şehir olması olumlu yönleri. Olumsuz yönleri de var, mesela iş bulma konusu, biraz önce bahsettim, sanayi kenti olmaması, olumsuz. Fabrikalar olsa. İnsanlar daha bir. En azından şöyle diyeyim yani, ilkokul mezunu diye, siz de bilirsiniz, bazı insanların, Türkiye cumhuriyetinde, ilkokul mezunu dediği zaman yüzüne bakmıyorlar, bizim gibi yani, şöyle söyleyeyim, bir fabrika olsa, biz orada çalışmaya da razıyız. Ben ilkokul mezunuyum ben, otelede, afedersin eşek muamelesi görmeye mecbur değilim." (29 yaşında, erkek, ilkokul mezunu, evli, işsiz, Balıkesirli)

Gençler açısından Antalya aynı zamanda özgür davranabilmenin, hareket serbestisinin ifadesidir. Özellikle genç kadınlar Antalya'da kadınların kendi başlarına dışarı çıkabilmesini, hareket özgürlüğüne sahip olmasını sevmektedirler.

"Burada kız arkadaşın olunca rahat rahat el ele tutuşabiliyoruz, bir kafeye gidip bir şey içebiliyoruz, bir şeyler yaşayabiliyoruz, denize gidebiliyoruz. Bizim orda el ele tutuşunca insanlar yan gözle bakıyorlar. İlla evlenmen lazım yani. O yüzden burası daha rahat." (23 yaşında, lise terk, bekar, turizm, Sivaslı)

"12 yaşındaydım ben Antalya'ya geldiğimde, kardeşim 9-10 yaşındaydı buraya geldiğinde. Antalya ile Erzurum arasındaki fark dağ gibi. Orada kalsam bu kadar rahat olamazdık. Bastırılmış olurduk. Burada insan daha özgür." (28 yaşında, kadın, açık öğretimde okuyor, işsiz, Erzurumlu)

"Antalya güzel de işte yazın sıcağı nemi mahvediyor. Yazın Akşehir'e gitmek istiyorum. Ama Antalya güzel bir yer çocuklarımı burada büyütme istiyorum. İleride okurlarsa oturmaları kalkmaları, hareketleri olsun her şeyi bilsinler, şehirde olsunlar. Köyde yetişen insan çok farklı oluyor." (27 yaşında, kadın, evli, işsiz, Konyalı)

Görüşülenlerin Antalya'nın yerlilerine ilişkin bakış açısı, onların zengin olduğu, pek çalışmadıkları, komşuluk olayına pek ilgi göstermedikleri yönündedir.

"Antalya'nın yerlileri biraz daha şey... Dışardan gelenlere karşı soğuk insanlar. Komşuluk ilişkileri olmayan, sıcak ilişkileri olmayan, kendilerinden başkasını kabullenemeyen insanlar. Burada birine

bir adres sor suratına bakar. Biliyordur halbuki o adresi. Sonuçta dışarıdan gelen de insan. Ama ben Trabzon'dan gelenle çok iyi komşuluk yapıyorken hiç Antalyalı biriyle çok iyi komşuluk yapamadım nedense." (29 yaşında, kadın, evli, lise mezunu, girişimci aday, Kayserili)

Özellikle Doğu ve Güneydoğudan gelenler için Antalyalılar, mesafeli, bireysel, maddiyatçı, biraz bencil insanlar olarak algılanmaktadır. Kendi şehirlerinde, yaşadıkları yerde ve göç ettikten sonra da yakın akraba, tanış ve, hemşehri grupları içinde yaşayan gruplar böylesi bireysel kent yaşamını yadırgamaktadırlar. Kayıtsız modern yaşam onlar için kabul edilebilir yaşam biçimi olarak algılanmamaktadır.

"Yani şöyle bişey, bizim orda mesela biri öldüğü zaman, işte çadır kurarlar, yardımlaşma olur, ne biliyim, yani bir ay boyunca onun şeyini yapıyorlar, ama burda öyle bişey değil, kimse kimseye bi çay bile vermiyorlar, böyle yani, sadece.. Komşuluk yok. Yardımlaşma yok. Hiç bir şey yok burda. Yani öyle. Kimse kimseye bi çay bile vermez yani. Maddiyat oldu mu çay verir ama, yani herkes böyle bunu nasıl kandırırımın peşindedir." (22 yaşında erkek, ilkokul mezunu, otelede çalışıyor, Batmanlı)

"Antalya yani benim yaşadığım coğrafyaya göre insanları biraz soğukkanlı. İnsanları soğuk biraz. Örnek veriyorum mesela bugün Diyarbakır'da oturduğumuz apartmanda örnek veriyorum, benim kapı komşumun aç olduğunu bilirim, ne ihtiyacı olduğunu bilirim ama burada öyle değil. Burada kimse kimseyi sormaz, var mısın yok musun belli değil. Ha bir apartmanda oturuyorsun ha bir gecekondu oturuyorsun hiç fark etmez." (32 yaşında, erkek, ilkokul mezunu, inşaatçı taşeron)

Yukarıdakilerin tam tersi görüşler de ifade edilmiştir.

"İşte ev sahibim benim Antalya'nın yerlisi. Kendi babası da vesaire. Yani kökü Antalyalı ev sahibimin. Dediğim gibi az önce adamın niteliklerinden söz ettim, yani çok iyi insanlar Antalya'nın insanları gerçekten çok iyi insanlar. Ne biliyim hani yardımlaşmayı severler, ne biliyim böyle bu şekilde insanlar, ben hani hep, beraber olmak istediğim insan tipleri zaten onlar." (24 yaşında, erkek, lise mezunu, bekar, turizm, Balıkesirli)

Kente yeni göç etmiş, yaşama tutunma çabası içinde olanlar bakımından Antalya güzel ama pahalı bir şehirdir. Ev kiralari yüksektir. Her şey turistlere satılıyor gibi pahalıdır. Özellikle evli, çocuklu ve yeni göç etmiş olan, tek gelirli aileler için Antalya'da yaşamak zordur. Ayrıca hiç dayanışma mekanizması olmayan, kapı komşusunu bile tanımayan insanlar için çok zordur. Böylesi yoksulluk yalnızlığı da getirmekte ve çaresizlik üretmektedir. Bu durumda çocuk okula gidiyorsa okuldan çeşitli faaliyetler için talep edilen küçük ücretler bile çok yüksek gelmekte, hatta bu durumda çocuğu okuldan almak bile düşünülmemektedir.

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Başta turizm olmak üzere hizmet sektörünün çeşitli dalları, tarım, inşaat ve sanayi, Antalya'nın temel ekonomik faaliyet alanlarıdır. Düşük ücretli, uzun çalışma saatleri olan ve geçici nitelikteki işler bu sektörlerde istihdamın başat özelliğidir. Bu alanların tamamı göç ile gelen gençlere açık sektörler olarak gözlenmiştir. İnşaatla daha çok Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gelenler çalışırken, tarımda Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelenler vardır. Turizm her bölgeden gelenlere açıktır. Bu üç sektör eğitim düzeyi düşük göçmen gençler için işgücü piyasasına giriş kapısı niteliğindedir. Kendilerini Antalya'nın yerlisi olarak gören gençler, göçmen gençlerin ücretli olarak çalıştıkları sektörlerde talip gözükmemektedir. Özellikle İŞKUR'a iş bulmak için başvuran ve başta girişimcilik kursu olmak üzere mesleki eğitim kurslarına katılan gençlerin çoğunlukla Antalyalı olduğu görülmüştür.

Bir başka kentten gelerek Antalya'ya yerleşen göçmenlerin veya mevsimlik olarak gidip gelen gurbetçilerin kentle bütünleşmesinin birinci göstergesi, kentin işgücü piyasasına katılmaktır. Ancak işgücü piyasasına dezavantajlı katılım biçimleri göçmenlerin kendilerini kentin bir parçası olarak algılamaları, yabancılığı aşmaları ve dışlanmanın olmadığını düşünmeleri noktasında bir dezavantajdır. Bütünleşmenin bir diğer göstergesi, başta eğitim olmak üzere kentin sunduğu imkanlardan yararlanmaktır. Başta İŞKUR olmak üzere çeşitli kamu kurumlarının sunduğu beceri ve mesleki eğitim kursları özellikle düşük eğitimli göçmen gençlerin vasıflılık düzeyini yükseltmek, onlara daha düzgün işlerde çalışma imkanı sunmak bakımından önem taşımaktadır.

Tarım Antalya için önemli bir sektördür ve özellikle son yıllarda tohumculuk ve fide yetiştiriciliğinde ciddi ilerlemeler kaydedilmektedir. Kesme çiçek, tohum ve fide yetiştiriciliği klasik tarım işinden farklılaşmış, teknoloji ve bilgi kullanan bir sektör olma yolunda ilerlemiş gözükmektedir. Ayrıca gelişime açık ve önemli çalışma alanı sunabilecek potansiyelde olduğu görülmüştür. Ancak çoğunlukla düşük eğitimli ve/veya eğitimsiz göçmen gençlerin ilgisini çekmekte onlar için kolay girilen bir sektör olma niteliğini korumaktadır. Daha becerili ve eğitimli gruplar için bu işler "talep" edilmemekte hatta böylesi bir çalışma alanının olduğu bile bilinmemektedir. Kentsel alandan uzakta olması, çalışma koşulları ve genel olarak "tarım işçiliğinin" düşük statüye sahip olması gibi nedenlerin bunda etkisinin olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle gençlerin bu sektöre ilgilerinin çekilmesi ve "tercih edilebilir" bir çalışma alanı olabilme konusunda daha fazla farkındalık geliştirilmesi gerektiği önemli görülmüştür.

Görüşülen gençler çeşitli eğitim düzeylerinde olmakla birlikte çoğunlukla lise mezundur. İlkokul mezunları ile lise mezunlarının ve hatta bazı durumlarda üniversite mezunlarının aynı işleri yapıyor olması, eğitimden beklenen daha iyi bir iş ve meslek sahibi olma yoluyla yukarı doğru toplumsal hareketliliği sağlama işlevini yerine getiremediğini göstermektedir. Kuşkusuz eğitim işgücü piyasasındaki konum itibarıyla önemli bir faktördür ancak eğitimin yanı sıra ailenin sosyo-ekonomik durumu, yaşanan yer ve bölge, okul ve öğretmen kalitesi gencin meslek yaşamında belirleyici etkiye sahiptir. Dolayısıyla düşük gelirli, düşük eğitimli bir aileden gelen, derslerin boş geçtiği bir okulda öğrenci olan, veya derslere kendi girmeyen bir öğrenci sonuçta lise diplomasına sahip olsa bile, bu diplomanın işgücü piyasasında bir karşılığı olmamaktadır. Meslek lisesine gitmiş olsa bile çoğunlukla eğitimini gördüğü alanda çalışma fırsatı bulamamaktadır. İşgücü piyasasına düşük vasıflı, geçici nitelikte ve elverişsiz koşulları olan bir işle giren genç, bu iş hiçbir yükselme şansı sunmadığı için biraz daha yüksek ücret uğruna sürekli iş değiştirme eğilimi içinde olmaktadır. Özellikle turizm sektöründe çalışan lise mezunu gençler için iş bekarken yapılabilecek geçici bir iş olarak görülmekte, hizmet sektörünün diğer alanlarında başka işlere bakılmaktadır. Burada temel sorun, gençlerin girdiği

bu tür işlerin sadece bir süreliğine yürütülmesi ve mesleki tecrübe birikimiyle daha üst kademelere geçmeye imkan tanımamasıdır. Dezavantajlı işler ve dezavantajlı konum gencin yaşı ilerlese bile onun istihdamının temel özelliği olmaya devam etmektedir. Adeta bir kapana kısılma hali söz konusudur. Bu kapandan kurtulmak için gençlere verilecek kurumsal desteğin önemi ortaya çıkmaktadır. Kuşkusuz bu destekten yararlanma konusunda herkesin aynı isteklilik içinde olması beklenemez. Ama bu isteği gösteren, kendini mesleki eğitim yoluyla geliştirmek, daha vasıflı bir işgücü haline gelmek veya kendi işini kurmak isteyenlere destek sunmak bakımından İŞKUR'un faaliyetleri hayati öneme sahiptir. Özellikle süreklilik taşıyan işlere dair mesleki eğitim kurslarının düzenlenmesi aile kurarak gençlikten yetişkinliğe geçmek isteyen, geçici değil devamlı çalışmak isteyen gençlere bu fırsatı sunmak bakımından gereklidir.

İŞKUR'un kurslarının bir diğer önemi, daha önce gelir getirici çalışma deneyimi olmayan, ailenin ve sosyal çevrenin yoğun denetimi altında bulunan genç kız ve kadınların evin dışına çıkabilmesine, bir araya gelebilmesine ve bir meslek öğrenmesine imkan tanımasıdır. Bir devlet kurumu olarak taşıdığı resmiyet ve ciddiyet karma sosyalleşme ortamlarına katılmasına izin verilmeyen genç kadınlar açısından evin dışına çıkmaya meşru bir gerekçe sunmakta ve işe yerleşme bakımından aracılık ettiği işler daha 'güvenilir' addedilmektedir. Çalışmanın ve para kazanmanın kadınlara sağladığı özgüven onların bu toplumun eşit haklara sahip yurttaşları olarak yaşamalarının temelidir. Bu nedenle İŞKUR'un istihdam garantili mesleki eğitim kursları düzenlenirken toplumsal cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi büyük önem göstermektedir. Aynı zamanda evli çiftlerin asgari yaşam standartlarına erişebilmesi için karı kocanın birlikte çalışması ve belediyelerin ucuz ve kaliteli çocuk bakım hizmetleri sunması gereklidir. Eğitimlere katılma ve işe yerleştirmelerde kadın-erkek eşitliğinin gözetilmesi İŞKUR'un görevidir.

Kent ekonomisinde büyük öneme sahip ekonomik faaliyet alanlarının yani turizmin, tarımın ve inşaatın mevsimlik olması, çalışanlar açısından ciddi sorunların kaynağıdır. Bir kısmı tümünden kayıtdışı çalıştırıldığı için sosyal güvenlik kapsamında olmanın getireceği korumaların hiç birinden yararlanamamaktadır. Sigortalı çalıştırılanlar ise sezonluk çalışmaya bağlı olarak prim ödenen gün sayısının kısıllığı nedeniyle çoğunlukla işsizlik sigortasına hak kazanamamaktadır. Bu noktada işsizlik sigortasından yararlanma koşullarının kolaylaştırılması için yasal değişiklik yapılması gerektiği açıktır. Fonda yüksek tutarlarda kaynak birikmiş olmasına rağmen işsizlerin bundan yararlanamaması bir an çözülmesi gereken bir sorundur.

Söz konusu sektörlerin hepsinde çok sayıda işletmede İş Kanununun hükümlerine uygun davranılmamakta, insanlar karşılıksız olarak yasanın öngördüğü sürelerden çok daha fazla çalıştırılmaktadır. Bu noktada İŞKUR bünyesindeki Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri ile Sosyal Güvenlik Kurumu'nun, işletmeleri yasaya uygun davranmaları bakımından daha sık denetlemesi gerekmektedir. gençlerin çalışma saatlerinin yasaya uygun olduğu, sosyal güvenlik kapsamındaki, yeterli ücret düzeyine sahip işlerde çalışmak özlemi son derece haklı ve insani bir özlemdir.

UNJP'nin Antalya için sürdürülebilir ekonomik büyüme potansiyeli taşıyan ve özellikle gençler için 'insana yakışır iş' fırsatları sunacak öncelikli sektörleri bulmak üzere yaptığı çalışmada on sektör emek ve emek dışı faktörlerin aldığı yüksek değerler itibarıyla seçilmiştir. Bunlardan ilk ikisi katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin üretimidir. İzleyen üç sektör turizmle bağlantılı sağlık hizmetleri turizmi, yaşlı bakımı ve sağlığı turizmi ve alternatif turizm, yani iş ve ticaret ile fuar turizmidir. İzleyen diğer alanlar imalat sanayinin alt dallarıdır. Bunlardan ilki işlenmiş gıda üretimi, ikincisi makine ve teçhizat üretimi hariç metal ürünleri üretimi, üçüncüsü inşaat malzemesi üretimi ve dördüncüsü tekne üretimidir. Son olarak genel iş hizmetleri gelmektedir (Strategic Scan of Priority Sectors Workshop Report 4 June 2010).

Söz konusu alanlar içinde yer alan tarım sektöründe özellikle kesme çiçek ve fide yetiştiriciliğinde çalışan göçmen gençlerin genellikle sigortalı olarak çalıştıkları işlerine değer kattığı görülmüştür. İşverenler de sertifikalı mesleki eğitime önem vermektedir. Bu alanda düzenlenecek kurslar yoluyla özellikle eğitim düzeyi düşük gençler açısından mesleki gelişme sağlanabilecektir. Turizm sektörünün de gençler açısından sunduğu geniş istihdam potansiyeli göz önüne alındığında, önerilen üç alt alanın yani sırasıyla sağlık hizmetleri turizminin, yaşlı bakımı ve sağlığı turizminin ve alternatif turizmin (iş, ticaret ve fuar turizmi) desteklenmesi çok isabetlidir. Özellikle sektörün sezonluk çalışmadan kaynaklanan olumsuzluklarının üstesinden süreklilik taşıyan hizmet faaliyetlerine yönelik mesleki eğitimle gelmek mümkün olabilir. Hem tarım hem turizm sektörü için getirilecek düzenlemelerin genç kadınlar ve erkekler açısından eşit istihdam fırsatları sunma olasılığı bu düzenlemelerin anlam ve önemini artırmaktadır (Toksöz 2011, Antalya İli İşgücü Piyasası Analizi, ILO, Ankara.)

Gençler için özellikle eğitim ve beceriye ilişkin ikinci, üçüncü şansların sunulmasının çok önemli olduğu “yaşam boyu öğrenme” kavramı kapsamında sürekli yeni seçenekler sunmanın önemli olduğu görülmüştür. Özellikle eğitime ilişkin açık lise, akşam eğitimi, açık öğretim gibi olanakların önemli olduğu ve talep edilmekte olduğu ortaya çıkmıştır. İş piyasasında direkt karşılığı olmasa dahi gençlerin kendilerini algılamaları ve sunmaları konusunda çok yardımcı olduğu ve kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkı sunmakta olduğu da görülmüştür. Bu nedenle bu tür şans ve olanakların artırılması, ulaşılabilirliğinin kolaylaştırılması ve özellikle düşük eğitimli gençlere duyurulmasının önemli olduğu anlaşılmıştır.

Genel olarak gençlere yönelik sunulmakta olan fırsat ve kolaylıkların merkezden çevreye, erkekten kadına ve sosyo-ekonomik açıdan iyi olanlardan daha düşük düzeye gidildikçe azalmakta olduğu görülmüştür. Böylece en çok ihtiyacı olan en az kaynağa ulaşmakta ve böylece mevcut durum yeniden üretilmektedir. Bu nedenle yoksulluk arttıkça sunulan/ulaşılabilir hizmetler de yoksullaşmaktadır. Bunu tersine çevirebilecek en etkili yol ise en çok gereksinimi olana en çok bilgi, hizmet, destek sunumuna katkı verecek bakış açısı ve uygulamaların geliştirilmesi olduğu düşünülmektedir. Aksi takdirde dezavantajlar yeniden üretilmekte ve aktarılmaktadır. Gençleri böylesi bir çıkmazdan çıkarabilmenin yolu ise periferden, kadından ve düşük sosyo-ekonomik düzeyden olanlara öncelik vermekle mümkündür.

6. Bibliyografya

Aries, P. (1962). Centuries of Childhood: A Social History of Family Life. Paperback - July 12.

ATSO (Antalya Ticaret ve Sanayi Odası), (2009), 2008 Ekonomik Rapor- Rakamlarla Antalya Ekonomisi, ATSO yay. Antalya.

Çizel B. Rabia, Aksoy Beyhan, (2010), “Turizm Sektöründe Mevsimlik ve Daimi Çalışma: İşgücünün Niteliği ve Mevsimlik Çalışmanın Yarattığı Sorunlar”, 1. Turizmde İnsan Kaynakları Gelişimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Nisan 2010, Antalya S. 97-119.

Dinçer Bülent, Özaslan Metin, (2004), İlçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması, DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Nisan, Ankara.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2003), İllerin ve Bölgelerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması DPT, Ankara.

DPT (2007), İşgücü Piyasası Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Ercan, Hakan (2007). Türkiye’de Gençlerin İstihdamı. Ankara: ILO.

Ercan, Hakan ve Helga Rittersberger-Tılıç (2011). Analysis of Migration in Turkey (Türkiye’de Göç). Ankara: IOM (yayımlanmamış rapor).

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2003). Ulusal Doğurganlık ve Sağlık Araştırması. Ankara.

Hall, T. and Williamson, H. (1999); Citizenship and Community. Leicester: Youth Work Press.

İİMEK (Antalya İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu), (2010), 2009 Yılı İşgücü Piyasası Anketi Sonuçları, Antalya (yayımlanmamış çalışma)

İŞKUR (2008,) 2009-2011 Performans Programı, http://statik.iskur.gov.tr/tr/rapor_bulten/009_2011_donemi_performans_programi.pdf, (Erişim Tarihi: 10.7. 2010).

Jones, G., and Wallace, C. (1992). Youth, Family and Citizenship. Milton Keynes: Open University Press.

Kalaycıoğlu, Sibel; Çelik, Kezban; Rittersberger-Tılıç, Helga; ve diğerleri (2010). “Türkiye’de Seçilecek Temsili Bir Örnekleme Toplumsal Tabakalaşma, Hareketlilik ve Sosyo-Ekonomik Statü Araştırması: Doğu Avrupa Örnekleri ile Karşılaştırmalı Bir Çalışma.” TÜBİTAK projesi.

Kocaman, T. (2008). Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri 1965 – 2000. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT).

Kongar Emre (1983). Demokrasi ve Kültür. İstanbul: Hil Yayınları.

Marshall, T. H. (1950). Citizenship and Social Class. Cambridge University Press.

ILO (2006). Global Employment Trends for Youth.

ILO (2008). Küresel İstihdam Eğilimleri Raporu.

Mütevellioglu Nergis, Zambak Mehmet, Mert Mehmet, (2010), "İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları", C.Ü. İİBF Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, S.219-223.

Mütevellioglu Nergis, Bato Çizel Rabia, (2010), "İşsizlik ve Sosyal Haklar: Bir Alan Araştırmasının Bulguları", 2. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu Bildiriler, Petrol-İş Sendikası Yayınları, Kasım 2010, S. 279-298.

Mütevellioglu Nergis, Aksoy Beyhan, (2010), "İşsizlikle Mücadelede İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının İşlevi", Çalışma İlişkileri Dergisi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yayını, Sayı:1, S.13-35.

OECD (2007). Education at a Glance 2008: OECD Indicators.

Öngöre Özgür, (2010), "Turizmde Çalışma Koşulları ve Esnek Çalışma", 1.Turizmde İnsan Kaynakları Gelişimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Nisan 2010, Antalya, S. 260-268.

Tatlıdil Hüseyin ve Özgürlük Barış (2009), "İşgücü Piyasasında İllerin İşsizlik Risklerinin Analitik Hiyerarşi Süreci ile Belirlenmesi", TİSK Akademi, Cilt: 4, Sayı: 8, 2009/II, Ankara, S.6-20.

Toksöz Gülay (2011). Antalya İli İşgücü Piyasası Analizi. Ankara: ILO.

Tunalı İnsan, (2003), Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İstihdam Araştırması, Türkiye İş Kurumu, Ankara.

UNDP Türkiye Ofisi, (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı T.Ofisi), (2010), Antalya'da Öncelikli Sektörlerin Stratejik Taraması,-Taslak Nihai Rapor- (yayımlanmamış çalışma)

UNDP, (2008), İnsani Gelişme Raporu Türkiye (2008), Türkiye'de Gençlik.

7. Ekler

Ek 1: 2011 Antalya Kent Merkezi Göç ve İş Hayatı Araştırması Yöntemi

2011 Antalya Kent Merkezi Göç ve İş Hayatı Araştırması, "Birleşmiş Milletler Ortak Programı, MDG-F 1928 Herkes İçin İnsana Yakışır İş: Ulusal Gençlik İstihdam Programı ve Antalya Pilot Bölge Uygulaması" kapsamında IOM ve TÜİK işbirliği içerisinde gerçekleştirilen niceliksel çalışmadır. Çalışmanın amacı Antalya kent merkezinde yaşayan hanelerin ve genç nüfusun çeşitli sosyo-demografik özellikleri ile göç ve çalışma hayatının hem tarihsel bir süreç içerisinde hem de kesitsel olarak incelemektir.

Proje kapsamında hem niteliksel hem de niceliksel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Her iki çalışmada da Antalya ili kent merkezi çalışma evreni olarak belirlenmiştir. Niceliksel araştırmaya temel oluşturan nüfus 2010 ADNKS sonuçlarına göre Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan 1,001,318 kişidir. Örneklem TÜİK tarafından oluşturulmuş olup, örnekleme yöntemi 2 aşamalı tabakalı küme örneklemesidir. Örneklem büyüklüğü 2000 hanehalkıdır. Örneklem sürecinde, birinci aşama olarak UAVET (Ulusal Adres Veri Tabanı) adres listeleri kullanılarak ortalama 100 haneden oluşan 200 küme (blok) oluşturulmuştur. Kümeler büyüklüğüne orantılı olasılıklı olarak (PPS) örneğe seçilmiştir. Kümelerin oluşturulmasında ADNKS kayıtlarına göre hanede yaşayan bireylerin göçmen/hareketli olması kistası belirleyici olmuştur. Örneklem ikinci aşamasında örneğe çıkan kümelere 10 adres sistematik seçim yöntemi ile belirlenmiştir.

Niceliksel araştırmanın veri toplama yöntemi yüzyüze görüşmedir. Bu görüşmelerde yapılandırılmış hanehalkı ve kişi soru kağıtları uygulanmıştır. Hanehalkı soru kağıdı, örneğe seçilen tüm adreslerde yaşayan hanehalklarına, kişi soru kağıdı ise hanehalkı listesinde yer alan 15-29 yaş arası bütün kişilere uygulanmıştır. Verinin ağırlıklarının hesaplanması yine TÜİK tarafından gerçekleştirilmiştir.

Niceliksel araştırmanın saha uygulamasında yer alan personele 16-17 Haziran 2011 tarihlerinde 2 günlük soru kağıdı ve saha eğitimi verilmiş olup çalışmanın sahası 22 Haziran-26 Temmuz tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Veri girişi hazırlanan yazılım yardımı ile sahada görüşme sırasında yapılmıştır. TÜİK tarafından gerçekleştirilen kalite kontrolü ve temel değişkenlerin tablolaması 1- 16 Ağustos tarihlerinde tamamlanmıştır.

7.1.1 Cevaplama Oranları

Araştırma kapsamında örneğe çıkan 2000 hanehalkı ile görüşme amaçlanmış olup, 1456 hanehalkı ile görüşme tamamlanmıştır. Hanehalkı cevaplama oranı⁹ %89.3'tür. Hanehalkı görüşmesinin tamamlanmaması nedenleri içerisinde hanehalkı üyelerinin evde bulunamaması %16.4 ile en yüksek yüzdeyi almaktadır (Tablo 7.1).

⁹ Hane halkı cevaplama oranı, soru kağıdı doldurulan hane halkı sayısının, toplam hedef hane "Hanehalkı ile İletişim Kurulamadı", "Örnek Adreste Kimse Oturmuyor (Boş Konut)", "Örnek Adres İşyeri", "Örnek Adres İnşaat, Boş Arsa vb.", "Adres Bulunamadı" ve "Diğer" kodları çıkarıldıktan sonraki paydaya bölümü ile hesaplanır.

Tablo 7.1. Örnekleme çıkan hanehalklarının cevaplama durumu

Hanehalkı soru kağıdı sonuç kodu	Sayı	Oran (%)
Soru kağıdı Dolduruldu	1456	72.8
Hanehalkı Evde Bulunamadı	327	16.4
Hanehalkı Görüşmeyi Reddetti	42	2.1
Hanehalkı ile İletişim Kurulamadı	23	1.2
Örnek Adreste Kimse Oturmuyor (Boş Konut)	98	4.9
Örnek Adres İşyeri	16	0.8
Örnek Adres İnşaat, Boş Arsa vb.	24	1.2
Adres Bulunamadı	9	0.5
Diğer	5	0.3
Toplam	2000	100

Hanehalkı soru kağıdı uygulanan hanede yaşayan 15-29 yaş arası tüm bireyler için kişi soru kağıdı uygulanmıştır. Uygun her birey ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Tablo 7.2’de hanede yer alan bireylerin cinsiyete göre kişi görüşmesine uygunluk durumu ve görüşme sayıları gösterilmektedir. Gerçekleştirilen kişi görüşmelerinin cinsiyete göre dağılımına baktığımızda. Görüşülen kişilerin %52.6’sının kadın, %47.4’ünün ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 7.2. Cinsiyete göre hanehalkı üyelerinin kişi görüşmesine uygunluk durumu, kişi görüşmesi gerçekleştirilen sayı ve yüzde.

CİNSİYET	Kişi görüşmesine uygun olmayan hanehalkı üyeleri (-14 ve 29+)		Kişi görüşmesine uygun hanehalkı üyeleri (15-29)		Toplam		Kişi soru kağıdı uygulanan 15-29 yaş hanehalkı üyeleri	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	1723	78.3	478	21.7	2201	100.0	478	100.0
Kadın	1779	77.0	531	23.0	2310	100.0	531	100.0
Toplam	3502	77.6	1009	22.4	4511	100.0	1009	100.0

Ek 2: Derinlemesine Görüşme Yapılan Kişileri Tanıtıcı Profil Bilgileri

Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Medeni durum	Çalışma Durumu	Sektör	Göç Ettiği yer	Ne kadar süredir Antalya’da
1.Erkek	25	İlkokul mezunu	Bekar	İssiz	Turizm	Burdur	6 yıl
2.Kadın	22	İlkokul mezunu	Evli	İssiz	Meslek Edindirme kursuna devam	K.Maraş	19 yıl
3.Kadın	21	İlkokul mezunu.	Nişanlı	Ev kızı	Halk Eğitim kursu	Antalyalı	21 yıl
4.Kadın	25	Üniversite terk	Bekar	Halde çalışıyor	Tarım	Hatay	2 yıl
5.Kadın	22	İlkokul mezunu	Evli	Halde çalışıyor	Tarım	Hatay	1,5 yıl
6.Erkek	23	Ortaokul mezunu	Bekar	Garson	Turizm	Sivas	9 yıl
7.Kadın	24	Üniversite mezunu	Bekar	İnsan kaynakları	Turizm	Ankara	11 yıl
8.Kadın	24	İlkokul mezunu	Bekar	Serada fideci	Tarım	Batman	24 yıl
9.Kadın	29	Lise mezunu	Evli	İssiz	Girişimcilik kursu (İŞKUR)	Kayseri	24 yıl
10.Erkek	18	İlkokul mezunu	Bekar	Kat Görevlisi	Turizm	Kırıkkale	17 Gün
11.Kadın	27	Lise mezunu	Evli	İssiz	Halk eğitim kursu	Konya	7 yıl
12.Erkek	29	İlkokul mezunu	Evli	İş arıyor	Ulaşım’dışe başlayacak	Balıkesir Gönen Gebeçinar köyü	9 ay
13.Erkek	24	Lise mezunu	Bekar	İş arıyor	Turizm	Antalya	24
14.Erkek	29	Lise mezunu	Bekar	İş arıyor	Turizmde çalışmış	Eskişehir Mahmudiye	10 yıl
15.Erkek	25	Düz lise	Bekar	Ücretli	Beyaz eşya teknik servis	Adana Merkez	3 yıl
16.Erkek	24	Endüstri Meslek Lisesi	Bekar	Ücretli	Turizm	Balıkesir Gönen	4.5 yıl
17.Erkek	27	Ortaokul terk	Evli	Ücretli	İnşaat	Gümüşhane Şiran	5 yıl
18.Erkek	24	Ticaret Lisesi	Bekar	Ücretli	İnşaat	Sakarya	2 ay (sürekli seyir halinde)
19.Erkek	25	Dışardan lise okuyor	Bekar	Ücretli	Bakıcılık	Diyarbakır Silvan	7 yıl
20.Erkek	22	İlkokul	Bekar	İş arıyor	Ulaşım’dışe başlayacak	Batman’ın köyü	4 yıl

21.Erkek	27	Ortaokul + Kalfalık eğitimi	Evli	Kendi hesabına	İklimlendir	Antalya Korkuteli	27 yıl
22.Erkek	31	Lise (İmam-Hatip)	Evli	Ücretli	İnşaat	Gümüşhane Kelkit	15 senedir gelip gidiyor
23.Erkek	25	Ortaokul Terk	Evli	Ücretli	İnşaat	Bayburt Gökçedere köyü	6 yıl
24.Erkek	18	Ortaokul Terk	Bekar	Ücretli	İnşaat	Bayburt	5 ay
25.Erkek	24	Lise	Bekar	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır Hani	5 (?)
26.Erkek	28	İlkokul 4 terk	Evli	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır Dicle	14 yıldır gurbetçi
27.Erkek	24	Lise	Bekar	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır	3-5 (?)
28.Erkek	23	Okula gitmemiş	Bekar	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır Eğil Meşeler Köyü	15 gün
29.Erkek	20	Lise	Bekar	Taksici	Ulaşım	Adana Seyhan	1 yıl
30.Kadın	28	Lise	Evli	Hiç çalışmadı	-	Burdur	1 sene 2 ay
31.Kadın	22	İlkokul terk	Nişanlı	Halde yevmiyeli	Tarım	Hatay	1 ay
32.Kadın	18	Ortaokul mez	Nişanlı	Halde yevmiyeli	Tarım	Hatay	1 ay (2 yıldır sezonluk çalışıyor)
33.Kadın	28	Açık öğretim terk	Evli	Meslek edindirme kursuna gidiyor	Bilgisayar kursu	Adıyaman	4 sene
34.Kadın	27	Açık öğretim öğrencisi	Boşanmış	TTnet'te çalışıyor.	Call center	Adana	18 yıl
35.Kadın	28	Açık öğretim öğrencisi	Bekâr	İşsiz	-	Erzurum	16 yıl
36.Kadın	30	Lise mezunu	Bekâr	Ev kızı	-	Urfa	19yıl
37.Erkek	29	İlkokul	Bekâr	Çamaşırhanede silindirici	Turizm	Balıkesir	2 sezondur
38.Erkek	19	Lise terk	Bekâr	Boş	-	Korkuteli	-
39.Erkek	25	Lise terk Açıktan lise okuyor.	Bekâr	Komi	Turizm	Konya	15 sene
40.Erkek	23	Lise terk	Bekâr	Sulama ilaçlama	Tarım Kesme çiçek	Adıyaman	7 yıl
41.Kadın	24	Lise	Evli	Çalışmıyor		Burdur	4 sene
42.Kadın	28	Ön lisans	Bekar	Çalışmıyor		Isparta	18 sene
43.Erkek	32	İlkokul	Evli	Taşeron	İnşaat	Diyarbakır	18 sene
44.Kadın	28	Ortaokul(dışarıdan okuyor)	Bekar	Anketör	Özel şirket	K.Maraş	7 sene

45.Erkek		Üniversite(hala okuyor)	Bekar	Anketör	Özel şirket	İskenderun	8 sene
46.Erkek	29	Lise	Evli	İşsiz		İstanbul	20 sene
47.Kadın	22	Hiç okula gitmemiş	Bekar	İşçi	Kesme çiçek	Diyarbakır	4 sene
48.Kadın	24	Üniversite	Bekar	Kat görevlisi	Turizm	Burdur	1 sene
49.Erkek	22	Lise	Bekar	Pool boy	Turizm	Burdur	6 sene
50.Kadın	28	İlkokul	Bekar	Sezonluk işçi	Sebzecilik	Hatay	1 ay

Odak grup toplantılarına katılan gençlere ait bilgiler

Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Medeni durum	Çalışma Durumu	Sektör	Göç Ettiği yer	Ne kadar süredir Antalya'da
Tarımda ücretli çalışan gençler							
1.Erkek	22	Ortaokul	Bekar	Ücretli	Tarım	Mardin	5 yıl
2.Erkek	24	İlkokul	Bekar	Ücretli	Tarım	Diyarbakır	5 yıl
3.Erkek	17	Lise Terk	Bekar	Ücretli	Tarım	Diyarbakır	17 yıl
4.Erkek	27	İlkokul 7 terk	Bekar	Ücretli	Tarım	Diyarbakır	4 yıl
5.Erkek	23	Ortaokul	Evli	Ücretli	Tarım	Mardin	7 yıl
6.Erkek	18	Lise terk	Bekar	Ücretli	Tarım	Konya	16 yıl
7.Erkek	23	Lise terk	Bekar	Ücretli	Tarım	Konya	13 yıl
İnşaat Sektöründe çalışanlar							
1.Erkek	24	Lise	Bekar	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır	Gurbetçi
2.Erkek	28	İlkokul terk	Evli	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır	Gurbetçi
3.Erkek	24	Lise	Bekar	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır	Gurbetçi
4.Erkek	23	Okula gitmemiş	Bekar	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır	Gurbetçi
5.Erkek	24	Lise	Bekar	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır	Gurbetçi
6.Erkek	28	İlkokul terk	Evli	Ücretli	İnşaat	Diyarbakır	Gurbetçi
Girişimci olmak isteyen gençler							
1.Erkek	23	Üniversite öğrencisi	Bekar	Kendi isini kurmak istiyor	Hizmet	Antalyalı	Antalyalı
2.Kadın	20	Açık öğretimde okuyor	Bekar	Kendi isini kurmak istiyor	Muhasebe bürosu	Kayseri	20 yıl
3.Erkek	25	İlköğretim mezunu	Bekar	Kendi isini kurmak istiyor	Kuaför	Antalyalı	Antalyalı
4.Kadın	27	Acık öğretim 3. sınıfta	Evli	Kendi isini kurmak istiyor	Turizm acen-tesi	Isparta	1 yıl
5.Erkek	23	Ortaokul mezunu	Bekar	Kendi isini kurmak istiyor	Mevcut isini büyütme	Antalyalı	Antalyalı
6.Erkek	26	Lise terk	Evli	Kendi isini kurmak istiyor	Berber	Antalyalı	Antalyalı
7.Erkek	28	Lise mezunu	Evli	Kendi isini kurmak istiyor	Klima isi	Antalyalı	Antalyalı
Ev kızları							
1.Kadın	23	Lise terk	Bekar	Halk eğitim kursu		Burdur	21 yıl
2.Kadın	21	Ortaokul (açıktan lise okuyor)	Bekar	Halk eğitim kursu		Burdur	15 yıl
3.Kadın	19	Ortaokul (açıktan lise okuyor)	Bekar	Halk eğitim kursu		Antalyalı	Antalyalı
4.Kadın	27	İlkokul	Bekar	Halk eğitim kursu		Erzurum	16 yıl
5.Kadın	19	Ortaokul (açıktan lise okuyor)	Bekar	Halk eğitim kursu		Antalyalı	Antalyalı